

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1

ปริญญาณิพนธ์
ของ
พัชรินทร์ ศรีสุวพันธุ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2551

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1

ปริญญานิพนธ์
ของ
พัชรินทร์ ศรีสุวพันธุ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พัชรินทร์ ศรีสุวพันธุ์.(2551).การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร.สุพร เข้มแข็ง, รองศาสตราจารย์ ดร. ส. วาสนา ประवालพุกษ์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา และศึกษาคำนวณหาความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในด้านต่างๆ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 852 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอตถจริยา และด้านสมานัตตตา สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMR)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มตัวแปรปัจจัยกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอตถจริยา และ ด้านสมานัตตตา มีค่าเท่ากับ .544 , .591, .626 และ .443 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

2. คำนวณหาความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอตถจริยา ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการควบคุมตนเอง ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN SOME FACTORS AND PERFORMANCE
BASED ON SUNGKHAHA WATTHU 4 OF MATTHAYOMSUKSA I STUDENTS IN
SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA I

AN ABSTRACT
BY
PATCHARIN SRISUVAPAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University
May 2008

Patcharin Srisuvapan (2551) *A study of relationship between some factors and performance based on Sungkhaha Watthu 4 of Mutthayomsuksa I in school under the office of Bangkok Educational Service Area .*

Master thesis , M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok :
Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee :
Dr. Suwaporn Semheng , Assoc. Prof. Dr. Sor. Wasna Pravalpruk.

The purposes of this research were to investigate the relationship between some factors and performance based on Sungkhaha Watthu 4 in dana (giving, sharing), piyavaca (amicable speech), atthacariya (helpful action), and samanattata (participation) and to identify beta weights of each factor contributed to the performance based on Sungkhaha Watthu 4. The samples groups were 852 Matthayomsuksa I students in schools under the office of Bangkok Education Service Area I , selected by Multistage random sampling. Tools used in the research were questionnaires on performance based on Sungkhaha Watthu 4 in dana (giving, sharing), in piyavaca (amicable speech), atthacariya (helpful action), and in samanattata (participation), interpersonal relationship, self-control, democratic oriented child rearing practice and extrovert personality. The data were analyzed by using Multivariate Multiple Regression Analysis (MMR).

The result were:

1. The Multiple correlations coefficient between some factors and performance based on Sungkhaha Watthu 4 in dana (giving, sharing), piyavaca (amicable speech), atthacariya (helpful action), and samanattata (participation) were .544, .591, .626 and .443 respectively with statistical significance at the level of .01.

2. The beta weight of some factors contributed to performance based on Sungkhaha Watthu 4 were as follows :

- 2.1 Interpersonal relationship and extrovert personality positively contributed performance based on Sungkhaha Watthu 4 in dana (giving, sharing), with statistically significance at the level of .01.

- 2.2 Interpersonal relationship, self-control and extrovert personality positively contributed performance based on Sungkhaha Watthu 4 in piyavaca (amicable speech) with statistically significance at the level of .01.

2.3 Interpersonal relationship, and extrovert personality positively contributed performance based on Sungkhaha Watthu 4 in atthacariya (helpful action) with statistically significance at the level of .01.

2.4 Interpersonal relationship and self-control positively contributed performance based on Sungkhaha Watthu 4 in samanattata (participation) with statistically significance at the level of .01.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1

ของ
พัชรินทร์ ศรีสุวพันธุ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.สุวพร เข้มเฮง)

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพฤษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุวพร เข้มเฮง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพฤษ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.สุพร เข้มแข็ง ประธานกรรมการควบคุมปริญญา รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवाल พุกษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า ในการให้คำปรึกษาแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย ให้ความรู้ตลอดจนแนวทางแก้ไขและปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งถึงความกรุณาดังกล่าวและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ชูศรี วงศ์รัตนะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระวีวรรณ พันธุ์พานิช ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำที่ทำให้ปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ที่สำคัญยิ่งผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์ภาควิชาการวัดผลและ วิจัยการศึกษา ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้จนสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ พระมหาสมศักดิ์ ถาวรโร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศพร มณีศรีขำ และ อาจารย์ ดร. ละเอียด รักษ์เฒ่า ที่ได้กรุณาตรวจสอบ และให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้และเก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะครู อาจารย์ ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทองที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยในการมาศึกษาต่อ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณนายดำรงค์ ศรีสุวพันธุ์ นางสาวนวัน ศรีสุวพันธุ์ และนายฐาปนกรณ์ แก้วมาเมือง ที่ให้กำลังใจและให้ความห่วงใยแก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการทำวิจัยและสามารถเอาชนะ อุปสรรคต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในการศึกษาและขอขอบคุณนายสันต์ชัย รามะนพ ที่คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำเป็นกำลังใจให้จนทำให้การดำเนินการจัดทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ลุล่วงไปด้วยดี รวมทั้งขอขอบคุณ เพื่อนร่วมงาน ญาติมิตร พี่และเพื่อนสาขาวิชาการวิจัยและสถิติ ทางการศึกษาทุกคน ที่ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

คุณค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากปริญญานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึกและบูชาพระคุณแก่ บุพการีของผู้วิจัย และบูรพาจารย์ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

พัชรินทร์ ศรีสุวพันธุ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	3
ตัวแปรที่ศึกษา.....	3
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	4
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารที่เกี่ยวกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4.....	9
ความหมายของหลักธรรมสังคหวัตถุ 4.....	9
ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4.....	11
เอกสารที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล.....	11
ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล.....	11
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน.....	12
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู.....	15
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง.....	19
ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล.....	20
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย.....	21
ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู.....	21
ประเภทของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย.....	22
ทฤษฎีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย.....	24
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง.....	26
ความหมายของการควบคุมตนเอง.....	28
ทฤษฎีของการควบคุมตนเอง.....	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัว.....	33
ความหมายของบุคลิกภาพแบบแสดงตัว.....	35
ทฤษฎีของบุคลิกภาพแบบแสดงตัว.....	35
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว.....	39
การวิเคราะห์มัลติแวกเรียท.....	41
การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว.....	41
เกณฑ์อัตราส่วนไลกลิสต์และสถิติเอฟของราวี.....	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4.....	47
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล.....	49
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย.....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง.....	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัว.....	53
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	55
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	55
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	74
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	89
สังเขป วัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	89
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	89
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	93
 บรรณานุกรม.....	 94
 ภาคผนวก.....	 104
ภาคผนวก ก.....	105
ภาคผนวก ข.....	118
ภาคผนวก ค.....	128
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	 130

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	57
2 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา.....	81
3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา.....	82
4 ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ.....	83
5 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวของตัวแปรแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการ ปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา.....	84
6 คำนำนัยสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ด้านทาน.....	85
7 คำนำนัยสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา.....	86
8 คำนำนัยสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ด้านอิตถจริยา.....	87
9 คำนำนัยสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา.....	87
10 สรุปคำนำนัยสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม สังคหวัตถุ 4	88
11 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักธรรม สังคหวัตถุ 4	106
12 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล.....	108
13 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย..	109
14 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการควบคุมตนเอง.....	110
15 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามบุคลิกภาพแบบแสดงตัว.....	111
16 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4.....	112
17 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล.....	114

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
18	ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย.....	115
19	ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการควบคุมตนเอง.....	116
20	ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามบุคลิกภาพแบบแสดงตัว.....	116

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดของการค้นคว้า.....	7
2 ลำดับขั้นการสร้างแบบสอบถาม.....	60

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีต ไม่ว่าจะเป็นคนเมืองหรือคนชนบท ได้ชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมและหลักคำสอนทางศาสนา มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสามัคคี และเต็มไปด้วยการแบ่งปันน้ำใจให้แก่กันและกัน มีความเข้าใจเห็นใจในเพื่อนมนุษย์ด้วยกันและคำนึงถึงส่วนรวม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามที่แต่ละคนพึงกระทำได้ ทำให้คนในสังคมอยู่กันอย่างฉันท์มิตรถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในด้านต่างๆ ทำให้การดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัด ความรู้ที่มาจากแหล่งต่างๆ ทั่วทุกมุมโลก การก้าวพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีอุตสาหกรรมในเชิงพาณิชย์มากขึ้นและมีการค้าขายอย่างเสรี ทำให้คนในสังคมมีค่านิยมทางวัตถุสูงขึ้น นำไปสู่การเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพรรคพวกมากกว่าที่จะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งในขณะที่เน้นการเปลี่ยนแปลงของวัตถุอย่างต่อเนืองนี้ ในทางตรงกันข้ามบุคคลในสังคมกลับมีปัญหาด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทำให้เกิดภาวะการขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและทางวัตถุก่อให้เกิดปัญหาสังคมขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชันกันในทุกวงการ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการแพร่ขยายของโรคเอดส์ และการติดยาเสพติดอย่างรุนแรงในสังคม ตลอดจนปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรม (พระศรีปริยัติโมลี. 2545 : 38-47)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวมิใช่เพียงแต่เกิดขึ้นกับผู้ใหญ่เท่านั้น แต่กระแสและสิ่งต่างๆ ในทุกวันนี้มักปลุกฝังความคิดเห็นให้กับเด็กอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นกระแสวัตถุนิยม บริโภคนิยม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความอยากได้ อยากมี อยากเป็น โดยคำนึงถึงผลที่จะตามมา ประกอบกับคุณธรรมพื้นฐานที่เด็กควรได้รับก็ลดน้อยลงไปมาก (ภูมินทร์ ชลาชีวะ. 2544:81-88) และในสภาพสังคมไทยปัจจุบันกำลังตกอยู่ในช่วงวิกฤต คนไทยขาดความสามัคคี ชิงดีชิงเด่น คนไทยฆ่าคนไทยเอง ทำให้มีปัญหาดังกล่าวตามมาอย่างมากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพราะถ้าผู้ใหญ่ขาดความสามัคคี เด็กก็จะขาดความสามัคคี ขาดคุณธรรมไม่ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันแล้วจะส่งผลทำให้เด็กไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้

การมีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้บุคคลเสียสละ คำนึงถึงการทำประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งประกอบไปด้วยทาน คือ การให้ ปิยวาจา คือ การพูดจาปราศรัยด้วยภาษาที่อ่อนหวาน อตถจริยา คือ การประพฤติตัวในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และสมานัตตตา คือ การวางตัวเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย (พระราชวรมนี. 2523 :10-11)

การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 จึงเป็นพฤติกรรมจริยธรรมตามพระพุทธศาสนาบุคคลที่ตั้งใจจะช่วยเหลือ หรือบำบัดทุกข์บำรุงสุข แก่ผู้อื่น โดยกระทำการที่เป็นประโยชน์ด้วยการเสียสละ ทั้งกำลังกายกำลังใจ ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี นำไปสู่ความสุขของคนในสังคม

จากสาระสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คือสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ในเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากเป็นพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือและยังเป็นประโยชน์ให้กับส่วนรวม เป็นพฤติกรรมของคนดีที่สอดคล้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทางศาสนาพุทธ ซึ่งมีความครอบคลุมถึงการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นในหลายๆ ด้านซึ่งพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นวัยที่มีอายุอยู่ในระหว่าง 12-14 ปี ที่ผ่านการศึกษาอบรมจากครอบครัว และในระบบโรงเรียนมาแล้วระยะหนึ่ง สามารถรู้จักรวมทั้งเข้าใจในกฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับ ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม ทศนคติในเรื่องต่างๆ รวมทั้งได้ศึกษาหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในหลักสูตรการศึกษาตามที่ได้รับถ่ายทอดมาดีพอสมควร ขณะเดียวกันนักเรียนในวัยนี้เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของการเจริญเติบโตจากการเป็นเด็กเพื่อเข้าสู่วัยรุ่น และเด็กวัยนี้มีความแปรเปลี่ยนในการกระทำมาก บางครั้งเด็กก็ควบคุมตนเองได้ บางครั้งก็ทำไม่ได้สลับกันไปอีกทั้งเป็นวัยที่ยึดติดกับวัตถุ ชอบคนที่รูปร่างหน้าตา การแต่งกายสวยงาม หรือมีของใช้โก้หรู (ดวงเดือน พันธมนานิน. 2524 : 83-85) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้าง ซึ่งได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลที่ได้ยังเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการปลูกฝังและส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของเด็กในสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การควบคุมตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และบุคลิกภาพแบบแสดงตัวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อศึกษาคำนำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การควบคุมตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ความสำคัญของการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ทราบว่ามียังปัจจัยใดบ้าง ซึ่งได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัวที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลที่ได้ยังเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการปลูกฝังและส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของเด็กในสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1 จำนวน 16,313 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 1 จำนวน 852 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มตัวแปรอิสระ แบ่งเป็น 4 ตัวแปร ได้แก่
 - 1.1 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล
 - 1.2 การควบคุมตนเอง
 - 1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 1.4 บุคลิกภาพแบบแสดงตัว
2. กลุ่มตัวแปรตามคือ การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 ทาน
 - 2.2 ปิยวาจา
 - 2.3 อุตถจริยา
 - 2.4 สมานัตตตา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **สังคหวัตถุ 4** หมายถึง ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ และประสานให้เกิดความสามัคคี มี 4 ประการ คือ

1.1 **ทาน (การให้)** หมายถึง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ กันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และให้คำแนะนำ

1.2 **ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก)** หมายถึง กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานน่าฟัง พูดให้กำลังใจ พูดให้เกิดความเข้าใจอันดีเกิดความสามัคคี

1.3 **อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)** หมายถึง การช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

1.4 **สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ)** หมายถึง ทำตัวให้เข้ากับผู้อื่น วางตนเสมอ ตนเสมอปลายปฏิบัติสม่ำเสมอ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

2. **การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4** หมายถึง การแสดงออกทางความคิดและการกระทำของบุคคลที่ใช้คุณธรรม 4 ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

3. **ปัจจัยบางประการ** คือ ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย ปัจจัยดังนี้

3.1 **สัมพันธภาพระหว่างบุคคล** หมายถึง ความสัมพันธ์ ผูกพันเกี่ยวข้องกัน ระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลต่อกลุ่ม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

3.1.1 **สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน** หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนกับเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ได้แก่ การช่วยเหลือเพื่อน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ห่วงใยใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน มีความรักและมีความสามัคคีในการทำงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเรียน

3.1.2 **สัมพันธภาพของนักเรียนกับผู้ปกครอง** หมายถึง การปฏิบัติตนของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ต่อนักเรียน และการปฏิบัติตนของนักเรียนต่อบิดามารดา หรือผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.2.1 **การปฏิบัติตนของบิดามารดา หรือผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน** ได้แก่ การเอาใจใส่นักเรียน ให้คำปรึกษา การให้กำลังใจของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักธรรม หรือเพื่อการพัฒนาทางด้านความคิดของนักเรียน ให้ความรักความห่วงใยใกล้ชิดต่อนักเรียน

3.1.2.2 **การปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อบิดามารดา หรือผู้ปกครอง** ได้แก่ การขอคำแนะนำและการซักถามเมื่อมีข้อสงสัย ขอให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เรื่องต่างๆ ในการทำกิจกรรมต่างๆที่ทางโรงเรียนจัด การแสดง

ความรัก การให้ความเคารพของนักเรียนต่อบิดามารดา หรือผู้ปกครอง การเชื่อฟัง ไม่ทำให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเสียใจ

3.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง การปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและแนะนำทางด้านการเรียนหรือด้านส่วนบุคคล ความห่วงใย เอาใจใส่ ตั้งใจอบรมสั่งสอนนักเรียน และการปฏิบัติของนักเรียนที่มีต่อครู ได้แก่ การแสดงความเคารพและช่วยเหลือครูเมื่อมีโอกาส เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ขอคำปรึกษาและคำแนะนำเมื่อมีปัญหาด้านการเรียนหรือด้านส่วนตัว

3.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติกับลูกให้มีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับความรักความอบอุ่น มีเหตุผล ได้รับการยอมรับความสามารถและความคิดเห็น และได้รับความร่วมมือในการกระทำสิ่งต่างๆในโอกาสที่เหมาะสม

3.3 การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเลือกกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความคิดอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงผลการกระทำนั้นๆ เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ สามารถยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่เหมาะสมที่อาจจะนำสิ่งไม่ดีมาสู่ตนเอง และสามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์เมื่ออยู่ในสภาวะที่ต้องเผชิญปัญหาหรือเกิดความขัดแย้งในจิตใจ รวมถึงรู้จักแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อเป้าหมายในอนาคต

3.4 บุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่สนใจคนอื่นและสนใจโลกภายนอก ไม่ค่อยห่วงตนเอง ชอบความสนุกสนานรื่นเริง และการสมาคมปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ง่าย เป็นคนกล้าหาญ ร่าเริง ทำอะไรตามสภาพความเป็นจริง

4. **น้ำหนักความสำคัญ** หมายถึง ค่าตัวเลขที่บอกให้ทราบว่า ปัจจัยบางประการส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างน้อยเพียงใด และการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) และในรูปคะแนนดิบ (b)

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และหาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยบางประการ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ที่ส่งผลการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรปัจจัยครั้งนี้ด้วยวิธีการดังนี้

1. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกจากทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพของ ฮอลล์ ; และลินเชย์ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2538 :55-57 ; อ้างอิงจาก Hall ;& Lindzey) กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมที่เป็นความเคยชินในด้านความสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น ชอบรับใช้ช่วยเหลือบุคคล ชอบเอาเปรียบ ชอบแบ่งปันเพื่อให้ใครๆ เห็นอกเห็นใจ ฯลฯ ศูนย์กลางของกระบวนการ

ปรับเปลี่ยนพลังงาน คือ ระบบตัวตน (Self System) เป็นกระบวนการที่พัฒนามาจากวิธีการป้องกันตนเอง เพื่อให้ความสัมพันธ์กับผู้อื่นดำเนินไปอย่างราบรื่น

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรจาก ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาสังคมของแบนดูรา (ประสาธ อิศรปริดา. 2549:280-289; อ้างอิงจาก Bandura) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากแบบอย่าง (Learning Through Modeling) โดยเฉพาะตัวแบบใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่และทฤษฎีในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและการเรียนรู้โดยกระบวนการสังเกต ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและผลรวมที่ตามมาจากการกระทำของผู้อื่น การได้ยิน ได้ฟังคำบอกเล่า การได้อ่านข่าวสารบันทึกของผู้อื่น จึงเป็นการกระทำพฤติกรรมในอนาคตต่อไป

3. การควบคุมตนเอง ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรจาก ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาสังคมของแบนดูรา (ประสาธ อิศรปริดา. 2549:280-289; อ้างอิงจาก Bandura) ได้กล่าวไว้ว่า การควบคุมตนเองเป็นความสามารถในการกำหนดตนเองในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้งในใจ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกกระทำการควบคุมอารมณ์ การควบคุมความคิด การยับยั้งในสิ่งชั่วร้าย เป็นต้น

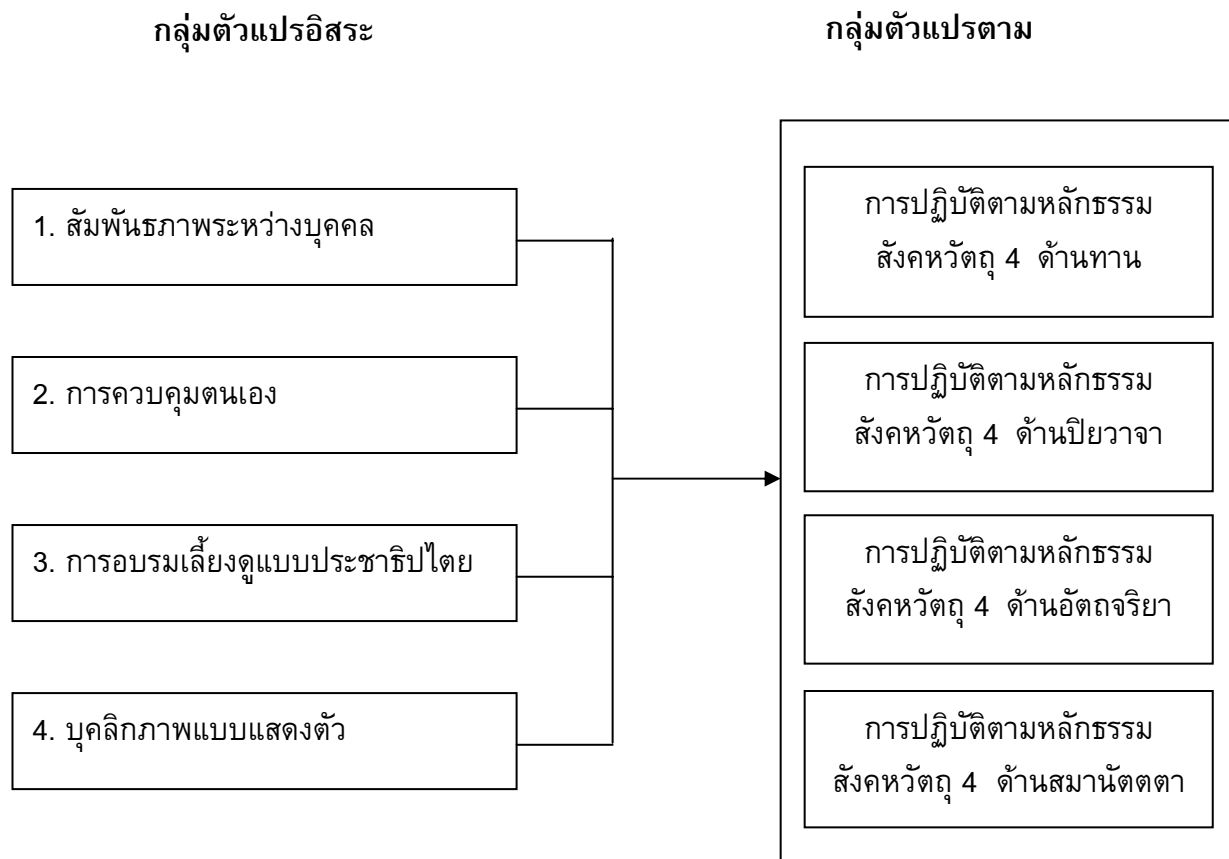
4. บุคลิกภาพแบบแสดงตัว ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวแปรจาก ทฤษฎีบุคลิกภาพของจุง (ดารีกา เอนกนิธิ. 2547: 24 ; อ้างอิงจาก Carl G. Jung) ได้กล่าวไว้ว่า บุคลิกภาพแบบแสดงตัวเป็นลักษณะของบุคคลที่ชอบเข้าสังคม ชอบมีเพื่อนมาก ชอบพูดมากกว่าฟัง ช่างพูด จิตใจมั่นคง ร่าเริง แจ่มใส ปรับตนเองได้ค่อนข้างดี

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยบางประการ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในด้านต่างๆ

2. มีปัจจัยบางประการอย่างน้อย 1 ปัจจัย ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในด้านต่างๆ

เมื่อทำการพิจารณาจากลักษณะต่างๆ ของตัวแปร จึงกำหนดเป็นกลุ่มตัวแปรปัจจัยเพื่อเป็นกรอบแนวคิด การวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4
 - 1.1 ความหมายของหลักธรรมสังคหวัตถุ 4
 - 1.2 องค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมสังคหวัตถุ 4
2. ตัวแปรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4
 - 2.1 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล แบ่งเป็น 3 แบบ
 - 2.1.1 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง
 - 2.1.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู
 - 2.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
 - 2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 2.3 การควบคุมตนเอง
 - 2.4 บุคลิกภาพแบบแสดงตัว
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว
 - 3.1 การวิเคราะห์มัลติแวลูเอท
 - 3.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว
 - 3.3 เกณฑ์อัตราส่วนไลกลีฮูด และสถิติเอฟของราว์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล
 - 4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง
 - 4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม เรื่อง สังคหวัตถุ 4

ความหมายหลักธรรม เรื่องสังคหวัตถุ 4

พระธรรมปิฎก (2541 :167-168) ได้ให้ความหมายของคำว่าสังคหวัตถุ 4 หมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคี หลักการสงเคราะห์ มี 4 อย่าง คือ

1. ทาน (การให้) คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

2. ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ) คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่กันนับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วย เหตุผล เป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม

3. อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงคำช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

4. สมานัตตตา (ความเสมอต้นเสมอปลาย) คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุข ทุกข์ โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

พระธรรมปิฎก (2542 : 536-541) ได้ให้ความหมายตามหลักจริยศาสตร์สังคมของพุทธศาสนาเรื่อง สังคหวัตถุ 4 หรือหลักปฏิบัติตนตามหลักจิตวิทยาสังคมเพื่อให้เกิดความนิยมชมชอบและความเคารพนับถือแก่ผู้อื่น หรือสังคมของชุมชนต่างๆ คือ

1. ทาน หรือการให้เป็นสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรเป็น เพราะ ทาน หมายถึง

1.1 ธรรมทาน หรือการบริจาคทางจิตใจ

1.2 อามิสทาน หรือการบริจาคทางวัตถุ

2. ปิยวาจา หรือการเจรจาใช้คำพูดของตนเองต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและเหมาะสมแก่สังคมชุมชนทุกชั้น เพื่อให้ชุมชนหรือบุคคลเหล่านั้นเคารพนับถือ ปิยวาจานี้ ใช้นับมิตรสหายของตน ย่อมจะทำให้มิตรสหายเหล่านั้นรักใคร่ รู้จักเจรจาสุภาพอ่อนโยนกับอาจารย์ การใช้หลักจริยศาสตร์สังคมในเรื่อง ปิยวาจา นั้น ผู้ใช้จำต้องมีสติควบคุมตนเอง และสามารถบังคับจิตใจได้ทุกขณะ

3. อตถจริยา หมายถึง การสอนให้บุคคลนั้น มีหน้าที่ทางมนุษยสัมพันธ์ทุกระดับชั้น มีหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะหรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

4. สมานัตตตา หมายถึง การปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองสม่ำเสมอโดยไม่ถือตัวและให้เข้ากับสังคมของชุมชนได้ทุกชั้น

พระศรีปริยัติโมลี (2545 :38-47) กล่าวว่า หลักธรรมพื้นฐานที่แสดงพฤติกรรมออกมาโดยคำนึงถึงการช่วยเหลือผู้อื่นและการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ประกอบด้วยการสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ 4 ประการ คือ

1. ทาน คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละเงิน การให้ปันสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจทั้งที่เกี่ยวกับการเรียนและในด้านอื่นๆ รวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น
2. ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารัก ด้วยถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนหวาน ไพเราะ พูดด้วยคำที่น่าฟัง ชี้แจงในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ให้กำลังใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้ที่ได้ฟัง ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
3. อตถจริยา คือ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยกำลังความคิด กำลังกาย การทำตนให้เป็นประโยชน์ทุกโอกาสที่จะทำได้
4. สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เอาเปรียบ ไม่ทอดทิ้งเพื่อนเมื่อมีปัญหา

จากประโยชน์ของแนวคิด หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 สามารถสรุปได้ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะ มีความสนิทสนมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ไสว มาลาทอง (2542 :149 - 150) ได้ให้ความหมายของคำว่า สังคหวัตถุ 4 ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลให้สามัคคีต่อกันมีไม่ตรีจิต มีความรัก ความปรารถนาดีต่อกันมี 4 อย่าง คือ

1. ทาน ให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นควรให้ปัน อันได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนถึงการให้วิชาความรู้และแนะนำ สอนสิ่งที่ประโยชน์และเป็นธรรม
2. ปิยวาจา เจรจาถ้อยคำที่อ่อนหวาน ได้แก่การพูดถ้อยคำน่ารัก กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ สมานสามัคคี ก่อให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดจนถ้อยคำที่มีประโยชน์เป็นธรรมอื่นๆ
3. อตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น อันได้แก่การขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และสนับสนุน ส่งเสริมในทางศีลธรรม จริยธรรม
4. สมานัตตตา ความเป็นผู้เสมอต้นเสมอปลาย อันได้แก่ ความเป็นคนดีต่อผู้อื่นเสมอต้นเสมอปลาย ความมีใจร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้อื่นทุกเวลาและทุกกรณี

พระวิวัฒน์ (2545 : 21-22) ได้ให้ความหมายว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมในศาสนาพุทธ ซึ่งใช้ในการสงเคราะห์ผู้อื่นอันจะเป็นเครื่องผูกไมตรีประสานหมู่ชนเข้าด้วยกัน คำว่า สังคหวัตถุ มาจากคำว่า “ สังคห ” ซึ่งแปลว่าสงเคราะห์ กับคำว่า “ วัตถุ ” ซึ่งแปลว่าเรื่อง รวมความแล้ว สังคหวัตถุจึงแปลว่า เรื่องการสงเคราะห์ หรือธรรมอันเป็นหลักในการสงเคราะห์ ซึ่งมีหลักใหญ่ ๆ

อยู่ 4 ข้อด้วยกัน ดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสสั่งสอนแก่ภิกษุ ในกาลครั้งหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ซึ่งมีอยู่ 4 ข้อ คือ

1. ทาน หมายถึง การให้ การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกัน ซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุกคนนั้นย่อมต้องการความช่วยเหลือจากกันอยู่ในด้านต่างๆ ในด้านวัตถุทรัพย์สินเงินทอง เครื่องอุปโภคต่างๆ ในด้านกำลังใจ ช่วยกระทำการกิจการของกันและกันทางกาย ในด้านวาจา พูดจาช่วยเหลือกันในเรื่องที่ควรพูด ในด้านสติปัญญา ช่วยให้ความรู้ให้การแนะนำในข้อที่ควรจะแนะนำต่างๆ การให้การเฉลี่ย เผื่อแผ่ ทุกคนทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยต่างก็ควรจะมีทาน คือ ให้การช่วยเหลือกัน ผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือผู้น้อย ผู้น้อยก็ให้การช่วยเหลือผู้ใหญ่ ด้วยจิตใจมุ่งที่จะช่วยให้บรรลุถึงประโยชน์ที่ต้องการ หรือเพื่อที่จะให้พ้นจากอุปสรรคขัดข้องทั้งหลาย

2. ปิยวาจา หมายถึง การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักเป็นที่จับใจแก่กันและกันอันเป็นถ้อยคำสุภาพ เพราะวาจาที่พูดออกไปนั้น ถ้าเป็นวาจาที่ไม่สุภาพไม่เป็นที่รักที่พอใจ ก็เป็นวาจาที่อาจเสียดแทงน้ำใจของผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียใจ เจ็บใจ ไม่สบายใจ เพราะฉะนั้นจึงสมควรที่ทุกคนต้องมีสติควบคุมใจ ควบคุมการพูดของเราให้ไพเราะก็คือสตินั่นเอง ดังนั้นการพูดหรือการแสดงออกทุกครั้งต้องมีสติอยู่เสมอ

3. อตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์กันและกัน คือ การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบัน เช่น โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย สังคมที่ตนอาศัยอยู่ตลอดถึงประเทศชาติ สิ่งใดที่เป็นโทษก็ควรละเว้นไม่กระทำ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์สามารถปฏิบัติได้ทั้งกาย วาจา ใจ ในทุกเวลาและทุกโอกาส

4. สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอ หรือเสมอดันเสมอปลายซึ่งหมายถึงการรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญทั้งผู้น้อยตามหน้าที่ ที่บัญญัติเอาไว้เป็นระเบียบของสถานที่ ของหน่วยงาน เช่น กฎระเบียบของสถาบันการศึกษา กฎระเบียบของสถานที่ราชการต่างๆ เป็นต้น ตลอดถึงกฎหมายบ้านเมือง ในทางพระพุทธศาสนาก็คือ พระวินัยบัญญัติสำหรับพระภิกษุทั้งหลายนั่นเอง

2. ตัวแปรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

2.1.1 ความหมายของสัมพันธภาพ

ฟิลิธส์ ปทุมมมาล (2533 : 16) กล่าวว่า ความสัมพันธ์หรือการเกี่ยวข้องกันของบุคคล รวมทั้งความสัมพันธ์ทางสังคม อันจะนำมาซึ่งการพัฒนารูปแบบของการมีส่วนร่วมต่อความคาดหวัง ความสัมพันธ์ทางอารมณ์และการปรับตัวทางสังคม

สุลักษณ์ มีชูทรัพย์ (2539 : 162) ได้ให้ความหมายของคำว่าสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง กระบวนการติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป

เพื่อทำความรู้จักกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันด้วยความเต็มใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน อาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา และใจ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ไม่จำเป็นแน่นอน

อาจารย์ ช่างประดับ (2550 : 12) ได้ให้ความหมายของคำว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ไว้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง กระบวนการติดต่อเกี่ยวกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อทำความรู้จักกัน เพื่อให้ได้มาซึ่ง ความรักใคร่ ความเข้าใจอันดีต่อกัน

ซิคเกอร์ริง (ชมนุช บุญสิทธิ์. 2541: 11; อ้างอิงจาก Chickering. 1969: 94) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การที่บุคคลมีความอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น และการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาตนเองไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งมีความอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้แก่ การสามารถยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่นได้ และการมีความใจกว้าง ส่วนการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งตนเองไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ได้แก่ การไว้วางใจกัน การให้ความช่วยเหลือสนับสนุน การให้และการรับ

ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2527: 115–116) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง ความผูกพันรักใคร่ ความสนิทสนมกลมเกลียว ความคุ้นเคยใกล้ชิดกันฉันท์มิตร สัมพันธภาพเกิดจากการติดต่อระหว่างบุคคลสองคน ซึ่งมีความในใจบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน มีการสนทนาติดต่อใกล้ชิด สัมพันธภาพเป็นไปในทางที่ดี แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าการแสดงออกเป็นไปในทางที่เป็นศัตรู และผู้ตอบสนองมีความรู้สึกเป็นศัตรู ย่อมก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดี

ชัยพร วิชาวุธ (2530: 69) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างบุคคล มนุษย์อยู่เป็นสังคม การกระทำของมนุษย์แต่ละคนจึงสัมพันธ์กับการกระทำของคนอื่นๆในสังคม เกิดขึ้นทันทีเมื่อการกระทำของคนหนึ่งมีผลกระทบต่อผลกรรมที่อีกคนหนึ่งจะได้รับ

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า สัมพันธภาพเป็นความเกี่ยวข้องของบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลต่อกลุ่ม มีความรู้สึกที่ดีและแสดงออกต่อกันในทางที่ดี เป็นความเข้าใจซึ่งกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.1.2 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

พยอม ธีธูรส (2540: 8) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อกันในห้องเรียน ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้กำลังใจ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการร่วมมือกันในด้านวิชาการต่างๆไป

ชมนุช บุญสิทธิ์ (2541: 12) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลอันจะนำมาซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ ความเข้าใจอันดีต่อกัน ได้แก่ การรู้จักและเข้าใจตนเอง ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพในสิทธิของผู้อื่น รู้จักการให้และการยอมรับ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน เมื่อบุคคลอื่นต้องการความช่วยเหลือ

รวิวรรณ ชุมชัย (2536: 90) กล่าวว่า นักเรียนวัยรุ่นจะเรียนรู้ ปรัชญาหรือและเชื่อถือเพื่อน มากกว่าผู้ใหญ่และญาติพี่น้อง เมื่อสังคมกลุ่มเพื่อนดีนักเรียนก็จะได้รับอิทธิพลจากเพื่อนไปด้วย หากพฤติกรรมด้านสังคมกลุ่มเพื่อนไม่ดีก็จะส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย จิตใจ และการเรียนรู้ของนักเรียน

พริยาภรณ์ ประเทืองเศรษฐ์ (2544: 27) กล่าวว่า การสร้างสัมพันธภาพในการคบเพื่อนเพศเดียวกัน และเพื่อนต่างเพศ สามารถพิจารณาได้จากพฤติกรรม ดังนี้

1. การรู้จักและเข้าใจตนเอง หมายถึง การรู้และเข้าใจความรู้สึกที่มีต่อตนเองและเพื่อน การเข้าใจพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อน และการแสดงพฤติกรรมต่อเพื่อนได้อย่างเหมาะสม ทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศกัน

2. การมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน ถือว่าเป็นเพื่อนที่น่าคบมีความยินดีเมื่อเพื่อนประสบความสำเร็จ

พัชรี มะแสงสม (2544: 27) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งในและนอกห้องเรียน ในการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ในด้านการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ห่วงใยซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันและร่วมมือระหว่างกันทั้งทางด้านวิชาการและด้านทั่วไป

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกันทั้งด้านส่วนตัวและด้านการเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้เกิดความสัมพันธที่ดี ได้แก่ การช่วยเหลือกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความรักและความสามัคคี

2.1.2.1 การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน

วิจิตร อาวะกุล (2526 : 148 - 152) กล่าวว่า วิธีปฏิบัติต่อเพื่อนเพื่อให้เพื่อน ๆ มีความรู้สึกรักใคร่ เห็นอกเห็นใจและเชื่อถือศรัทธา นอกจากนี้ในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนนั้นควรปฏิบัติดังนี้

1. เปิดฉากทักทายติดต่อกันก่อน เป็นการเริ่มสร้างความเป็นมิตร และความผูกพันเป็นการให้ความสำคัญแก่เพื่อนก่อน ทำให้คนอื่นได้เห็นว่าตนมีความสำคัญ

2. มีความจริงใจต่อเพื่อน ทุกคนชอบความจริงใจต่อกัน ความสุจริตใจต่อบุคคล ทำให้เป็นที่รักใคร่นับถือ ถ้าไม่จริงใจต่อกัน การคบหาสมาคมจะเป็นไปได้ยาก และมีอุปสรรค

3. ควรหลีกเลี่ยงการนินทาเพื่อน เพราะจะทำให้สูญเสียความเป็นเพื่อนไป เสื่อมความนิยมเลื่อมใส มีแต่ความระแวง เป็นการกระทำที่สังคมรังเกียจ จึงควรหลีกเลี่ยง

4. อย่าขัดทอดความผิดให้เพื่อน ในการทำงานร่วมกัน ความบกพร่องผิดพลาดย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากหลายอย่าง อาจมาจากเพื่อน ตัวเรา เหตุการณ์ จึงควรแสดงความมีน้ำใจต่อกัน มิตรภาพความสัมพันธ์อันดีจึงเกิดขึ้นและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

5. ยกย่องชมเชยเพื่อน ในสิ่งที่สมควรเมื่อเพื่อนทำดี ให้กำลังใจ และสนับสนุนด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้ง หรือหาประโยชน์

6. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของเพื่อนด้วยความเต็มใจเสมอ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ “อตถจริยา” ทำตนให้เป็นประโยชน์ในการงานต่างๆ แม้จะแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบกันไปแล้วก็ตาม ถ้าเราได้ช่วยเหลืองานของเพื่อนที่ท้อแท้ ทำไม่ได้ในบางเรื่อง บางสถานการณ์ บางเวลา ก็จะเป็นการเกื้อกูลสร้างความร่วมมือต่อกัน

7. ให้เพื่อนได้ทราบในเรื่องที่ต้องรับผิดชอบ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้อง โดยปรารถนาดี เป็นห่วงเป็นใยในความเป็นอยู่และอนาคตของเพื่อน ช่วยเหลือและชี้แจงให้เกิดความเข้าใจเป็นการแสดงถึงความปรารถนาดีต่อเพื่อน

8. ฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ บ้าง ให้เกียรติกันโดยฟังเพื่อนแสดงความคิดเห็น แม้จะขัดกันหรือคิดไม่ตรงกัน การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นกัน จะทำให้รู้สึกว่าเขาไม่มีความหมายต่อเพื่อน ต่อกลุ่ม ไม่ได้รับการยกย่อง เป็นการทำลายมิตรภาพระหว่างเพื่อน ผู้นำหรือเพื่อนที่ชอบใช้อำนาจ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ชอบให้ใครออกความคิดเห็น ชอบพูดให้คนอื่นฟัง แต่ไม่ชอบฟังผู้อื่นพูด จะทำให้ไม่กลมเกลียวในหมู่เพื่อน

9. หลีกเลี่ยงการทำตัวเหนือเพื่อน แม้จะมีความเหนือกว่าอยู่แล้วก็ตาม การคุยโต โอ้อวด ทำให้ไม่มีใครอยากคบด้วย เข้ากับใครไม่ได้ ควรยึดคติมอบน้อมถ่อมตนเอาไว้ เพื่อที่จะรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อนได้ยั่งยืน

10. ทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย การประพฤติต่อกันฉันท์มิตรที่เคยปฏิบัติกันมาแม้จะมีฐานะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ความเป็นเพื่อน ความเป็นกันเองก็ไม่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

11. ใจกว้างและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน จึงจะรักษาสัมพันธภาพที่ดีกันไว้ได้ การให้ปันสิ่งของต่อเพื่อน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอาเปรียบ ไม่คอยจะเอาของผู้อื่นมาแต่ฝ่ายเดียว

12. พบปะสังสรรค์เพื่อนบ้างตามสมควร เป็นการรักษาความเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน มิตรภาพที่ขาดการติดต่อกัน ความห่างเหิน ทำให้ความไม่เข้าใจกันและกันเกิดขึ้นได้ จึงควรพบปะมิตรสหายบ้างตามความเหมาะสม

13. ให้ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนในยามทุกข์ร้อน เท่าที่ทำได้ รู้จักเพื่อน เข้าใจเพื่อน เห็นใจเพื่อน ย่อมจะให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ หรือแสดงความเห็นใจในยามทุกข์ร้อน

2.1.2.2 การพัฒนาสัมพันธภาพ

แชสส์ (วิลม หน่องพงษ์. 2538: 28; อ้างอิงจาก Sasse. 1975, Person to person. n.d.) กล่าวว่า สัมพันธภาพกับผู้อื่นมิได้เกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติ สัมพันธภาพจะเจริญ หรือ มีความมั่นคง

ขึ้นอยู่กับบุคคลและความสัมพันธ์ของบุคคล ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจึงเป็นพื้นฐานของกระบวนการพัฒนาความรู้สึกและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การพัฒนาสัมพันธภาพ ประกอบด้วย

1. การสร้างสายสัมพันธ์ เป็นความรู้สึกที่ทำให้บุคคลอื่นสบายใจ การสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์ในครั้งต่อไป ในขณะที่ความผูกพันก่อเกิดขึ้นนั้น บุคคลจะรู้สึก
2. การเล่าเรื่องเกี่ยวกับตนเอง เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อกัน บุคคลมักชอบเล่าถึงความรู้สึก ประสบการณ์ และทัศนคติของตนเอง ทำให้รู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น
3. การรู้จักฟังซึ่งกันและกัน บุคคลจะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทราบว่าผู้อื่นชอบอะไร ไม่ชอบอะไร เพื่อที่จะได้ตอบสนองได้อย่างถูกต้อง และทราบว่าจะช่วยเหลือกันได้อย่างไร
4. ความต้องการสัมพันธ์ที่มั่นคง บุคคลจะเริ่มการมีความเคารพซึ่งกันและกัน มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น และมีความรักในสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นเพื่อให้สัมพันธภาพนั้นมั่นคงต่อไปก็จะลดลงไป

2.1.3 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

2.1.3.1 ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

วิลโล แวงสรี (2539 : 6) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพไว้ว่า หมายถึงสภาพความสัมพันธ์ของมนุษย์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อันส่งผลให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันทุกฝ่าย ได้รับความพึงพอใจและนำไปสู่ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ

พรณี ช. เจนจิต (2532 : 253) ได้กล่าวถึงสัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียนว่า ครูมีหน้าที่สร้างบรรยากาศที่ดีขึ้นในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีลักษณะผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด ให้เด็กรู้สึกว่าเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับเขา พยายามมองสถานการณ์ต่างๆ ตามที่เด็กมอง

วิจิตร อาวะกุล (2526 : 10) ได้กล่าวถึงสัมพันธภาพว่าเป็นความสัมพันธ์ ผูกพันเกี่ยวข้องกันระหว่างมนุษย์ด้วยกันหรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่มบุคคล กับคณะบุคคลหรือสังคม

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึงการปฏิบัติตนของครูที่มีต่อนักเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและแนะนำทางด้านการเรียนหรือด้านส่วนตัว ความห่วงใย เอาใจใส่ ตั้งใจอบรมสั่งสอนนักเรียน และการปฏิบัติตนของนักเรียนที่มีต่อครู ได้แก่ การแสดงความเคารพ เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู ขอคำปรึกษาและคำแนะนำเมื่อมีปัญหาด้านการเรียนหรือด้านส่วนตัว

2.1.3.2 ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

การสอนนักเรียนนั้น บางครั้งก็ทำให้เกิดความผิดหวัง ท้อแท้ และเหนื่อยหน่าย ถึงแม้ว่าครูจะมีความกระตือรือร้นที่จะให้ความรู้ ทักแซ่แก่นักเรียน พบว่า ไม่เกิดผลที่จะทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นหรือปรารถนาที่จะเรียนรู้เลย และยังพบอีกว่า บางคนต่อต้านอย่างดื้อรั้น ไม่ตั้งใจเรียน มีแรงจูงใจในการเรียนต่ำ ความรู้สึกนี้จะนำไปสู่ความไม่มั่นใจในตนเอง เหนื่อยหน่าย และรู้สึกชิงชังนักเรียนโดยไม่รู้ตัว ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวนี้ก็คือ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ระดับของความสัมพันธ์ระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ดังได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูไว้หลายท่าน ดังนี้

โนลส์ (Knowles. 1975: 34 – 37) ได้นำวิธีการเรียนการสอนแบบผู้ใหญ่มาประยุกต์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งได้เสนอแนะว่าครูผู้สอนควรมีบทบาทดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นบรรยากาศของความเป็นอิสระ ไว้วางใจกัน ให้เกียรติกัน เคารพในกฎเกณฑ์ร่วมกัน เคารพในความเป็นมนุษย์ร่วมกัน
2. การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนอย่างเป็นระบบ
3. การศึกษาถึงความต้องการของผู้เรียนและผู้สอน
4. การกำหนดทิศทางหรือวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ร่วมกัน
5. การออกแบบวิธีการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
6. การดำเนินกิจกรรมตามแผนและแบบที่กำหนดไว้
7. การประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

วิลโล แพงศรี (2539: 115) ได้กล่าวว่า ในระบบการศึกษาของประเทศที่มีความก้าวหน้า เช่น อังกฤษ อเมริกา ได้ให้ความสนใจในเรื่องสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนเป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะมีประโยชน์ คือ

1. สัมพันธภาพอันดีระหว่างครูกับนักเรียนช่วยให้ครูและนักเรียนมีความเข้าใจต่อกัน
2. ช่วยให้การเรียนได้ผลดีเพราะครูเป็นกันเองกับนักเรียน
3. นักเรียนรู้สึกสบายใจในการที่จะรู้หรือทำความเข้าใจในบทเรียน ซึ่งครูคอยช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ไม่ต้องหวาดกลัวการกดขี่บังคับจากครู
4. การที่ครูและนักเรียนเข้าใจกันดีจะทำให้นักเรียนเป็นผู้ว่านอนสอนง่าย ไม่กระด้างกระเดื่อง อยู่ในโอวาทของครู ช่วยให้ภาระของครูเบาบางลง เพราะไม่ต้องคอยปรามเคี่ยวเข็ญให้ได้อย่างใจ

พรรณี ข.เจนจิต (2532: 253) ได้กล่าวว่า ครูมีหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศที่ดีขึ้นในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีลักษณะผ่อนคลายไม่ตึงเครียด ให้เด็กรู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่ปลอดภัย พยายามมองสถานการณ์ต่างๆ ตามที่เด็กมอง อย่าเห็นว่าความกลัว

ความวิตกกังวลของเด็กเป็นเรื่องไร้สาระ การสอนจึงไม่ควรบังคับให้เด็กต้องทำ แต่ควรให้มีบรรยากาศแห่งความอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งจะทำให้เด็กมีความตั้งใจเรียนเป็นอย่างดี

เทือน ทองแก้ว (2540 : 60) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในทางสร้างสรรค์ มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และส่งเสริมให้เกิดความสำนึกในการเป็นสมาชิกของชั้นเรียนและโรงเรียน

จากความสำคัญดังกล่าว สรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูนั้น ครูควรสร้างสัมพันธภาพที่ดี เป็นกันเองและจริงใจต่อเด็ก แสดงความรัก ความเข้าใจ ให้กำลังใจ แก่เด็ก นอกจากนี้ครูควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้สนุกสนาน น่าเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

2.1.3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

การสร้างสัมพันธภาพกับนักเรียนในห้องนั้น ได้มีการศึกษาในรูปของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างครูกับนักเรียน คำว่า ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ซึ่งมีปฏิกริยาโต้ตอบกัน โดยอาจแสดงในรูปของพฤติกรรมทางวาจา อารมณ์ หรือการกระทำก็ได้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียนจะออกมาในรูปการสอน เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่เป็นทางการ ได้มีการศึกษาปัจจัยด้านกายภาพที่มีอิทธิพลต่อ สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียน ดังที่ วิล แพงศรี (2536: 114) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ขนาดของห้องเรียน ซึ่งหมายถึง จำนวนนักเรียนในแต่ละห้องจะมีผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมความสัมพันธ์ภายในชั้นเรียนระหว่างครูกับนักเรียน กล่าวคือ ยิ่งจำนวนนักเรียนมากเท่าใด โอกาสที่นักเรียนทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการถามตอบ ก็จะมีน้อยลงด้วย ในขณะที่ชั้นเรียนมีขนาดเล็ก คือมีจำนวนนักเรียนน้อย ครูและนักเรียนจะมีโอกาสพัฒนาความสัมพันธ์แบบปฐมนุฏิระหว่างกันได้ ความสัมพันธ์แบบปฐมนุฏินั้นเป็นความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด เป็นกันเอง มีความผูกพันทางใจ

2. เพศของนักเรียน โรงเรียนที่มีนักเรียนหญิงล้วนหรือชายล้วน และมีนักเรียนทั้งชายและหญิงปนกันจะมีผลต่อสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำเอาเพศของครูเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ในปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่ยอมรับเอาแนวคิดเรื่องสหศึกษาเข้าไปปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งจะมีผลให้นักเรียนได้ทดลองปฏิบัติจริงในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกับสังคมภายนอกมากที่สุด

3. ช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน ช่องว่างระหว่างนักเรียนกับครูมีอยู่หลายเรื่องด้วยกัน เช่น อายุ ความคิด เจตคติ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ โดยทั่วไปแล้วถ้ามีช่องว่างมากเท่าไรก็ย่อมจะมีความสัมพันธ์น้อยลง ยกตัวอย่างเช่น ช่องว่างระหว่างวัย ซึ่งมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในประสบการณ์และทัศนคติในการมองโลก ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนต่างวัยขึ้นได้

จากข้อความดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยทางกายภาพมีส่วนทำให้สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู เป็นไปในแนวทางที่ดีและไม่ดีได้นั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก จำนวนนักเรียนเพศ หรือแม้กระทั่งช่องว่างระหว่างวัย ซึ่งครูผู้สอนจะต้องเอาใจใส่ในเรื่องดังกล่าวเพื่อเกิดสัมพันธภาพอันดีกับนักเรียนต่อไป

2.1.3.4 สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น

เนื่องจากเด็กในระยะวัยรุ่นนั้นมีอารมณ์อ่อนไหว เชื่อง่าย หลงง่าย ไม่มีอารมณ์มั่นคงเหมือนผู้ใหญ่ จึงมักเกิดปัญหาย่างยากทางอารมณ์ขึ้นเสมอ ถ้าเด็กหลีกเลี่ยงความยุ่งยากต่างๆ ในเรื่องการที่สังคมจะยอมรับเขาเรื่องการจำกัดความสามารถของเขาเรื่องทางเพศ ศาสนา และครอบครัวหรือเรื่องยุ่งยากอื่นๆ ไปได้ ก็นับเป็นโชคดีของเด็ก ซึ่งในระยะที่เด็กมีอารมณ์เช่นนั้น ครูควรหลีกเลี่ยงการกระทำที่จะเป็นต้นเหตุให้เด็กเกิดความโมโหหรือโกรธอย่างรุนแรง หรือเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจเพราะจะทำให้เด็กหมดความเชื่อมั่นในตนเองไป ครูจึงไม่ควรบังคับเด็กในสิ่งที่ไม่ควร ควรปล่อยให้เด็กได้ประสบกับปัญหาชีวิตหรือปัญหาการเรียนด้วยตนเองบ้าง ซึ่งเด็กจะรู้จักหัดแก้ไขหรือหาทางออกที่ดีด้วยตนเอง อันจะทำให้เด็กมีสุขภาพทางจิตดีขึ้น เช่น เรื่องการแข่งขัน การหลงรักสิ่งต่างๆ การหลงใหลในวรรณคดี ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อครูมีความเข้าใจถึงจิตใจเด็กแล้ว ครูยังต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเด็กอีกด้วย ทั้งนี้เด็กบางคนไม่สามารถปรึกษาปัญหาบางอย่างกับบิดาหรือมารดาของตนได้ เพราะบิดามารดาอาจไม่มีเวลาว่างหรือไม่มีความรู้พอที่จะให้คำแนะนำในปัญหาบางประการได้เด็กก็จะเข้าหาครู ซึ่งเป็นผู้มีทั้งความเข้าใจและมีความรู้พอที่จะช่วยแก้ไขปัญหาลูกได้

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่นนั้น ครูควรสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสที่จะตัดสินใจด้วยตนเองว่าสิ่งใดบ้างเป็นสิ่งที่ดี ควรประพฤติ และสิ่งใดบ้างเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรประพฤติ พยายามให้เด็กรู้จักวางแผนชีวิตของตนเองด้วยเหตุผล สนับสนุนให้เด็กมีความเป็นอิสระมากขึ้น ให้เด็กรู้จักพึ่งตนเอง เช่น การวางแผนการเรียน การแก้ปัญหาทางด้านการเรียน การเงิน การใช้เวลาว่าง การคบเพื่อน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าครูจะต้องปล่อยให้เด็กทำอะไรตามใจชอบ เพียงแต่เปิดโอกาสให้เด็กเลือกตัดสินใจ โดยครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำปรึกษาหารือ หรือท้วงติงเมื่อเห็นว่าเด็กจะตัดสินใจไปในทางที่ผิด ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อว่าสามารถเชื่อมโยงและนำสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน มาเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง

2.1.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง

สัมพันธภาพในครอบครัวนั้นได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

มอร์โรว์และวิลสัน (อัสรา อวรรณ.2540: 45-46 ; อ้างอิงจาก Morrow ;& Wilson. 1961) ได้อธิบายถึงลักษณะของสัมพันธภาพภายในครอบครัวว่าประกอบด้วย การสนับสนุนทางอารมณ์และ

สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว และเปลี่ยนข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในครอบครัว มีการรักใคร่ผูกพันซึ่งกันและกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีความสามัคคีระหว่างสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย

กิตติพัฒน์ นนทบุรีทะเลดูล (2535 : 5 - 7) ยังได้รวบรวมลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันไว้อย่างใกล้ชิดไว้ พอสรุปได้ว่าครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพจะประกอบไปด้วยลักษณะ 6 ประการ คือ

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว ความพึงพอใจ ชื่นชมและเห็นคุณค่าของกันและกัน ในครอบครัวจะมีการแสดงความรู้สึก แสดงการกระทำว่าพึงพอใจในคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในครอบครัวกัน ตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกันแล้ว เปรียบเสมือนเป็นพื้นฐานของความอบอุ่นและมั่นคงในครอบครัว รวมทั้งเป็นการหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัวให้มีทัศนคติมองสังคมส่วนรวมในแง่ดีด้วย

2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน การที่ทุกคนในครอบครัวได้ร่วมทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจที่จะทำร่วมกัน มิใช่เพราะการบังคับหรือโดยบังเอิญจะช่วยพัฒนาสัมพันธภาพภายในครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคงยิ่งขึ้น

3. การมีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกันสมาชิกในครอบครัวสัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพ มักจะมีพันธะดังกล่าวอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ คนในครอบครัวรู้สึกเป็นพันธะที่ส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้มีความสุขและมีสวัสดิภาพที่ดีเป็นการห่วงใยกันอย่างแท้จริง

4. การติดต่อสื่อสารกันเป็นอย่างดี มีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอ โดยจะพูดคุยรับรู้เรื่องราวโดยตรง ไม่ปกปิด ไม่เก็บไว้ในใจหรือจำเป็นต้องรับรู้เรื่องราวของบุคคลเป็นสื่อ

5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า คุณลักษณะเช่นนี้พบในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง บุคคลในครอบครัวมักจะมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน เช่น การเข้าวัดทำบุญร่วมกัน เป็นต้น การที่คนในครอบครัวมีศรัทธาต่อศาสนาทำให้มีสติมีความอดทนต่อกัน มีการอภัยต่อผู้อื่นสูง ระวังความโกรธได้รวดเร็วและรู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

6. การมีความสามารถจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัวได้เป็นอย่างดีสุดแห่งความสุขในครอบครัวจะต้องอยู่คู่สามีภรรยา ต้องมีความสามัคคีกลมเกลียวกันรักใคร่กันไม่เบียดเบียนกัน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าสัมพันธภาพภายในครอบครัว หมายถึงการแสดงออกหรือการปฏิบัติต่อบุตรของบิดา มารดา และการปฏิบัติของบุตรต่อบิดามารดาที่แสดงออกถึงความรักความผูกพันซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีระหว่างสมาชิกในครอบครัว และการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในครอบครัว

2.1.5 ทฤษฎีความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล

ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของฮัลลีเวน ซึ่ง ฮอลล์ และลินเชย์ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2538 : 55-57 ; อ้างอิงจาก Hall ;& Lindzey. 1963) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีสัมพันธภาพ

ระหว่างบุคคลโดยมีความเห็นว่า พฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์ เป็นผลมาจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคล บุคคลไม่สามารถแยกความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้เลยนับตั้งแต่เกิด มนุษย์นั้นเป็นผลผลิตของการมีความสัมพันธ์กันทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยาเป็นเครื่องบ่งชี้ความต้องการของบุคคลและบอกทิศทางของการเจริญเติบโต

1. ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีความเชื่อว่ามนุษย์ มีความต้องการพื้นฐาน 2 ประการ คือ (ทศนา บุญทอง.2541 : 20-31)

1.1 ความต้องการความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นความต้องการทางสรีระวิทยา เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ

1.2 ความต้องการความมั่นคง (Security) เป็นความต้องการด้านจิตสังคมรวมถึงความสุขสบาย การมีความคิดและค่านิยม ที่อยู่ในกรอบกับการยอมรับของสังคม สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยที่บุคคลจะได้รับความอบอุ่นใจเพราะมีเพื่อน ซึ่งเพื่อนในที่นี้ หมายถึง ผู้หนึ่งผู้ใดที่บุคคลนั้นสนิทสนมพอที่จะยอมรับทุกข์ร้อนได้ ไม่ว่าจะอยู่ในวัยเดียวกันหรือไม่ก็ตาม

2. โครงสร้างบุคลิกภาพ ซึ่งชัลลีแวนได้อธิบายว่าโครงสร้างของบุคลิกภาพมีหลากหลายเป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสามารถแบ่งได้อย่างหยาบๆ 3 ประการคือ

2.1 กระบวนการปรับเปลี่ยนพลังงาน (Dynamism) คือ พฤติกรรมที่เป็นความเคยชินในด้านความสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น ชอบรับใช้ช่วยเหลือบุคคล ชอบเอาเปรียบ ชอบปันเพื่อให้ใครๆ เห็นอกเห็นใจ ฯลฯ ศูนย์กลางของกระบวนการปรับเปลี่ยนพลังงาน คือ ระบบตัวตน (Self System) เป็นกระบวนการที่พัฒนามาจากวิธีการป้องกันตนเอง เพื่อให้ความสัมพันธ์กับผู้อื่นดำเนินไปอย่างราบรื่น

2.2 กระบวนการสร้างภาพบุคคล (Personification) คือ มโนภาพที่บุคคลวาดเป็นภาพตัวเอง เป็นภาพคนอื่นที่มีสัมพันธภาพกับตน โดยจะมีความเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับความรู้สึก เจตคติและความคิดที่บุคคลมีขึ้นเนื่องจากได้รับประสบการณ์ทางด้านความพึงพอใจและความวิตกกังวลและจะมีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของบุคคลมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและบุคคลอื่นนั่นคือ บุคคลสามารถที่จะประเมินตนได้ ดังนั้นภาพก็จะเกิดขึ้น

2.3 กระบวนการคิด (Cognitive Process) ชัลลีแวนเชื่อว่า กระบวนการคิดเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างบุคลิกภาพ ซึ่งมี 3 ลักษณะใหญ่ๆ

2.3.1 ประสบการณ์โปรโตแทกซิก (Prototaxic) เป็นประสบการณ์ที่ยังมิได้พัฒนาปรับปรุง เป็นความคิดระดับทารกเกี่ยวกับการรับรู้ด้านประสาทสัมผัส ความรู้สึก ซึ่งเกิดขึ้นทันทีทันใดโดยปราศจากการเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมและในที่สุดบุคคลไม่สามารถรำลึกได้อีก

2.3.2 ประสบการณ์พาราแทกซิก (Parataxic) เป็นประสบการณ์ที่ต่อเนื่องจากประสบการณ์โปรโตแทกซิก บุคคลเริ่มเชื่อมโยงสิ่งแวดล้อมให้มีความสัมพันธ์เป็นประสบการณ์ได้แยกได้ว่าสิ่งใดคือตนเอง สิ่งใดไม่ใช่ตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะเข้าใจสัมพันธภาพระหว่างสิ่งต่างๆ

2.3.3 ประสบการณ์ซินแทกติก (Syntactic) เป็นประสบการณ์ขั้นสูงสุดบุคคลเริ่มเรียนรู้ติดต่อโดยใช้ภาษา คำพูด สัญลักษณ์ มีผลให้บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างมั่นคง

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

2.2.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดู เป็นการปะทะสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ซึ่งหมายถึง วิธีการดูแลบุตรและพฤติกรรมในการฝึกฝนบุตร รวมถึงการแสดงออกซึ่งคุณค่า ทัศนคติ ความสนใจและความเชื่อของบิดามารดา

รอลลินส์ และโทมัส (Rollins ; & Thomas. 1975: 38–60) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครอง หมายถึง พฤติกรรมที่เห็นชัดเจนที่ผู้ปกครองกระทำต่อบุตร เช่น การชมเชย การยินยอม การให้กำลังใจ การช่วยเหลือ การให้ความร่วมมือ การแสดงออกซึ่งความรักใคร่ที่ผู้ปกครองมีต่อบุตร

เครท (กมลนันท์ รังสยาร. 2543: 6; อ้างอิงจาก Craig, Grace J. 1979: 91) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้ในการพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความหวังของสังคม ตลอดจนการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของคนในสังคมนั้นๆด้วย

เชียร์และคนอื่นๆ (นงนุช โรจนเลิศ.2533: 42 ; อ้างอิงจาก Sear; and Others.)ได้สรุปจากการศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมากเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตของเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาจะมีผลบางประการต่อพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันและศักยภาพของการกระทำในอนาคตของเขา ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกมาบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; อรพินทร์ ชุชม ; และงามตา วนินทานนท์ (2528 : 3) ให้ความหมายคำว่า “การอบรมเลี้ยงดู” ว่า หมายถึงการที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนเป็นการให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลหรือลงโทษเด็กได้ นอกจากนั้นยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูตนด้วย

ยุวดี เทียรฆประสิทธิ์ (2536: 72) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึงการกระทำของพ่อแม่หรือผู้ปกครองทั้งด้วยกาย วาจาและท่าทีที่มีต่อเด็กอันมีผลให้เด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางพัฒนาการของชีวิตและเป็นที่ยอมรับของผู้แวดล้อม ผู้อบรมจะตั้งใจอบรมสั่งสอนให้เด็กยอมรับการปฏิบัติตามเกณฑ์หรือแนวทางที่สังคมยอมรับ เพื่อจะได้เติบโตขึ้นตามแนวทางที่ผู้อบรมต้องการ

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538: 53) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ขบวนการที่บุคคลพบตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นขบวนการสำคัญยิ่งในการพัฒนาชีวิตและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลภายใต้ชนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีของสังคม

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541: 45) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีหน้าที่ดูแลเอาใจใส่บุตรให้เจริญเติบโตทางด้านร่างกายและสั่งสอนถึงทักษะต่างๆ ในการดำรงชีวิต ซึ่งการสั่งสอนนี้จะมีผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก การที่บุตรจะมีบุคลิกภาพในทางบวกหรือทางลบ ก็ขึ้นอยู่กับวิธีการ ความรู้ ทัศนคติของผู้ปกครองที่จะใช้กับบุตร

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งอาจแสดงออกทางวาจาหรือแสดงออกทางกริยา เพื่ออบรมสั่งสอนให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เจริญเติบโตด้วยดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ เจริญเติบโตไปตามแนวทางที่ต้องการและเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นเด็กที่ดีของสังคมและประเทศชาติต่อไป

2.2.2 ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู

วรารณ รักรวิชัย (2529 : 9-14) กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูในสังคมไทยว่า นักจิตวิทยาได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบดังนี้

1. แบบให้ความรักความอบอุ่นแบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยให้ความรักความเอาใจใส่ ความเข้าใจ ใช้เหตุผลกับบุตร ทำให้บุตรรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ให้อิสระแก่บุตรในการทำกิจกรรมต่างๆ ยอมรับความสามารถและให้สิทธิบุตรในการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยบิดามารดาคอยให้กำลังใจให้คำปรึกษาแนะนำตามความเหมาะสม
2. แบบคาดหวังเอาจากเด็ก เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาเรียกร้องเอาจากบุตร โดยจะเคี่ยวเข็ญให้บุตรทำตามที่เป็นบิดามารดาหวังไว้ บิดามารดาจะกำหนดวิถีชีวิตให้กับบุตร บุตรจะต้องทำตามความต้องการของบิดามารดาทุกอย่างแม้ว่าจะชอบหรือไม่ก็ตาม
3. แบบปล่อยปละละเลย เป็นการเลี้ยงดูที่บิดามารดาไม่สนใจที่จะอบรมสั่งสอนบุตรปล่อยให้บุตรทำตามอำเภอใจ โดยไม่แนะแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมให้ ไม่สนใจความเป็นอยู่ของบุตร ไม่ดูแลยามเจ็บป่วย ให้ความรักแบบลำเอียง หรือดูต่ำลงโทษแรงเกินเหตุ บางครั้งก็ปล่อยหน้าที่เลี้ยงดูให้เป็นของคนอื่น

4. แบบรักถนอมมากเกินไป เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาคอยปกป้องบุตรมากเกินไป คอยให้ความช่วยเหลือทุกอย่างจนบุตรไม่รู้จักรับมือช่วยเหลือตนเองหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

โรเจอร์ (นงนุช โรจนเลิศ.2533 : 45-46; อ้างอิงจาก Roger . 1972 :117) แบ่งแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็น 3 แบบ คือ

1. แบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง วิธีปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้บุตรรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป

บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันควร

2. แบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป (Overprotection) หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่บิดามารดากำหนดไว้ ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเองและความรู้สึกว่าเขาเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

3. แบบปล่อยปละละเลย (Rejection) หรือทอดทิ้ง หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษที่รุนแรงและปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

จากแบบต่างๆ ของการอบรมเลี้ยงดูที่กล่าวมาพอจะสรุปเป็นการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบใหญ่ๆ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อบุตรด้วยความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันควร เมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการ บิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการยอมรับ การลงโทษจะใช้ต่อเมื่อเด็กตั้งใจที่จะปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูให้กฎหรือระเบียบที่เข้มงวดเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ต้องการโดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามก็จะลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าเด็กปฏิบัติได้ตามที่ต้องการก็จะไม่มีการให้คำชมเชยหรือให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือทำอะไรด้วยตนเอง ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าเขาเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าเขาเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษที่รุนแรงปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

2.2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิด ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆด้วยตนเอง มีเหตุผล ให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสที่เหมาะสม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจำนึก (2520 :28-34) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยว่า เป็นลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ควบคุมค่อนข้างน้อยให้เหตุผลในการฝึกลักษณะนิสัย ให้การชมเชยมากกว่าการลงโทษ ซึ่งต่างจากการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจเกินไป มีความอดทนในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีลักษณะมุ่งอนาคต และมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูง

วรารักษ์ รักวิจัย (2529 : 9-11) ได้กล่าวถึงผลของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยไว้ว่า ถ้าบิดามารดาสร้างบรรยากาศภายในบ้านให้ความสัมพันธ์เป็นไปด้วยความรัก ความอบอุ่นและเป็นประชาธิปไตย บุตรจะมีลักษณะเป็นคนเปิดเผย เป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ เชื่อมั่นในตนเอง ระวังแฉะใส มองโลกในแง่ดี ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความเข้าใจตนเอง รู้สีกว่าตนเองมีคุณค่า เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ซึ่งลักษณะเหล่านี้จะทำให้เด็กสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่วุ่นวายและมีปัญหาได้อย่างมีความสุข

สุภาพรณี ไครตจรัส (2525 : 86) ได้กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญของการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยประกอบด้วย การเลี้ยงดูแบบให้ความรักมาก การเลี้ยงดูแบบควบคุมปานกลางถึงค่อนข้างน้อย และการให้เหตุผลในการฝึกระเบียบวินัยมีการตอบสนองต่อความต้องการของเด็กในระดับสูง แต่คาดหวังเรียกร้องจากเด็กในระดับปานกลางมักใช้วิธีการชมเชยมากกว่าการลงโทษ และเมื่อจำเป็นต้องลงโทษมักใช้วิธีการลงโทษทางจิตมากกว่าลงโทษทางร่างกายไม่มีอารมณ์ผูกพันกับเด็กจนเกินไป ต่างจากการเลี้ยงดูแบบรักตามใจอย่างเห็นได้ชัดตรงที่ การเลี้ยงดูแบบรักตามใจในเด็กจนเกินเหตุ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีการพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่นๆ

สรุปได้ว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ เข้าใจตนเอง รู้สีกมีคุณค่า มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.2.4 การถูกเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยกับจริยธรรมของบุคคล

การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีองค์ประกอบหลายประการ ที่สำคัญคือ การเลี้ยงดูแบบรักมาก การเลี้ยงดูแบบควบคุมปานกลางค่อนข้างน้อย และการให้เหตุผลในการฝึกนิสัยเด็ก นอกจากนี้ การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยยังประกอบด้วยการใช้วิธีการชมเชยมากกว่าการลงโทษ และเมื่อจำเป็นต้องลงโทษ บิดามารดาที่เป็นประชาธิปไตย จะเลือกวิธีการลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย นอกจากนี้การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยยังต่างจากการเลี้ยงดูแบบตามใจจนเด็กหลง

ตรงที่ผู้เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะไม่มีอารมณ์ผูกพันกับเด็กจนเกินไปนัก มีแต่ความสงบและทำตัวห่างเหินจากเด็กในบางโอกาส ส่วนบิดามารดาที่ใช้วิธีการเลี้ยงดูแบบตามใจมากจะอาทรในเด็กของตนจนเกินเหตุ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2520 :32-33 ; อ้างอิงจาก Becker,1964 : 174)

การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนี้ ได้รวมวิธีการเลี้ยงดูต่างๆ ซึ่งเป็นทางช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางจิตใจได้อย่างดีที่สุด ทั้งนี้เพราะผลการวิจัย ได้แสดงให้เห็นมาโดยตลอดแล้วว่า การเลี้ยงดูแบบให้ความรัก การควบคุมเด็กปานกลาง การใช้เหตุผลในการฝึกวินัยเด็ก และการลงโทษทางจิต ต่างก็ส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะต่างๆ ทางจริยธรรมทั้งสิ้นจึงทำให้คาดได้ว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กกรุ่นราวคราวเดียวกัน ซึ่งเป็นผู้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่นๆ

จากการประมวลทฤษฎี และผลวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบคือ แบบให้ความรัก แบบควบคุม แบบใช้เหตุผล และแบบลงโทษทางจิต กับลักษณะต่างๆทางจริยธรรมของผู้ถูกเลี้ยงดู ทำให้สรุปได้ชัดเจนว่า วิธีการเลี้ยงดูแบบรักยังมีปฏิสัมพันธ์กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูประเภทอื่นๆ ไปในทางที่ช่วยให้การเลี้ยงดูแบบต่างๆ อีก 3 แบบมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมจิตของเด็กได้เป็นอย่างดีด้วย

2.2.5 ทฤษฎีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาสังคม ของแบนดูรา (ประสาธ อิศรปริดา :2549 : 280-286 ; อ้างอิงจาก Bandura : 1925) ได้เสนอว่า วิธีที่คนเราเรียนสิ่งต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมพฤติกรรมใหม่ๆ ก็คือ วิธีการสังเกตคนอื่นๆ พฤติกรรมของคนอื่นๆที่กล่าวนี้ถือว่าเป็นแม่แบบ อย่างไรก็ตามคนเราไม่ได้เรียนแบบจากทุกสิ่งทุกอย่างที่พบการจะเลียนแบบหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าผลกรรมที่แม่แบบได้รับการกระทำนั้นๆ เป็นเช่นไร และขึ้นอยู่กับกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียนเอง ฉะนั้นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ต่างๆจึงจำแนกได้ 3 ประการดังนี้

- (1) แม่แบบในรูปพฤติกรรมต่างๆ (Behavioral Model)
- (2) ผลกรรมจากพฤติกรรมของแม่แบบ (Consequences of the Modeled Behavior)
- (3) กระบวนการทางปัญญาของผู้เรียน (Learner 's Cognitive Process)

2.2.5.1 แม่แบบในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ

หน้าที่พื้นฐานของแม่แบบก็คือ การถ่ายทอดสารสนเทศไปยังผู้สังเกต หน้าที่นี้อาจเกิดขึ้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่งต่อไปนี้ คือ

- (1) พฤติกรรมซึ่งเป็นแม่แบบ ทำหน้าที่เป็นสิ่งที่ชี้แนะเพื่อให้ผู้สังเกตปฏิบัติเช่นเดียวกับแม่แบบ เช่น ผู้ได้รับเชิญให้ไปงานเลี้ยงสังสรรค์ อาจไม่แน่ใจว่าจะสวมใส่ชุดแบบ

(2) พฤติกรรมจากพฤติกรรมของแม่แบบ ทำหน้าที่ขัดขวางหรือส่งเสริมให้ผู้สังเกตปฏิบัติตามแม่หน้าที่ในด้านการขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวการเลียนแบบจะเกิดขึ้นเมื่อผู้สังเกตพบว่าแม่แบบได้รับผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์หรือถูกลงโทษ

(3) หน้าที่ประการที่ 3 ของแม่แบบก็คือ การเป็นสื่อถ่ายทอดทางวัฒนธรรม แม่แบบเป็นสื่อสำคัญในกระบวนการสังคมทั้งทางภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี การศึกษา และพฤติกรรมทางสังคมอื่นๆ

ประเภทของแม่แบบ

แบนดูราแบ่งแม่แบบออกเป็น 3 ประเภท คือ แม่แบบที่มีชีวิต แม่แบบสัญลักษณ์ และแม่แบบที่เป็นคำสอน

- (1) แม่แบบที่มีชีวิต (Live Model) ได้แก่ บุคคลในครอบครัว เพื่อนหรือผู้คนทั่วไปที่ผู้สังเกตสามารถติดต่อสัมพันธ์ได้
- (2) แม่แบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่ ภาพแม่แบบในสื่อสารมวลชนทั้งหลาย เช่น ในภาพยนตร์ โทรทัศน์ (Videotape) หนังสือ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น
- (3) แม่แบบในรูปคำสอน (Verbal Description or instruction) เป็นแม่แบบที่เป็นการพูดหรือการบอกทางวาจาหรือเป็นคำสอนในภาษาเขียน เช่น ชุดคำสอนในการปฏิบัติงาน ควบคุมเครื่องจักรหรือคำอธิบายการประกอบชิ้นส่วนต่างๆเป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่ง เป็นต้น แม่แบบชนิดนี้หากใช้ประกอบแม่แบบทางพฤติกรรมทั้งหลายก็จะเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากขึ้น

คุณลักษณะของผู้สังเกต

นอกจากประสิทธิภาพของแม่แบบแล้ว คุณลักษณะของผู้สังเกตก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเลียนแบบ มีงานวิจัยบางเรื่องพบว่า ผู้ที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความภูมิใจในตนเอง (Self –Esteem) ต่ำมีแนวโน้มที่จะรับเอาพฤติกรรมของแม่แบบที่ประสบผลสำเร็จได้ง่ายกว่า ผู้ที่มีความเชื่อมั่นและมีความภูมิใจตนเองสูง

ในส่วนของการเลียนแบบความสามารถนั้น แบนดูราพบว่า ผู้ที่มีความมั่นใจตนเองสูง มีแนวโน้มที่จะเลียนแบบมากกว่า และเกิดขึ้นในเวลาอันรวดเร็วกว่า ส่วนผู้ขาดความมั่นใจในตนเองนั้น จะเกิดความลังเล ต้องหันกลับไปดูผู้อื่นก่อนจึงจะทำตาม (ประสาธ อิศรปริดา : 2549 :284;อ้างอิงจาก Bandura . 1986 : 208)

การได้รับแรงเสริมจากแม่แบบ (Vicarious Reinforcement)

การที่ผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบได้รับการเสริมแรง เขามีแนวโน้มที่จะเลียนแบบแม่แบบมากขึ้น ลักษณะเช่นนี้ถือได้ว่า การได้รับการเสริมแรงของแม่แบบจะเป็นตัวเสริมแรงอย่างหนึ่งของผู้สังเกต ที่จะกระทำพฤติกรรมเช่นเดียวกับแม่แบบเพิ่มขึ้น

เบนดูราอธิบายว่า การที่แม่แบบได้รับการเสริมแรง จะมีผลต่อผู้สังเกต 3 ประการ คือ

- (1) เป็นข้อสารสนเทศแก่ผู้สังเกตว่าพฤติกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ควรกระทำในสภาพการณ์นั้นๆ
- (2) เป็นสิ่งกระตุ้นหรือตัวเร้าความรู้สึก หรืออารมณ์ของผู้สังเกต
- (3) เมื่อพฤติกรรมแม่แบบได้รับการเสริมแรงซ้ำๆ ผู้สังเกตจะเกิดความคิดว่า พฤติกรรมดังกล่าวมีคุณค่า และคาดหวังที่จะกระทำพฤติกรรมเช่นนั้นขึ้นด้วยตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผลกรรมที่ดีซึ่งแม่แบบได้รับจะทำให้พยากรณ์ได้ว่า พฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้นกับผู้สังเกตในอนาคต

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง

2.3.1 ความหมายและลักษณะของการควบคุมตนเอง

กาญจนา พูนสุข (2542 : 11) ได้ให้ความหมายของการควบคุมว่าเป็นการที่บุคคลกระทำเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองต้องการด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีการรวมกัน ซึ่งจะต้องเลือกกระทำพฤติกรรมที่ได้ผลกรรมที่ได้ผลกรรมขัดแย้งกันคือมีความพอใจมากกว่าหรือน้อยกว่าโดยที่ผลกรรมที่มีความพอใจมากกว่าจะต้องใช้ความอดทนสูงและระยะเวลาแต่ผลกรรมที่มีความพอใจน้อยจะใช้ความอดทนต่ำและระยะสั้นกว่า

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2538: 111) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองว่าเป็นวิธีการที่พึงประสงค์ที่สุดของการปรับพฤติกรรม เพราะหากว่าผู้รับการปรับพฤติกรรมที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วรู้จักควบคุมตนเอง สามารถเข้าใจกระบวนการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรมก็จะช่วยให้เขาสามารถแสดงพฤติกรรมหรือมีการกระทำที่เหมาะสม ตลอดทั้งสามารถตระหนักถึงผลกรรมที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของเขา และเมื่อผู้รับการปรับพฤติกรรมที่พฤติกรรมของเขาได้รับการปรับแล้วนั้นสามารถรู้จักการควบคุมตนเอง ความจำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้ปรับพฤติกรรมต่อไปอีกนั้นก็ยุติลง

นงนุช โรจนเลิศ (2533: 15) สรุปความหมายของการควบคุมตนเองว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะละเว้นการกระทำบางชนิด หรือสามารถหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีอาจเกิดขึ้น ตลอดจนความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่บุคคลมุ่งหวังไว้ แม้เมื่อบุคคลนั้นต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรืออยู่ในภาวะที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในจิตใจ

จากเอกสารที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเลือกกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความคิดอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงผลกรรมนั้นๆ เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ สามารถยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงการกระทำที่ไม่

เหมาะสมที่อาจจะนำสิ่งไม่ดีมาสู่ตนเองและสามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์เมื่ออยู่ในภาวะที่ต้องเผชิญปัญหาหรือเกิดความขัดแย้งในจิตใจ รวมถึงรู้จักแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อเป้าหมายในอนาคต

2.3.2 ความสำคัญของการควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเองเกิดจากการสะสมผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตั้งแต่อดีตของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะความมั่นคงของสภาพสังคม การคาดหวังในการกระทำ ความพยายามกับผลกระทบที่ได้รับและผลจากการฝึกตั้งแต่วัยเด็ก โดยเริ่มจากการฝึกในเรื่องการขับถ่ายเป็นเวลาในทีี่กำหนดและการฝึกระเบียบวินัย เมื่อเติบโตสังคมจะเรียกร้องให้บุคคลในสังคมควบคุมตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย สังคมจะเรียกร้องให้บุคคลควบคุมพฤติกรรมของตนเองมากกว่าสังคมประเภทอื่น

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันกำลังอยู่ในระยะการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และวัฒนธรรม การพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับสภาพวิถีการดำเนินชีวิตของประชากร ดังที่ ท่านพุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ. 2531:27) ได้กล่าวว่าสังคมไทยมีการพัฒนาทางด้านวัตถุ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นสังคมที่ศิวิไลซ์เหลือเกิน แต่คนในสังคมไทยยังมีสภาพทางด้านความรู้ จิตใจ และพฤติกรรมที่ไม่เข้ากับวัตถุที่พัฒนาเลย จึงทำให้สังคมสับสนวุ่นวาย และเกิดปัญหาต่างๆมากมาย ทั้งในด้านการปรับตัว สุขภาพจิต การเบี่ยงเบนของพฤติกรรม การประพฤติดีศีลธรรมและกฎหมาย ฯลฯ สาเหตุประการหนึ่งคือ คนในสังคมขาดการควบคุมตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ มิสเชล (Mischel & Harriet ;1976 : 250) ที่ว่าปัญหาต่างๆ ล้วนแต่เกิดเพราะบุคคลในสังคมไม่สามารถควบคุมตนเองได้ การพัฒนาจิตใจและคุณภาพประชากรจึงเป็น เป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน

จากการประมวลความคิดเห็นและผลงานวิจัยต่างๆ ของนักจิตวิทยา พบว่าการควบคุมตนเองเป็นลักษณะที่แสดงถึงควมมีวุฒิภาวะ และคุณภาพของประชากรมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่พึงปรารถนาหลายประเภท เช่น พฤติกรรมรักษาสุขภาพอนามัย พฤติกรรมซื่อสัตย์ และพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการ ฯลฯ จึงเป็นลักษณะที่สำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2529: 78) โดยเฉพาะในระยะที่ประเทศกำลังพัฒนาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี สังคมจึงมุ่งหวังให้ประชาชน รู้จักตนเองและบำบัดความต้องการในสิ่งที่ถูกที่ควร ต้องการให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการวางแผน และการดำเนินงานตามแผนงาน เพื่อประโยชน์ที่ดีต่อตนเองและส่วนรวม (จินตนา บิลมาศ. 2529: 24) การศึกษาจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้วางแผนทางในการพัฒนาการควบคุมตนเอง

ตามทฤษฎีของนักการศึกษา การควบคุมตนเองเป็นเป้าหมายหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษา ดังที่ ดีวอี้ (Dewey. 1933 : 17) ได้กล่าวไว้ว่า “การคิดเป็นกระบวนการทาง

การศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยมนุษย์เห็นการณ์ไกล และสามารถควบคุมการกระทำของตนเองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ การไตร่ตรองถึงทางเลือกและผลที่จะเกิดขึ้นเป็นการช่วยให้มนุษย์มีสติไม่เผลอเรอ รู้อยู่ทุกขณะเวลาว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ การคิดอย่างไตร่ตรองจึงเป็นการช่วยเปลี่ยนการกระทำของมนุษย์ที่มีแต่ความอยาก งามาย และหุนหัน ให้กลายเป็นการกระทำที่เจตนาชัดเจน บุคคลจึงควรคิดไตร่ตรองพิจารณาถึงผลได้ผลเสียก่อนจะกระทำบางสิ่งบางอย่าง” ลักษณะการคิดของจิตวิญญูมีลักษณะใกล้เคียง ความหมายของความมีสติ และการใช้วิธีคิดอย่างถูกต้องตามแนวพุทธศาสนาที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิกา” ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แนวคิดดังกล่าวปัจจุบันนักการศึกษาไทยได้นำมาใช้เป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งได้แก่ การพัฒนาเยาวชนให้มีความสามารถในการคิดเป็นทำเป็น และการแก้ปัญหาเป็น (อุ้นตา นพคุณ. 2528: 87)

จากการศึกษาถึงคุณลักษณะของประชากรตามเป้าหมายการศึกษาในสภาพปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตของ อุ้นตา นพคุณ และคนอื่น (2526: 68) พบว่าการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่การศึกษาจะต้องเน้นถึงการนำไปใช้และการปฏิบัติจริงในสังคม โดยการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีลักษณะของการคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

การคิดเป็น หมายถึง การรู้จักใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สังคม และวิชาการ มาวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการ ไตร่ตรอง วางแผน หรือคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหา รวมถึงการวางแผนเป้าหมายในชีวิต

การทำเป็น หมายถึง การประยุกต์วิธีการ และประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ในการตัดสินใจเลือกกระทำ การดำเนินงานตามเป้าหมาย และรู้จักปรับปรุงวิธีการดำเนินชีวิตของตนเอง

คุณลักษณะดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสภาพสังคม ทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพราะในอนาคตจะมีการต่อสู้แก่งแย่ง มีความขัดแย้งซับซ้อนในสังคมยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันส่งเสริม ทั้งสถาบันครอบครัว โรงเรียน ฯลฯ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนมีเหตุผล รู้จักคิดไตร่ตรองถึงสิ่งที่ควรกระทำ หรือควรหลีกเลี่ยง มีสติยังคิด รู้จักกำหนดเป้าหมาย และการวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาการควบคุมตนเอง ดังที่พุทธทาสภิกขุ (2531: 48) ได้เขียนในหนังสือ “ การศึกษาคืออะไร ” ว่า การจัดการศึกษาที่ดี ย่อมพัฒนาคนสังคมให้รู้จักควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา ใจ มีสติยังคิด ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนเองและสังคม ตลอดจนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ตามแนวความคิดของนักการศึกษาไทยในปัจจุบัน การจัดการศึกษามีแนวโน้มที่จะเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางสังคมมากขึ้น การควบคุมตนเองตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจึงเป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาจิตใจและคุณภาพของประชากรและเป็นเป้าหมายหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษา

จากการควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิดตามแนวทางทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ได้มีผู้ประยุกต์นำหลักการไปใช้กำหนดขั้นตอนสำหรับฝึกควบคุมตนเองเพื่อบำบัดและปรับพฤติกรรมของเด็ก (Mischel; & Mischel. 1976: 241) พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน (Kalish. 1981:

258 – 305) โดยวิธีการควบคุมตนเองนั้น จะต้องจัดการกับสาเหตุของพฤติกรรมและผลของพฤติกรรม ผลของการทดลองฝึกการควบคุมตนเอง พบว่า สามารถลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Stuart. 1972: 130; Citing Bandura ; & Walter n.d.) นอกจากนี้ยังพบว่าบุคคลที่มีการควบคุมตนเองสูง จะเป็นผู้ที่มีลักษณะด้านอื่นๆ ของบุคลิกภาพสูงด้วย เช่น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความรับผิดชอบต่อสังคม การปรับตัว การต่อต้านความเบี่ยงเบน สติปัญญาและการรับรู้สภาวะทางสังคม (Mischel; & Mischel. 1976: 253) การควบคุมตนเองจึงมีความสำคัญกับบุคคลใน 2 ประการ คือ

1. ลดหรือกำจัดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้น้อยลงหรือหมดไป
2. สร้างพฤติกรรมหรือส่งเสริมจิตลักษณะหรือบุคลิกภาพที่พึงามที่ยังขาดอยู่ให้มีมากขึ้น การฝึกหัดให้มีสติสัมปชัญญะ

สำหรับในทางพุทธศาสนาเองก็มีวิธีสอนการควบคุมตนเองให้แก่บุคคล เช่น การทำสมาธิ การฝึกหัดให้มีสติสัมปชัญญะ คือ รู้ตัวว่ากำลังทำอะไร อยู่ที่ไหน เพื่อให้เกิดความสุขสงบหรือสมาธิ และปัญญา เข้าใจสาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่จะตามมา เมื่อบุคคลเกิดปัญหาความขัดแย้งทางจิตใจ ปัจจุบันได้มีผู้เสนอแนะให้นำเอาวิธีการนำสมาธิมาใช้ในการฝึกการควบคุมตนเองทางด้านวิชาการ และนำเอาวิธีการควบคุมตนเองทางวิชาไปใช้ประกอบในการทำสมาธิ เพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้นในกิจกรรมแต่ละประเภท (จินตนา บิลมาศ. 2529: 26; อ้างอิงจาก Shapiro; & Zifferblatt. 1976: 21) นอกจากนี้หลักธรรมทางศาสนาเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง ได้แก่ “ทมะ” คือการรู้จักข่มใจตนเอง ซึ่งเป็นหลักธรรมข้อหนึ่งใน ธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป และเป็นหนึ่งของคุณธรรม 4 ประการ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้พระราชทานให้ประชาชนน้อมนำไปปฏิบัติเนื่องในโอกาสครบรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์ จึงเป็นหลักธรรมสำคัญที่บุคคลยึดถือปฏิบัติ รู้จักข่มใจตนเองอย่าเผลอและประมาท (พระราชทานทมนี.2528 : 23)

การควบคุมตนเอง เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่นๆ ของมนุษย์ คือ เกิดจากการเรียนรู้ตามกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม เกิดจากการเรียนรู้เครื่องหมายต่างๆ ของสังคม โดยเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานของตน เรียนจากตัวอย่างที่พบเห็น เรียนจากคำบอกเล่าและอื่นๆ ซึ่งแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละทฤษฎี ในที่นี้เป็นการศึกษาการควบคุมตนเองตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

2.3.3 ลักษณะของบุคคลที่มีการควบคุมตนเองสูงและต่ำ และข้อดีของการควบคุมตนเอง

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2536: 351 - 353) ได้กล่าวถึงข้อดีของการควบคุมตนเองไว้ว่า การควบคุมตนเองช่วยให้ผู้ดำเนินโปรแกรมการปรับพฤติกรรมสามารถดำเนินโปรแกรมได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นดำเนินการปรับพฤติกรรมด้วยตนเอง และช่วยให้เกิดการแผ่ขยายของพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการแผ่ขยายข้ามสถานการณ์ข้ามพฤติกรรม หรือข้ามเวลา (การคงอยู่ของพฤติกรรม) อีกทั้งพฤติกรรมบางชนิดไม่สามารถที่จะ

ให้บุคคลภายนอกมาเป็นผู้ควบคุมได้ เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ พฤติกรรมการรับประทานอาหาร (เพื่อการลดน้ำหนัก) หรือพฤติกรรมการออกกำลังกาย พฤติกรรมดังกล่าวนี้จะดำเนินการได้สำเร็จสูงหากมีการใช้การควบคุมตนเองเข้าร่วมด้วย นอกจากนั้นการควบคุมตนเองจะใช้ได้มีประสิทธิภาพกับพฤติกรรมที่ไม่สามารถจะสังเกตเห็นได้ หรือพฤติกรรมภายใน ได้แก่ ความคิด หรือความรู้สึกต่างๆ อย่างเช่น การย่ำคิด ความวิตกกังวล หรือความรู้สึกซึมเศร้า เป็นต้น

การควบคุมตนเองนั้นบางครั้งสามารถที่จะนำมาใช้ควบคุมพฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบที่อ่อน ซึ่งผลกระทบที่อ่อนนั้น อาจหมายถึงผลกระทบที่มีปริมาณน้อยมาก หรืออาจเกิดซ้ำเกินไป ซึ่งมักจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นการดำเนินโปรแกรมต่อพฤติกรรมนั้นๆ จึงควรใช้การควบคุมตนเองเข้าร่วมด้วย โดยตนเองเป็นผู้ให้ผลกระทบนั้น เพราะว่าการให้บุคคลเป็นผู้เลือกเกณฑ์ในการเสริมแรงและตัวเสริมแรงด้วยตนเองนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าบุคคลอื่นเป็นผู้กำหนดเกณฑ์และตัวเสริมแรง การควบคุมตนเองนั้นจะช่วยประหยัดเวลาในการดำเนินการปรับพฤติกรรม โดยต้องการให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วยตนเอง โดยไม่มีใครมาควบคุม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสามารถควบคุมตนเองได้นั่นเอง และการควบคุมตนเองนั้นยังเป็นการช่วยให้บุคคลมีเจตคติที่ดีต่อตนเองอีกด้วย

จากข้อดีของการควบคุมตนเองที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หากบุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ได้ ก็จะเลือกกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์และหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ ซึ่งรวมไปถึงการมีความสามารถที่จะปรับพฤติกรรมต่างๆ ไปสู่แนวทางที่เหมาะสมได้

2.3.4 ข้อดีและข้อควรพิจารณาในการควบคุมตนเอง

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2536 : 351-352) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อควรพิจารณาของการควบคุมตนเองไว้ดังนี้

ข้อดีของการควบคุมตนเอง

1) การควบคุมตนเองเป็นวิธีการปรับพฤติกรรมที่บุคคลสามารถให้ผลกระทบต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างสม่ำเสมอเพราะสามารถสังเกตเห็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง ได้ตลอดเวลา

2) การควบคุมตนเอง ทำให้เกิดการแผ่ขยายพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็น การแผ่ขยายข้ามสถานการณ์ ข้ามพฤติกรรม หรือข้ามเวลา (การคงอยู่ของพฤติกรรม)

3) พฤติกรรมบางชนิดไม่สามารถให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ควบคุมให้เนื่องจากสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นมีสิ่งเร้ามากมายและยังมีการให้การเสริมแรงและการลงโทษตลอดเวลา เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ ดังนั้นถ้ามีการใช้วิธีการควบคุมตนเองควบคู่กันไปกับการดำเนินการจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) การใช้การควบคุมตนเอง บางครั้งสามารถที่จะนำมาใช้ควบคุมพฤติกรรมที่ได้รับผลกระทบอ่อน ผลกระทบอ่อน หมายถึง ผลกระทบที่มีปริมาณน้อยมากหรือเกิดขึ้นซ้ำไม่มีความสำคัญต่อการรับรู้ของบุคคลอื่นซึ่งมักไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น โปรแกรมการลดความอ้วน

5) บุคคลสามารถทำได้ดีถ้าเป็นผู้กำหนดและตัดสินใจเลือกที่จะทำดังนั้นการควบคุมตนเองจึงทำให้การดำเนินโปรแกรมต่างๆมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6) การควบคุมตนเองช่วยประหยัดเวลาในการดำเนินการของผู้บำบัด เนื่องจากกระบวนการปรับพฤติกรรมทั้งหมดผู้เข้ารับการบำบัดเป็นผู้จัดการเอง ผู้บำบัดเพียงแต่ให้คำแนะนำและชี้แนะเท่านั้น

7) การควบคุมตนเองเป็นเป้าหมายของการปรับพฤติกรรม เพราะการควบคุมตนเองเป็นการฝึกให้ผู้รับการบำบัดสามารถที่จะควบคุมตนเองได้

8) การควบคุมตนเองนั้นจึงทำให้ผู้เข้ารับการบำบัดมีความรู้สึกที่ดีกับตนเองด้านทัศนคติต่อตนเอง ความรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองหรือความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถทำให้บุคคลเหล่านั้นมองโลกในแง่ดีเพราะมีความเชื่อว่าสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นเพราะเขาเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นเอง

ข้อควรพิจารณาในการควบคุมตนเอง

1) การกำหนดพฤติกรรมเป็นหมายและเกณฑ์การแสดงพฤติกรรมเป้าหมายควรสะท้อนถึงปัญหาของพฤติกรรมที่แท้จริงไม่เช่นนั้นจะก่อให้เกิดปัญหาได้

2) วิธีการบันทึกพฤติกรรมควรจะทำให้ง่ายและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเพราะถ้าวิธีการบันทึกพฤติกรรมซับซ้อนเกินไปและไม่สะดวกต่อการบันทึกแล้ว ผู้เข้ารับการบำบัดอาจจะหยุดการบันทึกพฤติกรรมดังกล่าวได้

3) การเสริมแรงหรือการลงโทษ ควรจะอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้เข้ารับการบำบัดกล่าวคือสามารถที่จะใช้ได้ทันทีที่ต้องการในกรณีที่พฤติกรรมบรรลุเป้าหมายหรือไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะถ้ากระทำพฤติกรรมเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วไม่ได้รับการเสริมแรงแนวโน้มที่พฤติกรรมเป้าหมายนั้นจะยุติลงก็มีโอกาสเกิดขึ้นสูง

4) การลงโทษตนเองนั้น ควรระวังผลกระทบข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น

5) การควบคุมตนเองเป็นเทคนิคที่ได้ผลดีมากกับผู้ที่มีระดับที่มีระดับสติปัญญาพอสมควร อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความเชื่อในอัตลักษณ์ และความสามารถในตนเอง

2.3.5 ทฤษฎีการควบคุมตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

นักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญ คือ แบนดูรา (ประสาธ อิศรปริดา : 2549 : 280-285. อ้างอิงจาก Bandura. 1976) ได้อธิบายแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ ดังนี้

1. พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ (รวมทั้งพฤติกรรมตนเอง) ที่นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อน (Elementary reflexes) ล้วนเป็นผลจากการเรียนรู้

2. สิ่งที่มีมนุษย์เรียนรู้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ โดยเรียนรู้จากผลที่เกิดขึ้นตามมา (Response Consequence) คือ เรียนรู้ว่าการกระทำหนึ่งเกิดขึ้นเหตุการณ์ใดจะเกิดตามมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ หรือเมื่อกระทำพฤติกรรมใดแล้วผลกรรมที่จะตามมาเป็นเช่นไรเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลที่เกิดจากพฤติกรรมความรู้ที่มีมนุษย์เรียนรู้เหล่านี้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์

3. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การประสบเหตุการณ์ต่างๆด้วยตนเอง การได้รับผลที่เกิดจากการกระทำด้วยตนเอง แต่เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงมีข้อจำกัดอยู่มาก เพราะสิ่งที่เรียนรู้มีมากเกินไปที่เวลาและโอกาสของผู้เรียนจะอำนวย นอกจากนี้ผลการกระทำบางอย่างก็เป็นอันตรายถ้าจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ทางสังคมที่แบนดูราเน้นคือ การเรียนรู้จากแบบอย่าง (Learning Through Modeling) โดยเฉพาะตัวแบบใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ และพฤติกรรมของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการเรียนรู้โดยกระบวนการสังเกต (Process of Observational Learning) ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและผลรวมที่ตามมาจากการกระทำของผู้อื่น การได้ยินได้ฟัง คำบอกเล่า การได้อ่านข่าวสาร บันทึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และจะเป็นข้อมูลที่บุคคลนำมาพิจารณา สำหรับการกระทำพฤติกรรมในอนาคตต่อไป

5. ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับความเชื่อ

6. การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (Cognitive Control) ได้แก่ การคิดในเชิงประเมินโดยตั้งบนสมมติฐานความเชื่อที่เกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์ การคิดในเชิงประเมินเช่นนี้นำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใด และนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้

7. ภายหลังการเรียนรู้ มนุษย์จะเลือกเลียนแบบเฉพาะพฤติกรรมที่เขาเห็นคุณค่ามากกว่า พฤติกรรมที่ถูกลงโทษ หรือมิได้รับรางวัล การเห็นผลกรรมที่ได้รับย่อมมีผลจูงใจให้มนุษย์กระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรม และเกิดความคาดหวังต่อแรงเสริมที่จะได้รับ (Anticipation of Reinforcement) ความคาดหวังนี้เองทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรม เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา นั่นคือมนุษย์จะต้องมีการควบคุมตนเองและประเมินตนเอง นั่นเอง

โดยสรุปตามความเชื่อของแบนดูรา พฤติกรรมของบุคคล เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ (Cognition) พฤติกรรม (Behavior) และสิ่งแวดล้อมภายนอก (External Environment) โดยมีไช่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว องค์ประกอบทั้ง 3 จะมีผลกระทบซึ่งกันและกัน และสามารถอธิบายได้ถึงเหตุและผล พฤติกรรมจะ

เกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลได้ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ภายหลังที่ได้ประเมินถึงผลกระทบที่ได้รับจากการตอบสนองนั้น

2.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

2.4.1 ความหมายของบุคลิกภาพ

รุช (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ .2530 : 41 ; อ้างอิงจาก Ruch.1953.) กล่าวว่าบุคลิกภาพ คือ ตัวเรา ที่แสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาและพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมานั้นจะเป็นกระจกเงาที่สะท้อนความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคลนั้น

ปราณี ชาญณรงค์ (2543 : 3) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพไว้ว่า บุคลิกภาพไว้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพภายนอก เช่น รูปร่างหน้าตา สีผิวมักเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและพันธุกรรมมีอิทธิพลในส่วนนี้มาก ส่วนบุคลิกภาพภายใน เช่น อารมณ์ ความสามารถทางสติปัญญา แรงจูงใจ ทัศนคติ ซึ่งเป็นส่วนผลักดันบุคลิกภาพที่สำคัญและคนจะมีบุคลิกภาพที่ดีสมบูรณ์ได้ต้องมีบุคลิกภาพทั้งสองส่วนประสานกลมกลืนกันอย่างสมดุล

สวนา พรพัฒน์กุล (2525 : 295) ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่า หมายถึง ลักษณะส่วนรวม ทั้งหมดของบุคคลแต่ละคนที่สามารถมองเห็นจากภายนอกและซ่อนเร้นอยู่ภายใน บุคลิกภาพนี้ ได้แก่ รูปร่าง ท่าทาง แนวความคิด การพูดจา ความสนใจ อารมณ์ เจตคติ รสนิยม ตลอดจนความสามารถในการทำงาน

จากความหมายของบุคลิกภาพข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นตัวกำหนดให้บุคคลนั้นมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่แตกต่างกัน

2.4.2 ความหมายของบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

จุง (ทศพร มณีศรีขำ ; 2542 : 9-10 ; อ้างอิงจาก Hergeharn.1990 : 58-85 ; citing Jung.) คาร์ล จี จุง (Carl G. Jung) เป็นนักจิตวิทยาชาวสวิส ได้ศึกษาและพัฒนาทฤษฎีจิตวิทยาแบบจิตวิเคราะห์ จุงมีความคิดที่เชื่อว่าจิตใต้สำนึกทำหน้าที่บันทึกความจำและแรงกระตุ้นทั้งหลายไว้และทำหน้าที่ถ่ายทอดสิ่งที่จิตใต้สำนึกมีการเก็บสะสมไว้ ซึ่งจะเป็นการสะท้อนกลับให้เป็นมโนภาพเรื่องราวในอดีตที่น่าตื่นตาตื่นใจของมนุษย์ได้ จุง แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 แบบ คือ

2.4.2.1 แบบที่ 1 บุคลิกภาพแบบปิด (Introverts) เป็นลักษณะบุคคลที่ไม่ชอบการเข้าสังคมมีเพื่อนมาก ยึดมั่นในความรู้สึกของตนเอง ไม่ชอบคบเพื่อนมาก บางขณะจะมีความรู้สึกอึดอัด ชอบอยู่ตามลำพัง สันโดษ ชอบอ่านหนังสือ เหนงา จิตใจไม่มีความมั่นคง อารมณ์หงุดหงิดหัวนโหม่งง่ายและไม่ชอบการก้าวร้าวรุนแรง

2.4.2.2 แบบที่ 2 บุคลิกภาพแบบเปิดเผย (Extroverts) เป็นลักษณะบุคคลที่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลจากสิ่งภายนอก มีเป้าหมายที่เป็นความจริงมาก ชอบมีประสบการณ์ด้วยตนเอง ชอบเข้าสังคม ชอบมีเพื่อนมาก ชอบพูดมากกว่าฟัง ช่างพูด จิตใจมั่นคง ร่าเริง แจ่มใส ปรับตนเองได้ค่อนข้างดี และสามารถที่จะแสดงความก้าวร้าวรุนแรงได้

ดังนั้น บุคลิกภาพทั้งแบบปกปิด และแบบเปิดเผยจะมีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและสถานการณ์

กาญจนา ควรสุม (2516 : 98) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคลซึ่งสนใจคนอื่นและโลกภายนอก เป็นพวกที่ช่างพูด มีการกระทำที่หุนหัน ใจเร็ว และสามารถทำตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้ดี

อัจฉรา เปรมเปื่องเวส (2517 : 7) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแสดงตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชอบเข้าสังคม ทำอะไรไม่ค่อยระมัดระวัง ชอบกิจกรรมที่ให้ความตื่นเต้น สนุกสนาน ร่าเริง ไม่จำเจ มองโลกในแง่ดี และเป็นคนที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกอย่างเปิดเผย

ออซูเบล (Ausubel. 1968 :47) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่ชอบแสดงออก ชอบเข้าสังคม และสังสรรค์ มีเพื่อนมาก ไม่ชอบอ่านหนังสือ หรือศึกษาโดยลำพัง ชอบกิจกรรมที่สนุกสนานร่าเริงใจ ชอบการเปลี่ยนแปลงไม่จำเจ มองโลกในแง่ดี เป็นคนแสดงอารมณ์อย่างเปิดเผย มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าว

สตอม (Strom. 1969 : 215) กล่าวว่า บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว หมายถึง บุคคลซึ่งสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยังช่วยชักจูงคนอื่นให้เห็นค่านิยมอันนี้ด้วย

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพแบบแสดงตัว จึงสรุปได้ว่า บุคลิกภาพแบบแสดงตัวหมายถึง ลักษณะของบุคคลที่พุ่งความสนใจออกนอกตัวเองเมื่อมีสิ่งเร้า ลักษณะดังกล่าวจะปรากฏออกมาในรูปพฤติกรรมต่างๆ เช่น สนใจคนอื่นและโลกภายนอก ไม่ค่อยห่วงตัวเอง ชอบสนุกสนานรื่นเริง และการสมาคม ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ง่าย ไม่ค่อยวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง เป็นคนกล้าหาญ ร่าเริง

2.4.3 ความสำคัญของบุคลิกภาพ

กันยา สุวรรณแสง (2533 : 4-5) กล่าวว่า บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมเป็นอย่างมาก ได้จากประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ความมั่นใจ ผู้ที่มีบุคลิกภาพดี จะมีความมั่นใจในการแสดงออกมากขึ้น ทำให้กล้าแสดงออก เพราะคนอื่นๆ ที่พบเห็นจะให้ความสนใจและเชื่อมั่น ดังนั้นโอกาสที่จะประสบความสำเร็จจึงมีมากขึ้น

2. การคาดหมายพฤติกรรม ถ้ารู้ว่าคุณคนนั้นมีบุคลิกภาพอย่างไร จะทำนายได้ว่า ในสถานการณ์ใดจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร

3. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถบอกได้ว่าบุคคลหนึ่งแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่งอย่างไร

4. การตระหนักในเอกลักษณ์ของบุคคล บุคลิกภาพ ทำให้คนมีลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นของตนเอง เป็นแบบอย่างแก่เยาวชน

5. การปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นๆ การที่รู้บุคลิกภาพของบุคคลอื่น ทำให้ปรับตัวเข้ากับเขาได้ง่ายขึ้น เอาชนะศัตรูได้ แก้ปัญหาได้ บุคลิกภาพมีส่วนสำคัญช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ได้ดีขึ้น รวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น

6. ความสำเร็จ คนที่มีบุคลิกดี ได้เปรียบคนอื่นเสมอ เป็นพื้นฐานแห่งความศรัทธาเชื่อถือแก่ผู้พบเห็น ช่วยให้การทำงานสำเร็จง่ายขึ้น ได้รับความร่วมมือและการติดต่อด้วยดี ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่การงาน

7. การยอมรับ คนที่มีบุคลิกภาพดียอมเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ก็เรียกร้องต้องการชอบที่จะให้รวมอยู่ในกลุ่ม ทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ

2.4.4 โครงสร้างของบุคลิกภาพ

โครงสร้างของบุคลิกภาพโดยทั่วไป ประกอบด้วยโครงสร้างใหญ่ๆ ดังนี้ (เชดคัทดี โฆวาสินธ์. 2520: 4-5)

1. สติปัญญาหรือความสามารถพิเศษ (Intelligence or Ability) เป็นคุณสมบัติทางสมองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าคุณคนแต่ละคนสามารถทำอะไรได้บ้าง ถ้าบุคคลนั้นพยายามจะกระทำ แยกได้เป็นสองประเภทใหญ่ คือ

1.1 ความถนัดทางธรรมชาติ เป็นการปฏิบัติที่แสดงถึงขีดความสามารถของบุคคลที่จะทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อไปปฏิบัติงานในระยะต่อไป ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้หรือการฝึกทักษะ

1.2 ความสัมฤทธิ์ผล เป็นการปฏิบัติงานที่แสดงให้เห็นว่า บุคคลผู้นั้นได้เรียนรู้อะไรบ้างแล้วในการปฏิบัติงาน

2. อารมณ์ (Temperature) เป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของจิตใจที่โต้ตอบสิ่งแวดล้อม เช่น ความรู้สึกหงุดหงิด ความรู้สึกท้อแท้ เป็นต้น

3. แรงจูงใจ (Drive or Motive) คุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจนี้ กิลฟอร์ด (Guilford) ได้แบ่งไว้เป็นสามด้าน คือ

3.1 ความต้องการ (Need) เป็นความปรารถนาอย่างถาวรในสภาวะหรือเงื่อนไขเฉพาะอย่างของบุคคล เช่น ต้องการเป็นจุดเด่น ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม ต้องการความสะดวกสบาย เป็นต้น

3.2 ด้านความสนใจ (Interest) เป็นความปรารถนาของบุคคลที่จะติดตามสิ่งเร้าบางอย่าง เช่น การสนทนา งานฝีมือ เป็นต้น

3.3 ด้านเจตคติ (Attitude) เป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลที่พร้อมจะตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของเขาไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนในกรณีที่มีเป้าหมายหรือนโยบายทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เจตคติต่อการคุมกำเนิด เพศศึกษา การเดินขบวน เป็นต้น ซึ่งเจตคติของบุคคลเหล่านี้มักจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการกระทำของบุคคล

4. พฤติกรรมการแสดงออก (Behavior) เป็นการตอบสนองของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าบางอย่างไม่ว่าสิ่งเร้านั้นจะเกิดภายในหรือภายนอกมาจูงใจ หรือก่อให้เกิดความเครียด อันเป็นผลให้มนุษย์เกิดภาวะเตรียมพร้อมเสมอที่จะแสดงพฤติกรรม

ลัวัน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2542 : 42) ก็ยังได้กล่าวถึงโครงสร้างของบุคลิกภาพไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การแสดงออกหรือการแสดงตัว (Extraversion) บุคลิกภาพของบุคคลพวกนี้ชอบการผจญภัย เข้าสังคม เปิดเผย ช่างพูด ตรงไปตรงมา ชอบเด่น ออกหน้าออกตา

2. มโนธรรมหรือความกลัวบาป (Conscientiousness) บุคลิกภาพพวกนี้มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ใฝ่หาใจ ฟังพาได้ กลัวต่อการทำบาป

3. ความสุภาพอ่อนโยน (Agreeableness) บุคลิกภาพของบุคคลพวกนี้เป็นมิตร ร่วมมือสุภาพ เรียบร้อย ให้ความอบอุ่น มีความอ่อนโยน

4. อารมณ์แปรปรวน (Neuroticism) บุคลิกภาพของบุคคลพวกนี้ คล้ายเป็นโรคประสาท โมโห ใจร้อน จีบจิด ไม่มั่นคง จิตใจวุ่นวาย

5. ด้านปัญญาหรือความคิด (Intellect or Openness) บุคลิกภาพของบุคคลพวกนี้จะเป็นคนฉลาด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล มีเหตุผล

2.4.5 องค์ประกอบของบุคลิกภาพ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2528 : 105) ได้เสนอองค์ประกอบของบุคลิกภาพของบุคคลไว้ 4 ด้าน สรุปได้ดังนี้ คือ

1. ลักษณะทางร่างกาย ได้แก่ ลักษณะประจำตัวของบุคคล เช่น ขนาดของร่างกาย รูปร่าง หน้าตา สัดส่วน ความแข็งแรงอดทน และผิวพรรณ เป็นต้น

2. ลักษณะทางจิต ได้แก่ ลักษณะทางด้านจิตใจของบุคคล เช่น อุปนิสัย การตัดสินใจ ความรู้สึกนึกคิด ความจำ เจตคติและความสนใจ เป็นต้น

3. ลักษณะทางสังคม ได้แก่ การแสดงพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการปรับตัว เป็นต้น

4. ลักษณะทางอารมณ์ ได้แก่ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ควบคุมความรู้สึก และพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล เช่น การที่บุคคลสามารถระงับความโกรธ หรือสามารถระงับอารมณ์ที่สังคมไม่ยอมรับได้ เป็นต้น

องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของบุคลิกภาพในแต่ละบุคคลเป็นผลรวมที่ได้มาโดยการสะสมจากอิทธิพลของ 2 สิ่งใหญ่ๆ ได้แก่

1. พันธุกรรม คือ คุณลักษณะ ที่บุคคลได้รับถ่ายทอดมาจากบิดามารดาและบรรพบุรุษ ได้แก่ ลักษณะทางร่างกายตามเชื้อชาติ ความสมบูรณ์ของบิดามารดา รวมทั้งปมด้อยและปมเด่นอื่นๆ

2. สิ่งแวดล้อม คือ ลักษณะ ที่บุคคลได้รับถ่ายทอดมาจากบิดามารดาและบรรพบุรุษ ได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ ระบบของสังคม วัฒนธรรม การได้รับการเลี้ยงดู การได้รับการศึกษาอบรมและประสบการณ์

บุคลิกภาพเป็นคุณลักษณะรวมของบุคคลที่เป็นลักษณะเฉพาะตน ซึ่งได้รับอิทธิจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันทำให้มีลักษณะทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอันเป็นองค์ประกอบของบุคลิกภาพมีความแตกต่างกันด้วย พัฒนาการทางบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ

2.4.6 ทฤษฎีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

ทฤษฎีบุคลิกภาพของ จุง (Jung's Personality Theory)

คาร์ล จี จุง (Carl G. Jung.1990.) เป็นนักจิตวิทยาชาวสวิส ได้ศึกษาและพัฒนาทฤษฎีจิตวิทยาแบบจิตวิเคราะห์ จุงมีความคิดที่เชื่อว่าจิตใต้สำนึกทำหน้าที่บันทึกความจำและแรงกระตุ้นทั้งหลายไว้ และทำหน้าที่ถ่ายทอดสิ่งที่จิตใต้สำนึกมีการเก็บสะสมไว้ ซึ่งจะเป็นการสะท้อนกลับให้เป็น มโนภาพ เรื่องราวในอดีตที่น่าตื่นเต้นของมนุษย์ได้ จุง แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 บุคลิกภาพแบบปกปิด (Introverts) เป็นลักษณะบุคคลที่ไม่ชอบการเข้าสังคมมีเพื่อนมาก ยึดมั่นในความรู้สึกของตนเอง ไม่ชอบคบเพื่อนมาก บางขณะจะมีความรู้สึกว่าเหวชอบอยู่ตามลำพัง สันโดษ ชอบอ่านหนังสือ เหนงา จิตใจไม่มีความมั่นคง อารมณ์หงุดหงิดหัวน้ไขว้ง่าย

แบบที่ 2 บุคลิกภาพแบบเปิดเผย (Extroverts) เป็นลักษณะบุคคลที่ถูกครอบงำโดยอิทธิพลจากสิ่งภายนอก มีเป้าหมายที่เป็นความจริงมาก ชอบมีประสบการณ์ด้วยตนเอง ชอบเข้าสังคม ชอบมีเพื่อนมาก ชอบพูดมากกว่าฟัง ช่างพูด จิตใจมั่นคง ำรงเร้ง แจ่มใส ปรับตนเองได้ค่อนข้างดี และสามารถที่จะแสดงความก้าวร้าวรุนแรงได้ โดยขาดการควบคุมอารมณ์

จากการศึกษาต่อมาพบว่าบุคคลที่มีลักษณะเก็บตัว หรือแสดงตัวอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวพบน้อยในสังคม บุคคลส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะที่กำกวม (Ambiverts) คือ มีลักษณะทั้งสองแบบถ่วงดุลกันในคนหนึ่ง ๆ แต่อาจมีแบบไหนมากกว่ากันแล้วแต่สถานการณ์

ในขณะที่ฟรอยด์มุ่งที่การเล็งดูว่าตอนเด็กเป็นอย่างไร โตมาก็จะเป็นอย่างนั้น แต่ยังไม่เห็นด้วย จุงมีความคิดว่าบุคลิกภาพเป็นผลจากการวางเป้าหมายอนาคต และประสบการณ์ปัจจุบันมากกว่า ทฤษฎีของจุงกล่าวว่า ชีวิตมนุษย์เป็นการพยายามบากบั่นที่จะบรรลุเป้าหมายในอนาคต คือความมีเอกภาพและบูรณภาพ (unity and perfection) โดยที่ระบบต่าง ๆ ของบุคลิกภาพสามารถทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องและสมดุล สามารถแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตอย่างมีวุฒิภาวะและปรับตัวได้

จุงกล่าวไว้อีกว่า จิตไร้สำนึกของบุคคลมีสองฝ่าย คือจิตไร้สำนึกส่วนตัว (Personal) และจิตไร้สำนึกส่วนรวม (Collective or Racial) ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่มีแตกต่างกัน เช่น เชื่อในเทพเจ้า ความรักแม่และเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ทฤษฎีบุคลิกภาพของแอดเลอร์ (Adler)

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2530 : 36-40) ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญของแอดเลอร์ไว้ดังนี้

1. ความปรารถนาดีมีปมเด่น (Striving for Superiority) แอดเลอร์อธิบายว่าทุกคนอยากมีความเด่นสักอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ต่างกันไปในแต่ละคน

2. ปมด้อย (Inferiority Feelings) จุดอ่อนเหล่านี้อาจเกิดจากสาเหตุทางพันธุกรรมหรือพัฒนาการที่ขาดๆ เกินๆ ก็ได้คนเรามีจุดอ่อนไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย ทางสังคมอารมณ์และจิตใจ ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งมาบ้างน้อยบ้าง จุดอ่อนเหล่านี้เราเรียกว่า ปมด้อยคนทุกคนพยายามหาทางชดเชยปมด้อยด้วยการสร้างปมเด่นขึ้นมา ซึ่งแอดเลอร์เชื่อว่าปมด้อยและความปรารถนาที่จะเด่น เป็นแรงผลักดันสำคัญยิ่งที่ทำให้คนประกอบพฤติกรรมต่างๆ

3. ความสนใจในสังคม (Social interest) แอดเลอร์เชื่อว่ามนุษย์เรามีความปรารถนาใฝ่ผูกสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ มาแล้วตั้งแต่เกิด ความสนใจสังคมเป็นสัญชาตญาณความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่ได้รับจากสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นในสังคมเป็นสิ่งกำหนดสุข ทุกข์ ความสำเร็จ ความล้มเหลวของบุคคล รวมทั้งเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ปรุงปั้นบุคลิกภาพของบุคคลด้วย

4. วิถีชีวิต (Style of Life) แบบแผนในการดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งไม่มีใครเหมือนคนอื่นเลย เป็นบุคลิกเฉพาะตัว

5. ประสบการณ์ในวัยเด็ก แอดเลอร์มีความเชื่อว่าประสบการณ์ในวัยเด็กมีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ ปมเด่น ปมด้อย ความสนใจในสังคม และวิถีชีวิตของคนทุกคน

นอกจากนี้ (ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ .2542 : 221-222)

1. พวก active – construction (ร่วมมือ-เสริมแรง) บุคลิกภาพพวกนี้ สุขภาพจิตใจดี มีอุดมคติ เห็นคุณค่าของสิ่งทั้งหลาย รักความเป็นมนุษย์เอาชนะความยุ่งยากด้วยความคิดสร้างสรรค์และเป็นผู้ให้มากกว่าผู้ขอ

2. พวก passive – destruction (เฉยเมย – ทำลาย) บุคลิกภาพพวกนี้ตรงข้ามกับพวกแรกต่อต้าน ชอบกล่าวโทษ หวังเอาจากผู้อื่นเพียงอย่างเดียว ก้าวร้าวแบบเจียบๆ มีลักษณะเป็นคนเจ้าทุกข์

3. พวก passive – construction (เจยเมย – เสริมสร้าง) บุคลิกภาพพวกนี้ทำท่าทางแบบน่ารัก แสดงความนิยมเชื่อถือง่าย ๆ ให้แก่ตนเองมากกว่าจะมุ่งเพื่อความสำเร็จ

4. พวก active – destruction (ร่วมมือ-ทำลาย) บุคลิกภาพพวกนี้เป็นพวกกวนประสาท ชอบก่อวุ่น มีความโหดเหี้ยม เสเพล ชอบรบรบกวนชาวบ้าน

จากทฤษฎีของแอตเลอร์สรุปได้ว่า แอตเลอร์ เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม เพราะการดำเนินชีวิตของมนุษย์จะเกี่ยวข้องกับสังคมตลอดเวลา นอกจากนี้แอตเลอร์ยังเน้นในเรื่องของปมเด่นและปมด้อย

ทฤษฎีบุคลิกภาพการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ความเข้าใจ สภาพการณ์ และพฤติกรรม ทำให้แต่ละบุคคลจึงแสดงการกระทำที่แตกต่างกัน ทั้งที่ในสภาพการณ์ที่เหมือนกันและทำไมในบุคคลคนเดียวกันจะแสดงการกระทำด้วยความยุติธรรม ในโอกาสที่ต่างกัน นักพฤติกรรมมีความเห็นว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าแต่ละบุคคลจะรู้จักการใช้ลักษณะเฉพาะบุคคลตามแต่ละสภาพการณ์

วอลเตอร์ มิสเชล (Walter Mischel) มีความเชื่อว่าประวัติศาสตร์เป็นรางวัลที่บุคคลเคยได้รับและเป็นประสบการณ์ในสภาพการณ์ที่เหมือนกัน เป็นความสามารถในการตอบสนองต่อสภาพการณ์ ความเข้าใจที่เป็นลักษณะเฉพาะต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น การให้คุณค่าความสำคัญต่อสิ่งเร้าโดยเฉพาะ เช่น เงิน หรือการเข้ากับบุคคลอื่นได้ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ย่อมขึ้นอยู่กับบุคคลที่อยู่รอบตัวเขา และความสำคัญในการพยากรณ์บุคลิกภาพอีกด้วย นักทฤษฎีลัทธิพฤติกรรมเน้นบทบาทความคิดของแต่ละบุคคล ความรู้สึกและการคาดหวังในบุคลิกภาพ เรียกว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

การศึกษาบุคลิกภาพโดยใช้วิธีการเรียนรู้ทางสังคม เน้นตัวบุคคล สิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมล้วนแต่เป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญ ถึงแม้ว่าพฤติกรรมจะเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้การตัดสินใจโดยอาศัยสภาพการณ์ที่มีตัวบุคคลอยู่ในสภาพการณ์นั้นกระบวนการความเข้าใจประสบการณ์ที่เคยผ่านมาแล้วและบุคคลอื่นจะช่วยทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และมีส่วนช่วยทำให้แต่ละบุคคลเกิดแนวทางปรับปรุงพฤติกรรมตามสภาพการณ์นั้น นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นจำนวนมากเห็นว่าพฤติกรรมคือ การมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ระหว่างคุณลักษณะเฉพาะบุคคลของแต่ละบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว

แอลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่มีชื่อเสียงชี้ให้เห็นว่า กระบวนการความเข้าใจเป็นศูนย์กลางของการกระทำทั้งหลาย แบนดูรามีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพในการใช้สัญลักษณ์เป็นกระบวนการ และสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นแก่ตนเองให้เป็นการนำไปสู่การกระทำในอนาคต บุคคลมีความสามารถสร้างสรรค์วิทยาการใหม่ด้วยการลงมือกระทำ โดยการรู้จักใช้ความรู้และพลังอำนาจในการรู้จักใช้สัญลักษณ์พฤติกรรมของบุคคลมิใช่อาศัยเพียงแต่ประสบการณ์ที่เคยผ่านมาแล้วและมีใช้ปฏิกิริยาตอบสนองใน

ทันทีทันใดต่อ สิ่งแวดล้อม แต่เป็นการควบคุมโดยความคิดที่มองเห็นการณ์ไกล นั่นก็คือ อนาคตที่วางแผนไว้ ล่วงหน้าหรือกำหนดลำดับขั้นของการกระทำไว้เป็นการล่วงหน้า ส่วนมากพฤติกรรมของแต่ละบุคคลถูกจูงใจและควบคุมโดยมาตรฐานภายในตัวบุคคล การประเมินผล ปรับความคิด และ พฤติกรรมได้ รูปแบบของความคิดที่มีผลต่อการกระทำทั้งหลาย แบบดูร่ามีความเชื่อว่า บุคคลมีการตัดสินใจโดยการใช้ความสามารถของตนที่จะจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อสภาพการณ์ที่ต่างกัน นั่นก็คือศูนย์กลางที่เรียกว่า ประสิทธิภาพของตนเอง

อิทธิพลที่เกิดจากประสิทธิภาพการทำงานของคน เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดการกระทำโดยใช้ความอดทนในกิจกรรมแต่ละอย่าง และถ้าเป็นงานที่บุคคลนั้นมีความกระตือรือร้นหรือมีความศรัทธา บุคคลนั้นก็สามารถเลือกระดับประสิทธิภาพการทำงานของเขาได้ การรู้จักสังเกตตัวอย่างบุคคลอื่นที่มีความสำเร็จในการทำงาน เป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทางฐานะความเป็นอยู่ในการดำรงชีพของตนเองได้ดีขึ้น

แบบดูร่ามีความเห็นว่า การกระทำทั้งหลายของบุคคลเกิดขึ้นได้จากพฤติกรรม ความเข้าใจ ปัจจัยส่วนบุคคลและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม การกระทำของแต่ละบุคคลจะมีพลังแตกต่างกันโดยจะแปรตามสภาพการณ์เงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมในขณะใดขณะหนึ่งซึ่งจะมีพลังอิทธิพลต่อ พฤติกรรม เช่น เมื่อคนกระโจนลงในน้ำลึก ทุกคนจะพยายามว่ายน้ำขึ้นมา การเรียนรู้โดยใช้การสังเกตจากบุคคลอื่น เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ แบบดูร่า กล่าวว่า บุคคลรู้จักสังเกต พฤติกรรมของบุคคลอื่น และรู้จำดูว่าหลังจากการสังเกตพฤติกรรมนั้นแล้วผลที่ตามมาจะได้รับรางวัลหรือการลงโทษ ถึงแม้ว่าพฤติกรรมจะถูกควบคุมโดยลำดับขั้นต่างๆ และยังมีผลต่อความเข้าใจและการประเมินสภาพการณ์ของบุคคล

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว

Multivariate Multiple Regression Analysis : MMR

3.1 การวิเคราะห์ระดับมัลติแวลูเอท

การวิเคราะห์ระดับมัลติแวลูเอท (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 2 – 6; อ้างอิงจาก Harris. 1975: 5; Kerlinger; & Pedhazur. 1973: 372) หมายถึง การจัดกลุ่มเทคนิคทางสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในสถานการณ์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลุ่มตัวแปรตามตั้งแต่สองตัวขึ้นไป และไม่จำกัดตัวแปรอิสระ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการวิเคราะห์ระดับมัลติแวลูเอทเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหรือกลุ่มตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตาม ซึ่งบางสถานการณ์การวิจัยไม่จำเป็นต้องกำหนดว่ากลุ่มใดเป็นกลุ่มตัวแปรอิสระหรือกลุ่มใดเป็นตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ระดับมัลติแวลูเอท ได้เริ่มมีบทบาทและความสำคัญต่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทและความสำคัญของการวิเคราะห์มัลติแวลูเอทจะยิ่งเพิ่มขึ้นมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ ทั้งนี้เพราะนักวิจัยทางสังคมศาสตร์และ

พฤติกรรมศาสตร์จำนวนไม่น้อยได้เริ่มตระหนักถึงความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่มุ่งศึกษาว่าบ่อยครั้งที่ปรากฏการณ์เหล่านี้มีหลายมิติ หรือเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อื่นๆ มากมาย จนทำให้ไม่สามารถแยกปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งออกมาศึกษาได้โดยลำพัง ถ้าประสงค์ผลการวิจัยที่ลึกซึ้งและครอบคลุม

3.2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMR) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตาม ตั้งแต่สองตัวแปรขึ้นไป ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีมาตรวัดระดับอันตรภาคชั้นหรืออัตราส่วน โดยดำเนินการวิเคราะห์ตัวแปรตามหลายตัวพร้อมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตาม ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรวมหรือกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามแต่ละตัวหรือกลุ่มย่อยของตัวแปรตามได้อีกด้วย นอกจากนั้นแล้วยังสามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนมาตรฐานได้ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 13) ส่วนหลักการที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นแบบเดียวกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตัวเดียว (Univariate Multiple Regression) เมื่อได้ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องทำการวิเคราะห์ต่อไปโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณสำหรับตัวแปรตามแต่ละตัวต่อไป วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวนับว่าเป็นสถิติวิเคราะห์ที่เป็นประโยชน์มาก เพราะเป็นวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะปรากฏการณ์จริงในธรรมชาติ เพราะปรากฏการณ์ในธรรมชาติไม่ได้เกิดโดยเอกเทศ แต่เกิดโดยสัมพันธ์กับปรากฏการณ์อื่นๆ ไปพร้อมๆ กัน จุดที่เป็นปัญหาคือความสลับซับซ้อนของวิธีการวิเคราะห์ แต่ปัจจุบันมีเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทำให้นักวิจัยสามารถใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวในการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2543: 266)

สมมติว่าข้อมูลที่จะดำเนินการวิเคราะห์ประกอบด้วยตัวแปรตาม จำนวน p ตัวแปร และตัวแปรอิสระ จำนวน q ตัวแปร แบบจำลองเส้นตรงที่เชื่อมโยงตัวแปรทั้งสองกลุ่มย่อยเข้าด้วยกันย่อมประกอบด้วยสมการถดถอยระดับยูนิแวกเรียตจำนวน p สมการ ดังปรากฏการณ์ตามสมการต่อไปนี้ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ . 2535 : 14)

$$\begin{aligned}
[Y_{i1} Y_{i2} Y_{i3} \dots Y_{ip}] &= [\alpha_1 \alpha_2 \alpha_3 \dots \alpha_p] \\
&+ x_{i1} [\beta_{11} \beta_{12} \beta_{13} \dots \beta_{1p}] \\
&+ x_{i2} [\beta_{21} \beta_{22} \beta_{23} \dots \beta_{2p}] \\
&+ x_{i3} [\beta_{31} \beta_{32} \beta_{33} \dots \beta_{3p}] \\
&\vdots \\
&\vdots \\
&\vdots \\
&+ x_{iq} [\beta_{q1} \beta_{q2} \beta_{q3} \dots \beta_{qp}] \\
&+ [e_{i1} e_{i2} e_{i3} \dots e_{ip}]
\end{aligned}$$

เมื่อ	Y_{ik} แทน	ตัวแปรตามลำดับที่ k ของตัวการที่ i
	Y_{ij} แทน	ตัวแปรอิสระที่ j ของตัวการที่ i
	e_{ik} แทน	ตัวแปรผิดพลาดลำดับที่ k ของตัวการที่ i
	α แทน	ตัวคงที่
	β แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

สำหรับตัวแปรตาม Y และตัวแปรผิดพลาด e สัญลักษณ์พ่วง (subscript) ตัวที่สองถูกระบุไว้สำหรับการแสดงลำดับที่ของตัวแปรตาม นอกจากนี้ทั้ง α และ β จะมีขนาดแตกต่างกัน สำหรับแต่ละสมการถดถอยของยูนิแวกเรียท

สมการรูปปกติ

$$\begin{bmatrix} Y_{11} & Y_{12} & \dots & Y_{1p} \\ Y_{21} & Y_{22} & \dots & Y_{2p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ Y_{N1} & Y_{N2} & \dots & Y_{Np} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1X_{11} & X_{12} & \dots & X_{1q} \\ 1X_{21} & X_{22} & \dots & X_{2q} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ 1X_{N1} & X_{N2} & \dots & X_{Nq} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \alpha_1 & \alpha_2 & \dots & \alpha_p \\ \beta_{11} & \beta_{12} & \dots & \beta_{1p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ \beta_{q1} & \beta_{q2} & \dots & \beta_{qp} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} e_{11} & e_{12} & \dots & e_{1p} \\ e_{21} & e_{22} & \dots & e_{2p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ e_{N1} & e_{N2} & \dots & e_{Np} \end{bmatrix}$$

สมการรูปเมตริก

$$\begin{array}{ccccccc} \underset{\sim}{Y} & = & \underset{\sim}{X} & \underset{\sim}{B} & + & \underset{\sim}{E} \\ (N \times p) & & [N \times (q+1)] & [(q+1) \times p] & & (N \times p) \end{array}$$

เมื่อ	N แทน	จำนวนตัวการ
	p แทน	จำนวนตัวแปรตาม
	q แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	(q+1) แทน	จำนวนตัวแปรอิสระบวกด้วยตัวคงที่ (α)
	$\underset{\sim}{Y}$ แทน	เมตริกขนาด (N $\times$ p) ของตัวแปรตาม
	$\underset{\sim}{X}$ แทน	เมตริกขนาด [N $\times$ (q+1)] ของตัวแปรอิสระ
	$\underset{\sim}{B}$ แทน	เมตริกขนาด [(q+1 $\times$ p)] ของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย
	$\underset{\sim}{E}$ แทน	เมตริกขนาด (N $\times$ p) ของตัวแปรผิดพลาด

ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยจะต้องกำหนดค่ากำลังสองต่ำสุด (Least Square Principle) ให้ครอบคลุมทั้ง error sum of square และ error sum of cross product

ในการวิเคราะห์ระดับยูนิแวกเรียท ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ($\hat{\beta}$) ได้รับการเลือกภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ SSE เป็นค่าต่ำสุด

$$C = \sum e_i^2$$

เมื่อค่าผิดพลาด (C) มีค่าต่ำสุด จะปรากฏสมการปกติ (Normal Equation) ดังนี้

$$(\underset{\sim}{X}' \underset{\sim}{Y}) \hat{\beta} = (\underset{\sim}{X}' \underset{\sim}{Y})^{-1}$$

ในที่นี้ $\underset{\sim}{Y}$ คือ คอลัมน์เวกเตอร์ของตัวแปรตามตัวหนึ่ง ขั้นตอนมา คูณตลอดสมการด้วย $(\underset{\sim}{X}' \underset{\sim}{Y})^{-1}$ เพื่อหาค่าของ $\hat{\beta}$

$$(\underset{\sim}{X}' \underset{\sim}{Y})^{-1} (\underset{\sim}{X}' \underset{\sim}{Y}) \hat{\beta} = (\underset{\sim}{X}' \underset{\sim}{Y})^{-1} (\underset{\sim}{X}' \underset{\sim}{Y})$$

เนื่องจาก $(\underline{X}'\underline{X})^{-1} (\underline{X}'\underline{X})$ เท่ากับ 1 เพราะฉะนั้นค่า $\hat{\underline{\beta}}$ จึงปรากฏตามสมการ

$$\hat{\underline{\beta}} = (\underline{X}'\underline{Y})^{-1} (\underline{X}'\underline{Y})$$

กล่าวได้ว่า $\hat{\underline{\beta}}$ เป็นตัวประมาณค่าที่ดีที่สุดของ $\underline{\beta}$ ทั้งนี้เพราะ $\hat{\underline{\beta}}$ สามารถให้ค่าผลบวกกำลังสองต่ำสุดของค่าผิดพลาด (C) ในกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิเคราะห์ระดับมัลติแวลูเอทหรือตัวแปรตามหลายตัว การกะประมาณค่า $\underline{B}$ สามารถกระทำได้โดยการลดค่า Squared Sample ของตัวแปรผิดพลาดสำหรับตัวแปรตามทุกตัวแปรให้มีขนาดค่าต่ำสุด ผลบวกกำลังสองของค่าผิดพลาดสำหรับตัวแปรตามตัวใดตัวหนึ่งจะปรากฏเป็นค่าในเส้นทแยงมุมของเมตริก $\underline{E}'\underline{E}$ การลดค่าผิดพลาด (C) ต่ำสุด จำเป็นต้องกำหนดค่า Partial Derivatives ซึ่งเกี่ยวข้องกับ Elements ของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย $\underline{B}$ ให้เท่ากับศูนย์ก่อนแก้สมการ ผลที่ได้รับ คือ สมการปกติดังนี้

$$(\underline{X}'\underline{X}) \underline{B} = (\underline{X}'\underline{Y})$$

สมการปกติในระดับมัลติแวลูเอท ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับในกรณียูนิแวลูเอท เว้นแต่เราในกรณีมัลติแวลูเอท เมตริก $\underline{B}$ และ $\underline{Y}$ จะประกอบด้วยหลายคอลัมน์แทนที่จะเป็นคอลัมน์เดียว ต่อมาคูณตลอดสมการ $\underline{B} = (\underline{X}'\underline{X})^{-1} (\underline{X}'\underline{Y})$ ด้วย $(\underline{X}'\underline{X})^{-1}$ เพื่อหาค่าของ $\underline{B}$

$$\begin{aligned} (\underline{X}'\underline{X})^{-1} (\underline{X}'\underline{X}) \underline{B} &= (\underline{X}'\underline{X})^{-1} (\underline{X}'\underline{Y}) \\ \underline{B} &= (\underline{X}'\underline{X})^{-1} (\underline{X}'\underline{Y}) \end{aligned}$$

ในที่นี้ $\underline{B}$ ซึ่งเป็นตัวประมาณค่าของ $\underline{B}$ จัดเป็นเมตริกขนาด $[q+1 \times p]$ นอกจากนี้ถ้ากำหนดให้ $(\underline{X}'\underline{X})^{-1}$ เท่ากับ $\underline{G}$ ซึ่งหมายถึงปัจจัยความแปรปรวนร่วม (Covariance Factor) สามารถเขียนเป็นสมการใหม่ได้ ดังนี้

$$\underline{B} = \underline{G} (\underline{X}'\underline{Y})$$

ข้อที่ควรสังเกต คือ ตารางใดที่จำนวนตัวแปรอิสระและจำนวนตัวแปรตามคงเดิม การเปลี่ยนตำแหน่งของตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตาม ย่อมไม่ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดค่า แต่มีผลเพียงการเปลี่ยนตำแหน่งของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยให้อยู่ในลำดับที่ถูกต้องตรงกับตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตามที่ย้ายตำแหน่งตามไปเท่านั้น นอกจากนี้การเพิ่มหรือการลดตัวแปรตามไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแต่ประการใด อย่างไรก็ตามการ

เพิ่มหรือการลดตัวแปรอิสระย่อมส่งผลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งค่าคงที่ (α) และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยทั้งหมด (β) ทั้งหมด

นอกจากนี้ เมตริกขนาด ($p \times p$) ของผลบวกรวมของผลคูณ (Total Sum of Product) $(\tilde{Y}'\tilde{Y})$ หรือที่ใช้สัญลักษณ์ว่า (S_T) ในกรณีมัลติแวริเอทก็สามารถแยกส่วนเป็นค่าผลบวกได้เช่นเดียวกับในกรณียูนิแวริเอทเช่นกัน กล่าวคือ

$$\text{กรณียูนิแวริเอท} \quad SST = SSR + SSE$$

$$\text{กรณีมัลติแวริเอท} \quad S_T = S_R + S_E$$

$$\text{หรือ} \quad \tilde{Y}'\tilde{Y} = [\tilde{Y}'\tilde{X}\tilde{G}\tilde{X}'\tilde{Y}] + [\tilde{Y}(1-\tilde{X}\tilde{G}\tilde{X}')\tilde{Y}]$$

$$\text{เมื่อ} \quad \tilde{G} \text{ แทน เมตริกของปัจจัยความแปรปรวนร่วม หรือ } (\tilde{X}'\tilde{X})^{-1}$$

$$\tilde{I} \text{ แทน เมตริกลำดับ } N \text{ ไอเดนติตี้ (Order - N Identity Matrix)}$$

$$S_R \text{ แทน } [\tilde{Y}'\tilde{X}\tilde{G}\tilde{X}'\tilde{Y}] \text{ คือ Sum of Product ที่ได้รับการอธิบาย}$$

$$S_T \text{ แทน } [\tilde{Y}'(1-\tilde{X}\tilde{G}\tilde{X}')\tilde{Y}] \text{ คือ Sum of Product ของตัวแปรผิดพลาด}$$

อนึ่ง ค่าต่าง ๆ บนเส้นทแยงมุมของ S_T คือ ผลบวกกำลังสองของค่าสังเกตการณ์

(Sums of Squared of the Observed Scores) สำหรับแต่ละตัวแปรตาม ขณะที่ค่าต่าง ๆ นอกเส้นทแยงมุมก็คือผลบวกคูณตรงข้าม (Sum of Cross Product) สำหรับค่าต่าง ๆ ของ S_R

คือ ผลบวกกำลังสองของค่าพยากรณ์ (Sums of Square of the Predicted Scores) สำหรับแต่ละตัวแปรตาม กล่าวได้ว่า $(S_r)_{kk}$ มีขนาดใกล้เคียงกับ $(S_T)_{kk}$ ยิ่งขึ้นเพียงใดหรือยิ่งขนาดค่า $(S_e)_{kk}$ เล็กลงเพียงใดการพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยอาศัยข้อมูลจากตัวแปรอิสระจะยิ่งมีความแม่นยำสูงขึ้นเพียงนั้น

3.3 เกณฑ์อัตราส่วนไคลยูด และสถิติเอฟของราว์

เกณฑ์อัตราส่วนไคลยูดซึ่งใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ Λ (Wilks's Lambda) หมายถึงอัตราส่วนระหว่าง การวัดไคลยูดของข้อมูลภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0) เทียบกับการวัดไคลยูดของข้อมูลภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1) ดังสมการ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535 : 24)

$$\Lambda = \frac{\left| \sum^{\wedge} \right|}{\left| \sum_0^{\wedge} \right|}$$

เมื่อ $\sum_0^{\wedge}$ แทน ตัวประกอบค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม
(Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error)
ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0)

$\sum^{\wedge}$ แทน ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม
(Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error)
ภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1)

หากขนาดของสถิติอัตราส่วนไคลสตุคมีขนาดเล็กลงเพียงใด โอกาสที่จะหักล้าง
สมมติฐานปฏิเสธก็ยิ่งมีเพิ่มสูงขึ้นเพียงนั้น ในทางกลับกันยิ่งขนาดค่าของ $\left| \sum^{\wedge} \right|$ และ $\left| \sum_0^{\wedge} \right|$
ใกล้เคียงกันมากขึ้นเท่าใด โอกาสที่สมมติฐานปฏิเสธจะเป็นจริงก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

สถิติเอฟของราว์ หรือ ราว์ – เอฟ (Rao's F statistics)

$$F = \frac{1 - \Lambda^{1/s}}{\Lambda^{1/s}} \cdot \frac{ms + 1 - qp/2}{qp}$$

เมื่อ s แทน $\sqrt{(p^2 q^2 - 4)/(p^2 + q^2 - 5)}$
 m แทน $|ne - (p + 1 - q)/2|$
 p แทน จำนวนตัวแปรตาม
 q แทน จำนวนตัวแปรอิสระ
 ne แทน องศาความเป็นอิสระของค่าผิดพลาด

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

ไสว ขอมงคลอุดม (2528 : 34) ได้สร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 กับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดปัตตานี จำนวน 945 คน โดยมีวิธีการศึกษาทำการทดสอบ
3 ครั้ง ผลปรากฏว่า มีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับที่ค่า .890 ค่าความเชื่อมั่นที่ทำโดยวิธีสูตร

สัมประสิทธิ์อัลฟา มีพิสัยตั้งแต่ .620 ถึง .861 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แบบทดสอบ 4 ด้าน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในเป็น บวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหาโดยสอบซ้ำ มีพิสัยตั้งแต่ .892 ถึง .920 และค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับมีค่า .953

ปฏิมากร ศิริเตชะ (2549 : 7-11) ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและ ลักษณะทางจิต ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง ผลการวิจัย คือ การเป็นตัวแบบของครูด้านสังคหวัตถุ 4 การถ่ายทอดความรู้ด้านสังคหวัตถุ 4 ของครู การ อบรมเลี้ยงดูตามแนวพุทธ ปรัชญาเชิงอารมณ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม ตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนิบสนุน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นวลนง มังตรีสรรค์ (2530 : 24-28) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว เรื่อง สังคหวัตถุ 4 ที่มีต่อคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 624 คน สำหรับนักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามคุณธรรม ด้านสังคหวัตถุ 4 ตั้งแต่เปอร์เซน ไทล์ที่ 25 ลงมาจำนวน 156 คน สัมภาษณ์ความสนใจในการเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วใช้วิธีสุ่ม ตัวอย่างง่าย ได้นักเรียน 70 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 35 คน ให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม ได้รับการสอน แบบปกติ โดยสอนกลุ่มละ 14 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที แล้วเปรียบเทียบคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยนำข้อมูลที่ไต่ไปวิเคราะห์โดยใช้ t-test เครื่องมือที่ใช้ทดลอง คือ แบบสอบถามคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 แบบ Check list และชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและนักเรียนกลุ่มควบคุมมีคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนั้น นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เปรียบเสมือน เครื่องยึดเหนี่ยวใจคนอื่นไว้ได้ เป็นเครื่องส่งเสริมความสามัคคีในหมู่ชุมชน สังคมใดมีการให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือกัน มีการพูดกันด้วยคำพูดอ่อนหวาน มีการ ประพฤติประโยชน์แก่คนอื่น และมีความดีต่อกันอย่างสม่ำเสมอต้นเสมอปลาย สังคมนั้นย่อมเกิด ความเจริญก้าวหน้าและมีความสุข ดังนั้นในการพัฒนาสังคม จึงต้องพัฒนาคนให้ปฏิบัติตาม หลักธรรม 4 ประการนี้

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

งานวิจัยในต่างประเทศ

สมาร์ท (อาร์รี่ ลิลลา.2535 : 18 ; อ้างอิงจาก Smart.1967.) ได้ทำการศึกษาเด็กที่ปรับตัวได้ดี จำนวน 400 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 5-20 ปี พบว่าเด็กที่ปรับตัวได้ดี เป็นเด็กที่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน ครู และสามารถเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ดี

แพนสินี (อาจารย์ ช่างประดับ. 2550 : 30 ; อ้างอิงจาก Pansini.1997 : 36-83) ได้ศึกษาคุณภาพของรูปแบบสัมพันธภาพในสังคมของวัยรุ่น โดยการทดลองเชิงสำรวจเกี่ยวกับสัมพันธภาพกับเพื่อน ด้วยการสัมภาษณ์ เป็นผู้ชายจำนวน 5 คน และเป็นผู้หญิง จำนวน 5 คน กับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สัมพันธภาพเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มส่งผลต่อสัมพันธภาพกับเพื่อนของวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่าเพศชายและเพศหญิงมีสัมพันธภาพที่คล้ายกัน ซึ่งพบว่า เพศชายมีการเปิดเผยเรื่องของ สัมพันธภาพกับเพื่อนทั้งด้านภาษา และอารมณ์มากกว่าเพศหญิง และเพศหญิงจะร่วมกิจกรรมมากกว่าเพศชาย แต่อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สังคมยอมรับในเรื่องการพูด ความรู้สึกไว้วางใจกัน

ไทด์เมน (Tiedmen.1943 : 657-664) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาจะไม่ชอบครูแบบเผด็จการที่ชอบข่มขู่ปราศจากความเห็นอกเห็นใจและการสอนแบบใช้อำนาจทั้งหลายนั้นเด็กยิ่งโตขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์มากขึ้นเท่านั้น

งานวิจัยในประเทศ

อาจารย์ ช่างประดับ (2550 : 10-12) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จำนวน 267 คน เป็นนักเรียนหญิง 140 คน นักเรียนชาย 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่แบบสอบถามองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพครอบครัว และผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพ อัตมโนทัศน์ ทศนคติต่อการคบเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู และลักษณะทางกายภาพด้านการเรียน

यररยง ผิวอ่อน (2535 : 69) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทางที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ผลการศึกษา

พบว่า นิสิตที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบนำทางมีการปรับตัวกับเพื่อนดีขึ้นกว่าก่อนได้รับการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เปรมปรี พงษ์ประสิทธิ์ (2538 : 75) ได้ศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิรังสี ผลการวิจัยพบว่า หลังจากที่นักเรียนได้รับการฝึกวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นักเรียนสามารถปฏิบัติตนกับเพื่อนได้ดีขึ้น สามารถใช้ถ้อยคำ และภาษาท่าทางในการปฏิบัติตนกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสมในด้านต่างๆ

กุลวรรณ วิทยาวงศุจิ (2523) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพในครอบครัวและการปรับตัวของวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จำนวน 499 คน ผลปรากฏว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวโดยมีค่าสหสัมพันธ์ .453 นั่นคือ เด็กวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีจะมีการปรับตัวดี แต่ถ้าเด็กมีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดีจะปรับตัวได้ไม่ดีไปด้วยทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพครอบครัวที่อบอุ่น บุคคลในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้เด็กมีการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

งานวิจัยในต่างประเทศ

แลนดิส (อรพินทร์ ชูชม ; และ อัจฉา สุขารมณ.2532:17-18 ; อ้างอิงจาก Landis.1954 : 105-106) ได้ศึกษาการปรับตัวของวัยรุ่นซึ่งมาจากครอบครัวที่บิดามารดาปกครองแบบประชาธิปไตย และแบบเข้มงวด โดยส่งแบบสอบถามกับเด็กชั้นสูงสุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเป็นนักเรียนชายจำนวน 1,900 คน นักเรียนหญิง จำนวน 2,410 คน พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาปกครองแบบประชาธิปไตย ปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาปกครองแบบเข้มงวดหรือมีอำนาจเหนือบุตร เด็กที่ได้รับการปกครองแบบนี้จะมีความวิตกกังวลมีความเคร่งเครียดทางจิตใจ เพราะต้องคอยหวาดระแวงว่าจะปฏิบัติไม่ได้ อันเป็นลักษณะหนึ่งที่ทำให้เกิดการปรับตัวที่ไม่ดี

ฮัสซันและอีนายาตุลลา (ใจทิพย์ พวงทอง.2540 : 45; Hassan ; & Enayatullah.1977) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูของมารดากับความวิตกกังวลของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 10 และ 11 ให้นักเรียนตอบแบบวัดความวิตกกังวล และเลือกนักเรียนที่มีความวิตกกังวลสูง 40 คน และความวิตกกังวลต่ำ 40 คน แล้วให้บิดามารดาของเด็กเหล่านั้นตอบแบบวัดทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและความวิตกกังวล ผลพบว่า บิดามารดาของนักเรียนกลุ่มที่มีความวิตกกังวลสูง มีความวิตกกังวลและเข้มงวดกวดขันมากกว่าบิดามารดาของนักเรียนที่มีความวิตกกังวลต่ำหรือบิดามารดาของนักเรียนที่มีความวิตกกังวลสูง

จากงานวิจัยสรุปได้ว่าผลจากการอบรมเลี้ยงดูเด็กในแบบที่แตกต่างกันจะส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นแตกต่างกันด้วยการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของเด็กดีกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น

งานวิจัยในประเทศ

สมาน กำเนิด (2520) เปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมปีที่ 7 วัดการอบรมเลี้ยงดูโดยให้นักเรียนรายงานวิธีอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ คือ แบบปล่อยปละละเลย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบประชาธิปไตย ผลพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยปรับตัวดีกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวดกวดขันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวดกวดขันปรับตัวไม่แตกต่างกัน

พวงสร้อย วรกุล (2522) เปรียบเทียบสภาพปัญหาในการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านการปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน เพื่อน สภาพในครอบครัวและกับครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 วัดการอบรมเลี้ยงดูโดยให้นักเรียนเป็นผู้รายงานวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบคือ แบบปล่อยปละละเลย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันมีการปรับตัวแต่ละด้านและการปรับตัวโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและแบบเข้มงวดกวดขัน มีปัญหาในการปรับตัวโดยรวมและทุกๆ ด้านมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ (2532) ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วัดการอบรมเลี้ยงดูโดยให้นักเรียนเป็นผู้รายงานวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา โดยแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ คือ แบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และแบบควบคุม ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของนักเรียนวัยรุ่นแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น ($r = .421$ และ $.390$ ตามลำดับ)

จากงานวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า มีการให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างๆ กัน เช่น แบบให้ความรัก แบบลงโทษ แบบเรียกร้องเอาจากเด็ก แบบเข้มงวดกวดขัน แบบปล่อยปละละเลย แบบประชาธิปไตย แบบฝึกให้พึ่งตนเอง แบบยับยั้งการพึ่งตนเอง และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกับคนในสังคม และการปรับตัวของวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบฝึกให้พึ่งตนเอง หรือแบบประชาธิปไตย มีการปรับตัวจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นน้อยกว่าการ

อบรมเลี้ยงดูแบบอื่น นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมและการแสดงตัวของวัยรุ่น

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง

งานวิจัยในประเทศ

กลินน์และโทมัส (กาญจนา พูนสุข.2542 : 14 ; อ้างอิงจาก Glynn ; & Thomas.171 : 191-199) ได้ศึกษาผลของการชี้แนะร่วมกับวิธีการควบคุมตนเองพฤติกรรมตั้งใจเรียน ของนักเรียนประถมศึกษาจำนวน 34 คน โดยแบ่งระยะการทดลองเป็น 2 ระยะดังนี้ ระยะแรกผู้วิจัยให้นักเรียนใช้วิธีการควบคุมตนเองโดยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตั้งใจเรียนด้วยตนเอง ระยะที่สองผู้วิจัยดำเนินการทดลอง เช่นเดียวกับระยะที่หนึ่งแต่ผู้วิจัยใช้แผ่นป้ายเป็นตัวชี้แนะแทนคำสั่งของครูผลการทดลองพบว่า การใช้การชี้แนะร่วมกับวิธีการควบคุมตนเอง ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมตั้งใจเรียนเพิ่มขึ้นในระยะทดลอง และคงอยู่ในระดับสูงในระยะติดตามผล

งานวิจัยในประเทศ

วรายุทธ ทวีลาภ (2539 : 63) ศึกษาผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกและการควบคุมตนเองที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านห้วยยายจิว อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการฝึกพฤติกรรมการแสดงออก กลุ่มทดลองที่ 2 ใช้การควบคุมตนเอง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกและนักเรียนที่ใช้การควบคุมตนเองมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านคุณธรรมเพิ่มขึ้นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คมคาย อนุจันทร์ (2538 : 53) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกันเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2537 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มละ 8 คนโดยกลุ่มทดลองที่ 1 ใช้การควบคุมตนเอง และกลุ่มที่ 2 ได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกัน แบบแผนการทดลองของการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสลับกลับ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบบันทึกพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภายหลังการใช้การควบคุมตนเอง นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภายหลังได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกันนักเรียนที่ใช้การควบคุมตนเองและนักเรียนที่ได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกัน กับพฤติกรรมก้าวร้าวลดลงไม่แตกต่างกัน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวสรุปได้ว่า การควบคุมตนเอง เป็นวิธีการที่บุคคลใช้วิธีการหนึ่ง หรือหลายวิธีรวมกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยที่บุคคลนั้นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย กระบวนการและควบคุมตัวแปรอันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเอง

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

งานวิจัยในประเทศ

กนกวรรณ โกนาคม (2547) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ –คณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 439 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อวิทยาศาสตร์แบบสอบถามความสนใจในอาชีพทางวิทยาศาสตร์กับบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ 0.383 และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งส่งผลร่วมกันคิดเป็นร้อยละ 14.7

ทานตวรรณ เลิศคณินิจ (2537) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยชุดการสอนของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและแบบเก็บตัว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ภาควิชาช่างกลวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มๆละ 30 คน ตาม บุคลิกภาพด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบทดสอบบุคลิกภาพ M.P.I. ชุดการสอน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ทางภาคทฤษฎี 85.65/83.20 และประสิทธิภาพทางภาคปฏิบัติ 82.15/92.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ สามารถนำไปใช้สอนนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและแบบเก็บตัวอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ดีและผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุรศักดิ์ เทียบฤทธิ์ (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาลักษณะบุคลิกภาพการแสดงตัว การเก็บตัว ของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบวัดบุคลิกภาพ เอ็ม บี ที ไอ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น จำนวน 327 คน หลักสูตรประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน จำนวน 203 คน สาขาวิชาทันตสาธารณสุข จำนวน 73 คน และสาขาวิชาเทคนิคเภสัชกรรม จำนวน 51 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดบุคลิกภาพ เอ็ม บี ที ไอ ผลการวิจัยปรากฏว่านักศึกษาที่มี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีบุคลิกภาพการแสดงตัว เก็บตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนกร นาคประกอบ (2539). ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและบุคลิกภาพแบบแสดงตัวโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสิงห์สมุทร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 50 คน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 25 คน คือนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและบุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยทั้งสองกลุ่ม เรียนบทเรียนจากคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ใช้เวลา 3 คาบ หลังจากเรียนจบบทเรียนแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทันที แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้ $t - test$ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว ที่เรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
4. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 41 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 367 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมดจำนวน 16,424 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 10 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 19 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมดจำนวน 852 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยมีวิธีการสุ่ม ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) มีโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit)

จำแนกโรงเรียนที่มีอยู่ 41 โรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง (แบ่งขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ) จากการสำรวจ พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมี 24 โรงเรียน 254 ห้องเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่มี 5 โรงเรียน 47 ห้องเรียน และโรงเรียนขนาดกลางมี 12 โรงเรียน 66 ห้องเรียน

ขั้นที่ 2 สุ่มโรงเรียนที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขนาดของโรงเรียน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 โรงเรียน โดยมีโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 6 โรงเรียน ขนาดใหญ่ จำนวน 1 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 3 โรงเรียน และสุ่มจำนวนห้องเรียนร้อยละ 20 ของจำนวนห้องเรียนทั้งหมดได้ 19 ห้องเรียน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 852 คน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวนห้องเรียน ทั้งหมด	จำนวนห้องเรียน กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนนักเรียน
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ			
โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย	12	2	100
โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย	10	2	88
โรงเรียนศรีอยุธยา	12	2	100
โรงเรียนสิริรัตนาร	12	2	96
โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม	9	2	104
โรงเรียนปทุมคงคา	12	2	90
โรงเรียนขนาดใหญ่			
โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง	10	2	88
โรงเรียนขนาดกลาง			
โรงเรียนมักกะสันพิทยา	8	2	70
โรงเรียนพุทธจักรวิทยา	8	2	70
โรงเรียนวัดสังเวช	5	1	38
รวม	98	19	852

หมายเหตุ	โรงเรียนขนาดเล็ก	จำนวนนักเรียน	น้อยกว่า 500 คน
	โรงเรียนขนาดกลาง	จำนวนนักเรียน	500 – 1,499 คน
	โรงเรียนขนาดใหญ่	จำนวนนักเรียน	1500 – 2000 คน
	โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	จำนวนนักเรียน	มากกว่า 2000 คน

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

1. กำหนดระดับความเชื่อมั่น (Level of Confidence: $1-\alpha$) ที่ .95
2. กำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน ($e = Z_{.05/2} S_{\bar{X}}$) เท่ากับ 0.5 จากคะแนนเต็มของแบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าขนาดของความคลาดเคลื่อนดังกล่าวพอเพียงสำหรับการได้มาของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม
3. ค่าประมาณความแปรปรวนของประชากร (σ^2) ได้จากการนำแบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จำนวน 100 คน ผลการประมาณค่าความแปรปรวนของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเท่ากับ 37.523 , 29.241 และ 30.052 ตามลำดับ จากนั้นผู้วิจัยนำค่าความแปรปรวนที่ได้ไปประมาณค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่าที่คำนวณโดยทำการเก็บข้อมูลจริง 895 ชุด เพื่อคัดแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งทำให้ได้นักเรียนจำนวน 852 คน

การตรวจสอบความเหมาะสมของขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 852 ฉบับ พบว่าค่าความแปรปรวน ของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลาง มีค่าเท่ากับ 29.023 , 27.793 และ 27.250 ตามลำดับ โดยค่าความแปรปรวนของโรงเรียนทั้งสามขนาดมีค่าน้อยกว่าค่าความแปรปรวนที่ใช้ในการประมาณค่ากลุ่มตัวอย่าง และเมื่อพิจารณาค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการประมาณค่า ($S_{\bar{X}}$) ในภาพรวมเท่ากับ .250 และได้ค่าความคลาดเคลื่อน ($e = Z_{.05/2} S_{\bar{X}}$) เท่ากับ 0.460 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าความคลาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยได้ประมาณค่าไว้เบื้องต้น คือ 0.5 จึงสรุปว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ มีขนาดใหญ่ทำให้ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรต่ำกว่าที่กำหนดไว้

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม มี 5 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทาน ด้านปียวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา ประกอบด้วย

- แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน จำนวน 10 ข้อ
 - แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปียวาจา จำนวน 10 ข้อ
 - แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยา จำนวน 10 ข้อ
 - แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา จำนวน 10 ข้อ
- รวมทั้งฉบับจำนวน 40 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างบุคคล จำนวน 29 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 18 ข้อ

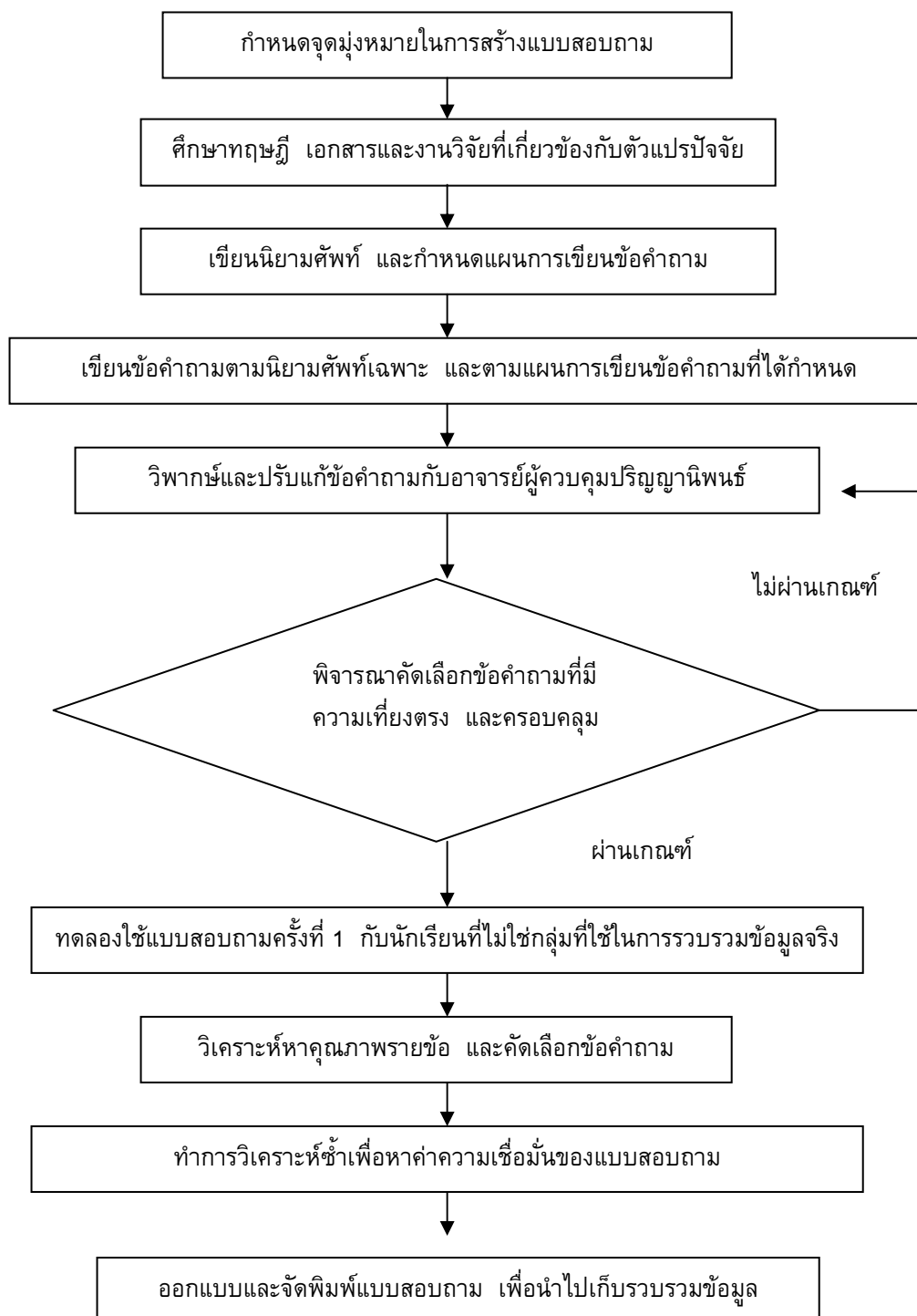
ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง จำนวน 14 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบแสดงตัว จำนวน 17 ข้อ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 1 ฉบับ คือ แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ส่วนฉบับที่ 2 – 5 ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแบบสอบถามที่มีผู้สร้างไว้แล้ว โดยมีขั้นตอนการสร้างและการพัฒนาดังต่อไปนี้

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังฆวัตถุ 4 โดยมีวิธีการสร้างดังนี้

ภาพประกอบ 2 ลำดับขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

จากภาพประกอบ 2 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียดตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ บ่อยมาก บ่อย เป็นบางครั้ง นานๆครั้ง ไม่เคยเลย

2. ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา

3. เขียนนิยามศัพท์เฉพาะ และกำหนดแผนการเขียนข้อคำถามของคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา

4. สร้างแบบสอบถามโดยเขียนข้อความตามนิยามที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

4.1 คุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน จำนวน 15 ข้อ

4.2 คุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา จำนวน 15 ข้อ

4.2 คุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอิตถจริยา จำนวน 15 ข้อ

4.2 คุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา จำนวน 15 ข้อ

รวมทั้งฉบับ จำนวน 60 ข้อ

5. นำแบบสอบถามที่สร้างมาตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยการหาความเที่ยงตรง เชิงพินิจ (Face Validity) ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามกับนิยามศัพท์เฉพาะที่ต้องการวัด พบว่าข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of consistency) อยู่ระหว่าง .33 -1.00 ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .67 ขึ้นไป ได้แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ ด้านทาน จำนวน 15 ข้อ ด้านปิยวาจา จำนวน 15 ข้อ ด้านอิตถจริยา จำนวน 15 ข้อ และด้านสมานัตตตาจำนวน 14 ข้อ (รายละเอียดดังตารางภาคผนวกหน้า 106-107)

6. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 5 ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บรวบรวมจริง จำนวน 100 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แล้วทำการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาค่าอำนาจจำแนก โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวม (Item – Total Correlation) ผลปรากฏได้จำนวนแบบสอบถามดังนี้

6.1 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .288 - .639

6.2 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .323 - .687

6.3 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอิตถจริยา จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .314 - .671

6.4 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .380 - .663

7. หลังจากคัดเลือกข้อคำถามที่มีความเหมาะสม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ซ้ำ (Reanalysis) เฉพาะแบบสอบถามที่มีการตัดข้อคำถาม เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งได้ผลดังนี้

7.1 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน มีค่าความเชื่อมั่น .797

7.2 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา มีค่าความเชื่อมั่น .846

7.3 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยา มีค่าความเชื่อมั่น .792

7.4 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา มีค่าความเชื่อมั่น .792

- ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .807

8. จัดเตรียมแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้รวบรวมข้อมูลในการศึกษา

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 4 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

โดยมีการปรับปรุงเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษา นิยาม ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถาม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสอบถาม

2. เขียนนิยามเชิงปฏิบัติการ จากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยเขียนคุณลักษณะที่ต้องการวัด

3. นำแบบสอบถามที่ต้องการมาปรับปรุงแก้ไขเรื่องภาษา และปรับปรุงสเกลของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ บ่อยมาก บ่อย เป็นบางครั้ง นานๆครั้ง ไม่เคยเลย และ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริง เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บรวบรวมจริง จำนวน 100 คน จากนั้นนำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – total Correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)

5. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 4 มาทำการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แต่ละฉบับมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง ปรับปรุงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองของ พระมหาสุพจน์ สมเพชร (2547) และ ซึ่งใช้กับนักเรียนระดับชั้นช่วงชั้นที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด ซึ่งมีทั้งข้อคำถามเชิงลบและเชิงบวก ผู้วิจัยปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และปรับข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงจริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู ปรับปรุงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูของ นุชนาท เนติพัฒน์ (2550) เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริง ก่อนข้างจริง จริงปานกลาง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริงเลย ซึ่งมีทั้งข้อคำถามเชิงลบและเชิงบวก ผู้วิจัยปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และปรับข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ปรับปรุงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของ ศศิธร ลีป่อน้อย (2547) เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริงมากที่สุด ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริงมากที่สุด ซึ่งมีทั้งข้อคำถามเชิงลบและเชิงบวก ผู้วิจัยปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และปรับข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริง

จากการนำแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไปทดลองใช้ (Try out) พบว่าแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .202 ถึง .670 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .921 จากข้อคำถามซึ่งคัดเลือกไว้ 29 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ปรับปรุงมาจากแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของสมาน กำเนิด (2520) ซึ่งใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีมาตราส่วน

ประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งมีทั้งข้อคำถามเชิงลบและเชิงบวก ผู้วิจัยปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และปรับข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริง

จากการนำแบบสอบถามวัดการยอมรับเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยไปทดลองใช้ พบว่าแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .203 ถึง .650 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .814 จากข้อคำถามซึ่งคัดเลือกไว้ 18 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามวัดการควบคุมตนเองของสันต์ชัย รามะนพ (2550) มีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริง ซึ่งมีทั้งข้อคำถามเชิงลบและเชิงบวก ผู้วิจัยปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และปรับข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริง

จากการนำแบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง ไปทดลองใช้ พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .317 ถึง .805 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .908 จากข้อคำถามซึ่งคัดเลือกไว้ 14

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ปรับปรุงมาจากแบบวัดบุคลิกภาพเก็บตัว – แสดงตัว ของดาริกา เอนกนิธิ (2547) ซึ่งมีข้อคำถามวัดบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและเก็บตัว มีมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับได้แก่ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริงเลย ซึ่งมีทั้งข้อคำถามเชิงลบและเชิงบวก ผู้วิจัยปรับภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และปรับข้อคำถามและคัดเลือกข้อคำถามบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

จากการนำแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ไปทดลองใช้ พบว่า แบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .326 ถึง .771 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .890 จากข้อคำถามซึ่งคัดเลือกไว้ 17 ข้อ

ตัวอย่างแบบวัดคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย $\surd$ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
0	ถ้านักเรียนมีผลไม้หรือขนมนักเรียนจะนำมาฝากเพื่อนที่โรงเรียน					
00	นักเรียนให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนไม่มี					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	ให้คะแนน	5	คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน	4	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้คะแนน	3	คะแนน
นานๆครั้ง	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน	1	คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	ให้คะแนน	1	คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้คะแนน	3	คะแนน
นานๆครั้ง	ให้คะแนน	4	คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.51 - 5.00	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทานในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.51 - 4.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทานในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.51 - 3.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทานในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.51 - 2.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทานในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทานในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
0	นักเรียนมักกล่าวคำขอโทษแก่ผู้อื่นเมื่อนักเรียนเป็นฝ่ายผิด					
00	นักเรียนกล่าวขอบคุณทุกครั้งเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	ให้คะแนน 5 คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน 4 คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้คะแนน 3 คะแนน
นานๆครั้ง	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	ให้คะแนน 1 คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้คะแนน 3 คะแนน
นานๆครั้ง	ให้คะแนน 4 คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.51 - 5.00	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจาในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.51 - 4.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจาในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.51 - 3.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจาในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.51 - 2.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจาในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจาในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยา

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
0	ถ้านักเรียนเห็นขยะในบริเวณโรงเรียน นักเรียนจะเก็บใส่ถังขยะ					
00	นักเรียนดูแลความสะอาดของห้องเรียน แม้ไม่ใช่เวรของตนเอง					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	ให้คะแนน 5 คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน 4 คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้คะแนน 3 คะแนน
นานๆครั้ง	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	ให้คะแนน 1	คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน 2	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้คะแนน 3	คะแนน
นานๆครั้ง	ให้คะแนน 4	คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน 5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.51 - 5.00	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยาในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.51 - 4.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยาในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.51 - 3.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยาในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.51 - 2.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยาในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยาในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
0	นักเรียนยินดีที่ไปเข้าค่ายกับนักเรียนโรงเรียนอื่น					
00	นักเรียนรู้สึกอึดอัดที่จะต้องทำงานกลุ่ม					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	ให้คะแนน 5 คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน 4 คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้คะแนน 3 คะแนน
นานๆครั้ง	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ได้ คะแนนดังนี้

บ่อยมาก	ให้คะแนน 1 คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้คะแนน 3 คะแนน
นานๆครั้ง	ให้คะแนน 4 คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.51 - 5.00	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตดา ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.51 - 4.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตดา ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.51 - 3.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตดา ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.51 - 2.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตดา ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.50	หมายถึง	มีคุณธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตดา ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
0	<u>สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน</u> นักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์กับเพื่อน					
00	นักเรียนเข้ากับเพื่อนๆในชั้นเรียนได้ทุกคน					
0	<u>สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครอง</u> นักเรียนทำตามการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง					
00	ผู้ปกครองแนะนำให้เรียนมาโรงเรียนทันเช้าแถว					
0	<u>สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู</u> ครูมีเวลาให้นักเรียนเมื่อต้องการขอความช่วยเหลือ					
00	นักเรียนพูดจาสุภาพไพเราะกับครูด้วยความจริงใจ					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ได้ คะแนนดังนี้

จริงที่สุด ให้คะแนน 5 คะแนน

ส่วนใหญ่จริง ให้คะแนน 4 คะแนน

จริงบ้างไม่จริงบ้าง ให้คะแนน 3 คะแนน

จริงเพียงเล็กน้อย ให้คะแนน 2 คะแนน

ไม่จริง ให้คะแนน 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ได้ คะแนนดังนี้

จริงที่สุด ให้คะแนน 1 คะแนน

ส่วนใหญ่จริง ให้คะแนน 2 คะแนน

จริงบ้างไม่จริงบ้าง ให้คะแนน 3 คะแนน

จริงเพียงเล็กน้อย ให้คะแนน 4 คะแนน

ไม่จริงเลย ให้คะแนน 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.50 - 5.00	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 - 4.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างบุคคลอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 - 3.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 - 2.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างบุคคลอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.49	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างบุคคลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
0	พ่อแม่อนุญาตให้นักเรียนไปเที่ยวนอกบ้านได้ตามสมควร					
00	พ่อแม่ไม่แสดงความโกรธเมื่อนักเรียนชี้แจงเหตุผล					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ได้ คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริง	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ได้ คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.50 - 5.00	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 - 4.49	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.51 - 3.50	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 - 2.49	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.49	หมายถึง	มีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดการควบคุมตนเอง

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงบ้าง ไม่จริง บ้าง	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง
0	นักเรียนมักโวยวายเมื่อทำงานไม่สำเร็จ					
00	นักเรียนสามารถระงับอารมณ์โกรธได้ถึงแม้จะมีคนมารบกวนขณะทำงานก็ตาม					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ได้ คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่จริง	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ได้ คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3	คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4	คะแนน
ไม่จริง	ให้คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.50 - 5.00	หมายถึง	มีการควบคุมตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 - 4.49	หมายถึง	มีการควบคุมตนเองอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 - 3.49	หมายถึง	มีการควบคุมตนเองอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 - 2.49	หมายถึง	มีการควบคุมตนเองอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.49	หมายถึง	มีการควบคุมตนเองอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงบ้าง ไม่จริง บ้าง	จริง เพียง เล็กน้อย	ไม่จริง
0	นักเรียนเป็นคนเปิดเผยไม่อ้อมค้อม					
00	นักเรียนมักแสดงความคิดเห็น เมื่อมีการ ถกเถียงกัน					

วิธีการตรวจให้คะแนน

ถ้านักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่มีความหมายทางบวก ได้ คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	4	คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3	คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ไม่จริง	ให้คะแนน	1	คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ได้ คะแนนดังนี้

จริงที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้คะแนน	3	คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4	คะแนน
ไม่จริง	ให้คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	4.50 - 5.00	หมายถึง	มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 - 4.49	หมายถึง	มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 - 3.49	หมายถึง	มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 - 2.49	หมายถึง	มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 - 1.49	หมายถึง	มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ติดต่อโรงเรียนที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล นัดหมายวัน เวลา ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 จัดเตรียมแบบสอบถามจำนวนมากกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 เพื่อใช้ในการคัดเลือกแบบสอบถามที่นักเรียนตอบไม่สมบูรณ์ เมื่อถึงกำหนดเวลาที่นัดหมายกับโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยชี้แจงให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์ในการตอบแบบสอบถาม และคำชี้แจงของแบบสอบถามอย่างชัดเจน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2550 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

3.4 นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน และคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้ 852 ฉบับ แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.5 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและรายงานผลการวิจัยต่อไป

4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถาม ตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่ตั้งไว้

4.2 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

4.3 วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานและประมาณค่าสถิติ

4.4 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบเอฟ (F-test) วิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญของการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 แต่ละด้าน โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยการทดสอบค่าที (t-test)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

5.1.1) หาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ . 2545 : 95)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1
 $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5.1.2) วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) เพื่อตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Index) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ . 2545 : 84)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือทุกข้อ

5.1.3) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 131)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

5.1.4) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (Standard Error of Measurement) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 242)

$$SE_M = S_X \sqrt{1 - r_{tt}}$$

เมื่อ	SE_M	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
	S_X	แทน	คะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม
	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

5.1.5) สัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation) (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2546 : 130)

$$C.V. = \frac{S.D.}{\bar{X}}$$

เมื่อ	C.V.	แทน	สัมประสิทธิ์การกระจาย
	S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของข้อมูล

5.2 สถิติใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

5.2.1) ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย ($S_{\bar{x}}$)

5.2.2) การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว : MMR
ในการวิเคราะห์ข้อมูล (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535 : 23 – 25)

$$\Lambda = \frac{|\hat{\Sigma}|}{|\hat{\Sigma}_0|}$$

เมื่อ	Λ	แทน	เกณฑ์อัตราส่วนไคลลิฮูด (Wilks's Lambda)
	$\hat{\Sigma}_0$	แทน	ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0)
	$\hat{\Sigma}$	แทน	ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1)

5.2.3) สถิติเอฟของราอ์ (Rao's F statistics) (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535 : 24)

$$F = \frac{1 - \Lambda^{1/s}}{\Lambda^{1/s}} \cdot \frac{ms + 1 - qp / 2}{qp}$$

เมื่อ	s	แทน	$\sqrt{(p^2 q^2 - 4)/(p^2 + q^2 - 5)}$
	m	แทน	$ ne - (p + 1 - q) / 2 $
	p	แทน	จำนวนตัวแปรตาม
	q	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	ne	แทน	องศาความเป็นอิสระของค่าผิดพลาด

5.2.4) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation : r_{XY}) โดยใช้สูตรเดียวกันกับข้อ 5.1.2)

5.2.5) ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตร t – test (Pedhazur. 1997 : 102)

$$t = \frac{r\sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r^2}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าจากการแจกแจงแบบที
	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

5.2.6) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรตาม โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997 :102)

$$R_{Y.12\dots k} = \sqrt{\beta_1 r_{y1} + \beta_2 r_{y2} + \dots + \beta_k r_{yk}}$$

เมื่อ	$R_{Y.12\dots k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรตาม y
	$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k
	$r_{y1}, r_{y2}, \dots, r_{yk}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

5.2.7) ทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตรการแจกแจงแบบเอฟ (F – Distribution) (Pedhazur. 1997 :102)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1 - R^2) / (N - k - 1)}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบเอฟ (F – Distribution)
	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

5.2.8) ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ โดยใช้สูตร

1) หาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ (Score Weight ; b) โดยใช้สูตร

(Pedhazur. 1997 :102)

$$b_j = \beta_j \frac{S_y}{S_j}$$

เมื่อ	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปของคะแนนดิบ
	β_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปของคะแนนมาตรฐาน
	S_y	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรตาม y
	S_j	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระตัวที่ j

2) ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าน้ำหนักของความสำคัญ โดยใช้ t – test

(Pedhazur. 1997 :102)

$$t_j = \frac{b_j}{SE_{b_j}}, \quad df = N - k - 1$$

เมื่อ	t_j	แทน	การแจกแจงแบบทีของค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวที่ j
	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปของคะแนนดิบ
	SE_{b_j}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j
	N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

Y_1	แทน	การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน
Y_2	แทน	การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา
Y_3	แทน	การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยา
Y_4	แทน	การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา
X_1	แทน	สัมพันธภาพระหว่างบุคคล
X_2	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
X_3	แทน	การควบคุมตนเอง
X_4	แทน	บุคลิกภาพแบบแสดงตัว
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามต่อฉบับ
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
C.V.	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
$S_{\bar{X}}$	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
t	แทน	ค่าสถิติแจกแจงแบบที (t – distribution)
F	แทน	ค่าสถิติแจกแจงแบบเอฟ (F - distribution)
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R_{adj}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบปรับแก้
R^2_{adj}	แทน	กำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบปรับแก้
R^2	แทน	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
Λ	แทน	ค่าวิลค์แลมดา (Wilk's Lambda)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง บุคลิกภาพแบบแสดงตัว กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา
2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา
3. ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน (Y_1) ด้านปิยวาจา (Y_2) ด้านอิตถจริยา (Y_3) ด้านสมานัตตตา (Y_4) สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (X_1) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X_2) การควบคุมตนเอง (X_3) และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (X_4) มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย ($S_{\bar{X}}$) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย(C.V.)ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา

ตัวแปร	$\bar{X}$	S	$S_{\bar{X}}$	C.V	แปล ความหมาย
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	3.45	.45	.02	13.04	ปานกลาง
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	3.75	.67	.02	17.87	มาก
การควบคุมตนเอง	3.16	.61	.02	19.30	ปานกลาง
บุคลิกภาพแบบแสดงตัว	3.50	.59	.02	16.86	มาก
สังคหวัตถุ 4					
- ด้านทาน	3.12	.54	.02	17.31	ปานกลาง
- ด้านปิยวาจา	3.30	.55	.02	16.67	ปานกลาง
- ด้านอิตถจริยา	3.21	.60	.02	18.69	ปานกลาง
- ด้านสมานัตตตา	2.99	.58	.02	19.40	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว อยู่ในระดับมาก สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการควบคุมตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีค่าอยู่ระหว่าง .45 ถึง .67 ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมีค่าอยู่ระหว่าง 13.04 ถึง 19.40

นักเรียนมีการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้านอยู่ระหว่าง 2.99 ถึง 3.30 โดยด้านทาน (Y₁) ด้านปิยวาจา (Y₂) ด้านอิตถจริยา (Y₃) และด้านสมานัตตตา (Y₄) มีค่าเฉลี่ย 2.99, 3.12, 3.21 และ 3.30 ตามลำดับ แสดงว่า นักเรียนมีการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง .54 ถึง .60 ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน มีค่าอยู่ระหว่าง 16.67 ถึง 19.40

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำตัวแปรอิสระ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (X₁) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (X₂) การควบคุมตนเอง (X₃) และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (X₄) กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน (Y₁) ด้านปิยวาจา (Y₂) ด้านอิตถจริยา (Y₃) และด้านสมานัตตตา (Y₄) มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (r) โดยใช้สูตรของเพียร์สัน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และ ด้านสมานัตตตา

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄
X ₁	1.000	.417**	.179**	.398**	.513**	.543**	.588**	.368**
X ₂		1.000	.151**	.471**	.251**	.254**	.144**	.417**
X ₃			1.000	.338**	.194**	.238**	.208**	.304**
X ₄				1.000	.361**	.410**	.424**	.225**
Y ₁					1.000	.683**	.618**	.479**
Y ₂						1.000	.658**	.486**
Y ₃							1.000	.490**
Y ₄								1.000

P** ≤ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า กลุ่มของตัวแปรมีความสัมพันธ์กันดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนระหว่าง สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง .151 ถึง .471

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่ มีค่าอยู่ระหว่าง .479 ถึง .683

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของตัวแปรอิสระ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกคู่มีค่าอยู่ระหว่าง .144 ถึง .588

เนื่องจากตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรอิสระมาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) โดยการทดสอบจากค่า Tolerance ซึ่งถ้าพบว่าค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระตัวใดมีค่าน้อยจนเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแปรอิสระตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระตัวอื่นมาก (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2548: 370) และทดสอบค่า VIF (Variance Inflation Factor) ซึ่งหากพบว่าค่า VIF มีค่าเกิน 10 ถือว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน หรือเกิดปัญหาความเป็น พหุสัมพันธ์ร่วม (Neter ; Wasserman; & Kutner. 1990: 409) ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ตัวแปร	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	.77	1.23
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	.72	1.40
การควบคุมตนเอง	.88	1.13
บุคลิกภาพแบบแสดงตัว	.67	1.50

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระมีค่าตั้งแต่ .67 - .88 ซึ่งมีค่าสูง แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันน้อย และเมื่อพิจารณาค่า VIF มีค่าตั้งแต่ 1.13 – 1.50 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันน้อย ผลที่ได้จาก Tolerance และค่า VIF ให้ผลสอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าตัวแปรที่ศึกษาไม่เกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (MMR) ระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอติถจริยา และด้านสมานัตตตา

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามทั้งสิ้นในตาราง 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกลุ่มตัวแปรตามได้แก่ การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอติถจริยา และด้านสมานัตตตา มีความแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรตามทั้งสิ้น มีความสัมพันธ์กัน จึงเลือกวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรหลายตัว

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ Wilk's Lambda (Λ) เพื่อหาว่ากลุ่มตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยสถิติเอฟ (F - test) เมื่อพบความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว จึงทำการวิเคราะห์ต่อเนื่องด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยแยกวิเคราะห์ทีละตัวแปรตามปรากฏผลดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวของตัวแปรแต่ละด้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอติถจริยา และด้านสมานัตตตา

การทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรตามหลายตัว						
Multivariate test of Significant (S = 4 , M = ½ , N = 421)						
ตัวสถิติ	ค่า	Approx. F	df _{hy}	df _{err}	Sig	
Pillais	.518	31.48**	16	3388	.000	
Hotellings	.910	47.90**	16	3370	.000	
Wilk's Lambda (Λ)	.510	39.81**	16	2579	.000	
การทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรตามตัวเดียว						
ตัวแปรตาม	R	R ²	R ² _{adj}	MS	Error MS	F
ด้านทาน (Y ₁)	.544	.296	.293	18.459	.207	89.127**
ด้านปิยวาจา (Y ₂)	.591	.349	.346	22.418	.197	113.608**
ด้านอติถจริยา (Y ₃)	.626	.392	.388	30.207	.221	136.250**
ด้านสมานัตตตา (Y ₄)	.443	.196	.199	13.824	.268	51.614**

P** ≤ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 เป็นดังนี้

ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบตัวแปรหลายตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรตามสี่ตัว (Wilk's Lambda, Λ) เท่ากับ .510 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 39.81$, $P < .01$) แสดงว่ากลุ่มตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรตาม

เนื่องจาก พบว่ากลุ่มตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตามสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงต้องทำการวิเคราะห์ต่อว่ากลุ่มตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามในแต่ละชั้นอย่างไร โดยทำการทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรตามตัวเดียว

พบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา มีค่า .544, .591, .626 และ .443 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร รวมกันอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 29.30, 34.60, 38.80 และ 19.9 ตามลำดับ

3. ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ต่อจากตาราง 5 โดยทำการวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านทั้งค่า b , β และ SE_b ที่ส่งผลการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่า t - test ดังตาราง 6, 7, 8 และ 9 ตามลำดับ

ตาราง 6 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน

ตัวแปร	β	b	SE_b	t
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	.443	.528	.039	13.49**
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	-.025	-.021	-.028	-.743
การควบคุมตนเอง	.059	.053	.027	1.923
บุคลิกภาพแบบแสดงตัว	.177	.163	.032	5.03**
R= .544 R ² = .296 R ² _{adj} = .293 F= 89.127**				

$P^{**} \leq .01$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน มีค่า .544 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 89.127$, $P < .01$) มีความผันแปรร่วมกัน 29.6 % แสดงว่าตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ตัวแปรการควบคุมตนเอง และตัวแปรบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรตามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน 29.6 %

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทานมากที่สุดคือ ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ($\beta = .443$) รองลงมาตามลำดับคือ ตัวแปรบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ($\beta = .177$) โดยส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และตัวแปรการควบคุมตนเองส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 7 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา

ตัวแปร	β	b	SE _b	t
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	.463	.560	.038	14.659**
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	-.057	-.047	.027	-1.727
การควบคุมตนเอง	.089	.080	.027	3.003**
บุคลิกภาพแบบแสดงตัว	.222	.208	.032	6.573**
R= .591 R ² = .349 R ² _{adj} = .346 F= 113.608**				

P** ≤ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 พบว่า

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา มีค่า .591 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 113.608$, $P < .01$) มีความผันแปรร่วมกัน 34.9 % แสดงว่าตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ตัวแปรการควบคุมตนเอง และตัวแปรบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรตามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา 34.9 %

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจามากที่สุดคือ ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ($\beta = .463$) รองลงมาตามลำดับคือ ตัวแปรบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ($\beta = .222$) ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .089$) โดยส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ($\beta = -.057$) ส่งผลทางลบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 8 ค่านำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอรรถจริยา

ตัวแปร	β	b	SE _b	t
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	.506	.671	.040	16.584**
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	-.040	-.036	.029	-1.251
การควบคุมตนเอง	.048	.048	.028	1.678
บุคลิกภาพแบบแสดงตัว	.225	.231	.034	6.881**
R= .626	R ² = .392	R ² _{adj} = .388	F= 136.250**	

P** ≤ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่า

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอรรถจริยา มีค่า .626 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 136.250$, $P < .01$) มีความผันแปรร่วมกัน 39.2 % แสดงว่าตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ตัวแปรการควบคุมตนเอง และตัวแปรบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรตามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอรรถจริยา 39.2 %

ค่านำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอรรถจริยามากที่สุดคือ ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ($\beta = .506$) รองลงมาตามลำดับคือ ตัวแปรบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ($\beta = .225$) โดยส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรการควบคุมตนเอง ส่งผลทางบวก อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางลบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 9 ค่านำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา

ตัวแปร	β	b	SE _b	t
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	.332	.421	.044	9.460**
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	-.045	-.039	.032	-1.236
การควบคุมตนเอง	.241	.229	.031	7.355**
บุคลิกภาพแบบแสดงตัว	.031	.030	.037	.823
R= .443	R ² = .196	R ² _{adj} = .199	F= 51.614**	

P** ≤ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 พบว่า

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา มีค่า .443 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 51.614$, $P < .01$) มีความผันแปรร่วมกัน 19.6 % แสดงว่าตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ตัวแปรการควบคุมตนเอง และตัวแปรบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรตามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา 19.6%

ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตามากที่สุดคือ ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ($\beta = .332$) รองลงมาตามลำดับคือ ตัวแปรการควบคุมตนเอง ($\beta = .241$) โดยส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลทางบวก อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางลบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 10 สรุปค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

ตัวแปร	ทาน		ปิยวาจา		อตถจริยา		สมานัตตตา	
	β	t	β	t	β	t	β	t
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	.443	13.49**	.463	14.659**	.506	16.584**	.332	9.460**
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	-.025	-.743	-.057	-1.727	-.040	-1.251	-.045	-1.236
การควบคุมตนเอง	.059	1.923	.089	3.003**	.048	1.678	.241	7.355**
บุคลิกภาพแบบแสดงตัว	.177	5.03**	.222	6.573**	.225	6.881**	.031	.823

$P^{**} \leq .01$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 พบว่า ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอตถจริยา และด้านสมานัตตตา ๔ ด้าน สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทางลบต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การควบคุมตนเอง ส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านปิยวาจา และด้านสมานัตตตา

บุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านทาน ด้านปิยวาจา และด้านสมานัตตตา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้าน ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และด้านสมานัตตตา พร้อมทั้งศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 852 คนที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 5 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ แบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มี 4 ด้าน คือ ด้านทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตตา ด้านละ 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .797, .846, .792, และ .792 ตามลำดับและมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .807 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล จำนวน 29 ข้อ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 18 ข้อ การควบคุมตนเอง จำนวน 15 ข้อ บุคลิกภาพแบบแสดงตัว จำนวน 17 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .921, .814, .908, และ .890 ตามลำดับ

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 895 คน โดยเพิ่มจากกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ หลังจากทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์และตั้งใจในการตอบแล้วได้แบบสอบถามจำนวน 852 คน จากนั้นนำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดและวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้ง 4 ด้าน และวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้าน ทาน ด้านปิยวาจา ด้านอุตถจริยา และด้านสมานัตตตา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ ดังนี้

1.การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression: MMR) ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้าน ทาน ด้านปิยวาจา ด้านอุตถจริยา และด้านสมานัตตตา มีค่าวิลค์แลมดา (Λ) เท่ากับ .510 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

เมื่อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามตัวเดียว (Univariate Multiple Regression) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา มีค่า .544, .591, .626, และ .443 ตามลำดับ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความแปรปรวนร่วมกันในการอธิบายการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 แต่ละด้านเท่ากับ 29.60%, 34.90%, 39.20% และ 19.60% ตามลำดับ

2. คำนำนัยสำคัญของสัมพัทธ์ของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา และด้านสมานัตตตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำนำนัยสำคัญของสัมพัทธ์ของบุคลิกภาพแบบแสดงตัวส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา และด้านอิตถจริยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำนำนัยสำคัญของสัมพัทธ์ของการควบคุมตนเองส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา และด้านสมานัตตตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน และด้านอิตถจริยาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำนำนัยสำคัญของสัมพัทธ์ของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยส่งผลทางลบต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ปิยวาจา อิตถจริยา และด้านสมานัตตตา อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว พบว่า กลุ่มของตัวแปรอิสระ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การควบคุมตนเอง และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สัมพันธภาพระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เนื่องจากถ้าบุคคลมีพฤติกรรมที่เป็นความเคยชินในด้านความสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น ชอบรับใช้

ช่วยเหลือบุคคล ชอบเอาเปรียบ ชอบแบ่งปัน (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์.2530 : 55-57 ; อ้างอิงจาก Hall ; & Lindzey.1963) และพฤติกรรมเหล่านี้สามารถส่งผลกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คือ การช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เพราะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยยังประกอบด้วยการชมเชยมากกว่าการลงโทษและเมื่อจำเป็นต้องลงโทษ บิดามารดาที่เป็นประชาธิปไตยจะเลือกวิธีการลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นทางช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางจิตใจได้ดีที่สุด เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กธรรมาคารวเดียวกัน (ดวงเดือน พันธมนานิน. 2520 : 32-33)

การควบคุมตนเองมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้งนี้ เพราะ การควบคุมตนเองเป็นความสามารถในการกำหนดตนเองในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้งในใจ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกกระทำการควบคุมอารมณ์ การควบคุมความคิด การยับยั้งในสิ่งชั่วร้าย (ประสาธ อิศรปริดา.2549 : 280 – 289 ; อ้างอิงจาก Bandura) มีการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ได้

บุคลิกภาพแบบแสดงตัว มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว คือ บุคคลที่สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยังช่วยชักจูงคนอื่น ให้เห็นค่านิยมอันดีด้วย (Strom.1969 : 215) ซึ่งสอดคล้องกับ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2542:42) ที่กล่าวว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว เป็นผู้มีความสุภาพอ่อนโยน มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีเหตุผล

2. จากผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ ดังนี้

2.1 การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน พบว่าปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ถ้านักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น จึงจะรักษาสัมพันธภาพที่ดีไว้ได้ การให้ปันสิ่งของต่อเพื่อน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เอาเปรียบ ไม่ค่อยจะเอาของผู้อื่นมาแต่ฝ่ายเดียว รวมถึงชี้แจงให้เกิดความเข้าใจเป็นการแสดงถึงความปรารถนาดีต่อผู้อื่น (วิจิตร อวทะกุล. 2526: 148)

ปัจจัยด้านบุคลิกภาพแบบแสดงตัวส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบแสดงตัวจะเป็นบุคคลที่สนใจคนอื่นและโลกภายนอกทั้ง สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยังช่วยชักจูงคนอื่นให้เห็นค่านิยมอันดีด้วย (Strom. 1969: 215) ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน

2.2 การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา พบว่าปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา

ทั้งนี้อาจเนื่องจากการที่นักเรียนจะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ นักเรียนต้องมีความจริงใจกับผู้อื่น หลีกเลี่ยงการนินทา และไม่ขัดทอดความผิดให้ผู้อื่น (วิจิตร อาวะกุล. 2526:148) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ คือการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา

ปัจจัยด้านการควบคุมตนเองส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา ทั้งนี้เพราะถ้านักเรียนรู้จักควบคุมตนเอง รู้จักข่มใจตนเอง จะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีลักษณะด้านอื่นๆของบุคลิกภาพสูงด้วย เช่น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ความรับผิดชอบต่อสังคม การปรับตัว สติปัญญาและการรับรู้สถานการณ์ทางสังคม (Mischel ; & Miisclel. 1976:253) ซึ่งถ้านักเรียนสามารถควบคุมตนเองได้ก็จะส่งผลให้คำพูดที่จะพูดออกมาจะมีการคิดก่อนเสมอ

ปัจจัยด้านบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลต่อภาคปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา ทั้งนี้เนื่องจากบุคลิกภาพแบบแสดงตัว คือ บุคคลที่มีลักษณะชอบเข้าสังคม ชอบกิจกรรม ตื่นเต้น สนุกสนาน ร่าเริงไม่จำเจ มองโลกในแง่ดีพูดจาจริงใจ และเป็นคนที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกอย่างเปิดเผย (อัจฉรา เปรมเปื่องเวส. 2517:7 อ้างอิงจากStrom,RobertD.(1969).*Psychology for the classroom*. Englewood Cliffs : Prentice-Hall,SWU.)

2.3 การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอรรถจริยา พบว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอรรถจริยา เพราะการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของผู้อื่นด้วยความจริงใจเสมอ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คืออรรถจริยา คือทำตนให้เป็นประโยชน์ในการทำงานต่างๆ แม้จะแบ่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบกันไปแล้วก็ตาม ซึ่งการช่วยเหลืองานเพื่อนที่ทำช้า ทำไม่ได้ในบางเรื่อง บางสถานการณ์ บางเวลาที่จะเป็นการเกื้อกูลสร้างความร่วมมือต่อกัน (วิจิตร อาวะกุล. 2526:152)

ปัจจัยด้านบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอรรถจริยา ทั้งนี้เช่นเดียวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา

2.4 การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา พบว่าปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา ทั้งนี้เนื่องจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นผลมาจากการที่นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความเสมอต้นเสมอปลายต่อผู้อื่นการที่นักเรียนทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย การประพฤติต่อกันฉันท์มิตรที่เคยปฏิบัติกันมาแม้จะมีฐานะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม ความเป็นกันเองก็จะไม่เปลี่ยนแปลงไปด้วย(วิจิตร อาวะกุล. 2526:151)

ปัจจัยด้านการควบคุมตนเองส่งผลทางบวกต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา ทั้งนี้เพราะการการควบคุมตนเอง เป็นความสามารถในการกำหนดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำของตนเองเป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สมโภชน์ เอี่ยมสุภามิต (2536:353) ที่กล่าวไว้โดยสรุปว่าการควบคุมตนเองนั้นจะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกดีกับตนเองและส่งผลให้เป็นคนที่มีความเสมอต้นเสมอปลาย

จากการศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ทุกด้านในทางลบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการเลี้ยงดูที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรด้วยความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระ ในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง (เฮิร์ลลอร์ค. 1974:90) ซึ่งเป็นวิธีที่ดีแต่บางครั้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองโดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครอาจมีเวลาให้กับเด็กไม่มากพอจึงอาจทำให้บางทีสิ่งที่เด็กได้ตัดสินใจเองนั้นไม่ถูกต้อง และเป็นการปฏิบัติที่ไม่อยู่ในกรอบของการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพบุคคลส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ครบทุกด้าน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู และเพื่อน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ซึ่งควรทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีและหาแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อชักนำและ ส่งเสริมให้เด็กเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม ให้ความรู้และอธิบายข้อดีของการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 อย่างสม่ำเสมอในชีวิตประจำวันต่อไปในด้านต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จึงน่าจะมีการศึกษานักเรียนในสังกัดอื่นเพื่อศึกษาว่าผลการวิจัยมีความใกล้เคียงหรือสอดคล้องกันเพียงใด

2.2 ควรศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 และ 2 เพื่อศึกษาดูพัฒนาการของการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการปลูกฝังการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ได้ตั้งแต่ในวัยเด็ก

2.3 ควรศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา และด้านสมานัตตตา ด้วยวิธีการวิจัยเชิงทดลองและมีการออกแบบการวิจัยที่รัดกุม โดยมีการสอบถาม สัมภาษณ์นักเรียน และมีการจัดกระทำทดลองในรูปแบบที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศาสนา. (2542).คู่มือการศึกษาจริยธรรม.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- กนกพิชญ์ จันทรศรี.(2548). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับเจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- กนกวรรณ โกนาคม.(2547).ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- กมลนันท์ รังสยาธ.(2543).การศึกษาวิธีอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.สารนิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- กันยา สุวรรณแสง.(2533).จิตวิทยาทั่วไป.กรุงเทพฯ : รวมสาส์น (1997)จำกัด.
- กาญจนา ควรสุภา.(2516). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว ความรู้สึกผิดชอบและคุณธรรมแห่งพลเมือง.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา พูนสุข.(2542).การเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองการใช้สัญญาเงื่อนไขเป็นกลุ่มและรายบุคคลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 27 (บ้านชำเม็ง)อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล. (2535) .การวัดแรงสนับสนุน. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.7:169-180
- กุลวรรณ วิทยาวงศจุ. (2523). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- เกษศิริ บุญญะอดิชาติ. (2540) . รูปแบบสื่อสารในครอบครัวและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่น กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คมคาย อนุจันทร์.(2538).การเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการเสริมแรงพฤติกรรมที่ขัดกันเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- จินตนา บิลมาศ. (2529). คุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
 กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- จุฑาทิพย์ แก้วมณี. (2546).การสร้างชุดการสอน หลักสูตร เรื่องสังคมวัตถุ 4 โดยใช้กิจกรรม
 กลุ่มสำหรับสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แผนสามัญศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม
 วัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง สังกัดกรมศาสนา.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการ
 สอน). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ใจทิพย์ พวงทอง. (2540). การศึกษาความสอดคล้องระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับ
 การอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของบุตรวัยรุ่น. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
 กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- ชมพูนุช ศรีเสาวลักษณ์.(2530). การเลี้ยงดู กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลางที่ 11/7 กรุงเทพมหานคร.ปริญญาานิพนธ์
 กศ.ม.(จิตวิทยาแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ถ่ายเอกสาร.
- ชนนุช บุญสิทธิ์. (2541). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
 ตอนปลาย โรงเรียนกุหลาบวิทยาลัยราชวินิต กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
 (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 ถ่ายเอกสาร.
- ชัยพร วิชชาวุธ. (2530). เอกสารการสอนชุดมนุษยศาสตร์กับสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชูศรี หลักเพชร. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความเชื่อมั่นในตนเองและ
 คุณธรรมแห่งพลเมืองดี.ปริญญาานิพนธ์. กศ.ม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เชิดศักดิ์ ไหมวาสินธุ์.(2520).การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ.กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). รายงานการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับ
 สุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นไทย. กรุงเทพฯ :สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. (2520). จริยธรรมของเยาวชนไทย.
 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน ; อรุณรัตน์ ชูชม ; และงามตา วินันทานนท์.(2528)ปัจจัยจิตวิทยานิเวศน์
 เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย รายงานวิจัยฉบับที่ 32.กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย
 พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ดารีกา อเนกนิธิ.(2547).การเปรียบเทียบความทันสมัยของวัยรุ่นที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว-แสดงตัวในระดับที่แตกต่างกัน.กรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ).
- กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทรงพล ภูมิพัฒน์.(2538).จิตวิทยาสังคม.กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา.
- มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทศพร มณีศรีขำ.(2542).การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว ความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเองและคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.สงขลา:มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ทวี ท่อแก้ว ; และอบรม สันภิบาล. (2517).จิตวิทยาการศึกษา.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ทัศนาศ บุญทอง.(2541).ปัญหาและความต้องการดูแลของผู้สูงอายุในเขตชุมชนแออัด : กรุงเทพมหานคร. พยาบาลศาสตร์.
- ทานตะวันวรรณ เลิศคุณิณีจ.(2537). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดการสอนของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและแบบเก็บตัว.ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เทียน ทองแก้ว.(2540).ปัจจัยที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี.16(129) : 77-83
- :สารพัฒนาหลักสูตร
- ธนกร นาคประกอบ. (2539). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวและบุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นงนุช โรชนเลิศ.(2533).การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). พรหมแดนความรู้ด้านวิจัยและสถิติ.รวมบทความทางวิชาการของ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลนง มังศรีสรรค์.(2530). ผลของการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเรื่อง สังคหวัตถุ 4 ที่มีต่อคุณธรรมด้านสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร.ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (มัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- นุชนาถ เนติพัฒน์.(2550). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย.ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.

- นุชลดา โรจนประภาพรรณ. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญโญนนท์ตพงษ์. (2545).รายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การวัดประเมินการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- บุษกร เพชรวิวรรณ. (2519). ทศนคติของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อครูในโรงเรียนภาคกลาง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- ปฎิมากร ศิริเตชะ.(2549). ปัจจัยทางสังคม ลักษณะทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคมตามหลักธรรมสังคหวัดดู 4.ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- ประดิษฐ์ อุปรนัย. (2523).การเรียนการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน เอกสารการสอนชุดระบบการสอน. กรุงเทพฯ : สารมวลชน.
- เปรมปรี พงษ์ประสิทธิ์ (2538). ผลของการฝึกวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิสุทธิรังสี : อำเภอท่าม่วง จ.กาญบุรี.
- เปรมวดี สาริกะวณิช. (2529). การวิเคราะห์เปรียบเทียบสังคหวัดดู 4 ในวรรณกรรมไทยและวรรณกรรมแปลสำหรับเยาวชน.ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์)กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- ปราณี ชาญณรงค์. (2543). ต้นแบบการพัฒนาบุคลิกภาพแบบกลุ่ม.กรุงเทพฯ :คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประสาธ อิศรปรีดา(2549). สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา.พิมพ์ครั้งที่ 6 .ขอนแก่น.คลังนานาวิทยา
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2535). การวิเคราะห์ข้อมูลระดับมัลติแวลูเอทในทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ.
- _____. (2524). การวิเคราะห์เส้นทางทางสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ .กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์.(2538). เอกสารประกอบการสอนวิชาทดสอบทางจิตวิทยา.กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- _____. (2530). เอกสารประกอบการสอนแนะแนว 515 ทฤษฎีการพัฒนาอาชีพ.กรุงเทพฯ. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- พยอม ธีรสร. (2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณี ชูทัย เจนจิต. (2532). ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม. จิตวิทยาพื้นฐานเพื่อการ
แนะแนว. กรุงเทพฯ : สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.
- พวงสร้อย วรกุล (2522) .การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสงขลา .ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา)
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต).(2541). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ :
สหธรรมิก.
- _____. (2542). ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- พระราชวรณีย์ (ประยุทธ์ ปยุตโตย).(2523).ธรรมเนียมชีวิตสำหรับประชาชน. กรุงเทพฯ :
กรมการศาสนา.
- _____. (2528). ธรรมเนียมชีวิต. ธนบุรี : โรงพิมพ์ประยูรวงษ์.
- พระราชนันทมุนี. (2528). ความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการ. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนา
ข้าราชการพลเรือน.
- พระวีรวัฒน์ รอดสุขโข. (2545).เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้
วิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ไตรลักษณ์ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะ
นิสัยขั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการสอนด้วยหนังสือการ์ตูนและการสอนตามปกติ.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พระศรีปริยัติโมลี(สมชาย กุศลจิตโต).(2545เมษายน-มิถุนายน). ศีลธรรมของเยาวชนเริ่มที่บ้าน.
เสขิยธรรม. 38-47
- พัชรี มะแสงสม. (2544). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- พิไลลักษณ์ ทองรอด.(2547).การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณธรรม
จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .ถ่ายเอกสาร.
- พิริยาภรณ์ ประเทืองเศรษฐ์. (2544). บทบาทบิดา บทบาทมารดาและการปรับตัวกับเพื่อนของ
วัยรุ่น. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

- พิสิทธิ์ ปทุมบาล.(2533).ผลของการเข้ากลุ่มแบบ *sensitivity training* ต่อการพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- ไพฑูรย์ สินสารัตน์.(2524). การพัฒนาการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชา อุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2531). การศึกษาคืออะไร. กรุงเทพฯ : ธรรมบูชา.
- ภูมิินทร์ ชลาชีวะ.(2544,มกราคม-เมษายน). เยาวชนกับศีลธรรม - ทางรอดของพวกเรา.วารสารสวนปรง : 81-88
- ยุวดี เทียรฆประสิทธิ์. (2536). เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยรรยง ผออ่อน (2335). ผลการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทางที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนิสิตชั้นปีที่ 1 มศว.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- รวิวงศ์ ศรีทองรุ่ง.(2543).เอกสารคำสอน การพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์.ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ: ชุมนนท์การพิมพ์.
- รวิวรรณ ฐมชัย. (2536). การมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรภรณ์ รักวิจัย.(2529).การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย.กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วรยุทธ์ ทวีลาภ. (2539).การเปรียบเทียบผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกและการควบคุมตนเองที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย ด้านการระดมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชน บ้านห้วยยายจิว อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ .ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- วิจิตร อาวะกุล.(2526).เทคนิคมนุษยสัมพันธ์.กรุงเทพฯ: บัณฑิตเอเธนส์.
- วิไล แสงศรี.(2539).การจัดการศึกษาและฝึกอบรมส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ.การวิจัยเพื่อการพัฒนา. 24(88) :28 -35
- วิมล หนองพงษ์. (2538). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครักษ์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา) .กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ ; และอัคณา สายยศ. (2542). การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2531) หลักการวิจัยทางการศึกษา.พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- สันต์ชัย รามะนพ.(2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- สมาน กำเนิด. (2520). การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก.ปริญญาโท กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.ถ่ายเอกสาร.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต.(2536).การปรับตัวพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณ โคตรจรัส. (2525). สุขภาพจิตในการดำรงชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุลักษณ์ มีชูทรัพย์.(2539).การบริหารการพยาบาล.กรุงเทพฯ:คณะพยาบาลศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิทย์ เจริญผล.(2547). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมสาธิตสถาบันราชภัฏ.ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- ไสว ข้อมงคลอุดม. (2528). การสร้างแบบวัดคุณธรรมด้านสังคมวัตถุ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 .ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ไสว มาลาทอง.(2542).คู่มือการศึกษาจริยธรรมสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป.กลุ่มวิชาการพระพุทธศาสนาและจริยศึกษากองศาสนา.กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ.(2528). จิตวิทยาการศึกษา.ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สวนา พรพัฒน์กุล.(25285).จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ:แสงรุ่งการพิมพ์.
- สีธม ไชยศรี. (2510). ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนมัธยมต้นโรงเรียนไตรมิตรวิทยา ปีการศึกษา 2510. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- โสภา ชูพิชัยกุล (2529). ความรู้เบื้องต้นทางด้านจิตวิทยา .กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุศักดิ์ เทียบฤทธิ์. (2539). การศึกษาบุคลิกภาพการแสดงตัว – การเก็บตัวของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบวัดบุคลิกภาพ เอ็ม บี ที ไอ. ปริญญาโท.กศ.ม.กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สุภาวดี นวลเนตร. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและความสามารถในการเผชิญและฟื้น
ฝ่าอุปสรรคต่อการขาดงาน. ปรินญาณิพนธ์ (สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ)
คณะศิลปศาสตร. กศ.ม. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศศิธร ลีป่อน้อย. (2547). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลบางประการที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมี
วิจรณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีทัฬหิม พานิชพันธ์. (2527). สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวในการรวบรวมบทความเกี่ยวกับการจัด
สวัสดิการครอบครัวและเด็กและคนอื่นๆ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน (2530). จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร : ประกายพรึก
อรพินทร์ ชูชม ; อัจฉรา สุขารมณ. (2532). องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อัจฉรา เปรมเปรื่องเวส. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว-เก็บตัว ความเกรงใจ
และการพึ่งตนเอง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: วิทยาลัยวิชาการ
ศึกษา ประสานมิตร.
- อัสรา อวารณ. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพภายในครอบครัว การสนับสนุนทาง
สังคมและปัจจัยทางชีวสังคมกับความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุใน
ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาจารย์ ช่างประดับ. (2550). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนอินทร์บุรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
ถ่ายเอกสาร.
- อารีย์ ลีลา (2535). ผลการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่มีต่อการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านน้ำอ้อย อำเภอสามโก้ จ. อุทัยธานี. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อუნตา นพคุณ. (2528). แนวคิดทางการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาชุมชนเรื่องคิดเป็น.
กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- อუნตา นพคุณ ; จันท์เพ็ญ เชื้อพานิช ; และประทีป เมธาคณวุฒิ. (2526). คุณลักษณะประชากร
ใน กรุงเทพมหานครตามเป้าหมายทางการศึกษา : สภาพปัจจุบันและแนวโน้ม. กรุงเทพฯ :
คณะกรรมการการปฏิบัติการวิจัยเกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Ausubel, David P. (1968). *Educational psychology : a cognitive view*. New York: Holt, Rinehart. Cataloging Source: SWU.
- Dewey, John. (1933). *How we think*. Massachusetts: D.C. Heath.
- Glynn, E.L. ; & J.D. Thomas. (1970) Effect of Cueing on Self-Control of Classroom Behavior, *Journal of Applied Behavior Analysis*. 51 X7:123-132
- Guemon, V.E. (1990). "The Effects of Teaching Heuristics within the Context Solving Performance of Eight-grade General Mathematics Students", in DAI.50/09 : 2768 A
- Horlock, E.B. (1974) *Personality Development*. New York : McGraw – Hill, Inc
- Kalish, Harry I. (1981). *From Behavioral Science to Behavior Modification*. New York: SWU.
- Kanfer, Frederick H. (1975). *Helping people change : a textbook of methods*. Cataloging Source: SWU
- Knowles, Malcolm S. (1975). *Self-directed: a guide for learners and teachers*. New York : Association Press.
- Mischel, W.; & Harriet N Mischel. (1976). *A Cognitive Social - Learning Approach to Morality and Self-Regulation in Thomas Lickona, Moral Development and Behavior : Theory Research and Social issues*. New York: Academic Press.
- Pedhazur, Elazar J. (1997). *Multiple Regression in Behavior Research*. Explanation and Prediction Harcourt Brace Colleague Publishers.
- Rollins, Boyd C. and Darwin, L. Thomas. (1975). *A Theory of Parental power and Child Complain : Power in families*. New York : Riley.
- Strom, Robert D. (1969). *Psychology for the classroom*. Englewood Cliffs : Prentice-Hall, SWU.
- Stuart, Richard B. (1972). *Situational Versus Self-Control, in Advances in Behavior Therapy*. P.129-143. New York : Academic Press.
- Tiemen, S.D. (1942 , May). " A study of Pupil – Teacher Relationship " *The Journal of Educational Research*. 35 : 657 – 664 .
- Vernon, Phillip.E. (1968). *Intelligence and Attainment Tests*. London: University of London Press Ltd.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 11 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน			การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา		
ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.00	คัดเลือกไว้	16	1.00	คัดเลือกไว้
2	1.00	คัดเลือกไว้	17	1.00	คัดเลือกไว้
3	1.00	คัดเลือกไว้	18	1.00	คัดเลือกไว้
4	1.00	คัดเลือกไว้	19	1.00	คัดเลือกไว้
5	1.00	คัดเลือกไว้	20	1.00	คัดเลือกไว้
6	1.00	คัดเลือกไว้	21	1.00	คัดเลือกไว้
7	1.00	คัดเลือกไว้	22	0.67	คัดเลือกไว้
8	1.00	คัดเลือกไว้	23	1.00	คัดเลือกไว้
9	0.67	คัดเลือกไว้	24	1.00	คัดเลือกไว้
10	1.00	คัดเลือกไว้	25	0.67	คัดเลือกไว้
11	1.00	คัดเลือกไว้	26	0.67	คัดเลือกไว้
12	1.00	คัดเลือกไว้	27	1.00	คัดเลือกไว้
13	0.67	คัดเลือกไว้	28	1.00	คัดเลือกไว้
14	1.00	คัดเลือกไว้	29	1.00	คัดเลือกไว้
15	1.00	คัดเลือกไว้	30	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 11 (ต่อ)

การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอรรถจริยา			การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา		
ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
31	1.00	คัดเลือกไว้	46	0.33	คัดออก
32	1.00	คัดเลือกไว้	47	0.67	คัดเลือกไว้
33	1.00	คัดเลือกไว้	48	1.00	คัดเลือกไว้
34	1.00	คัดเลือกไว้	49	1.00	คัดเลือกไว้
35	1.00	คัดเลือกไว้	50	1.00	คัดเลือกไว้
36	1.00	คัดเลือกไว้	51	1.00	คัดเลือกไว้
37	1.00	คัดเลือกไว้	52	0.67	คัดเลือกไว้
38	1.00	คัดเลือกไว้	53	1.00	คัดเลือกไว้
39	1.00	คัดเลือกไว้	54	1.00	คัดเลือกไว้
40	1.00	คัดเลือกไว้	55	1.00	คัดเลือกไว้
41	1.00	คัดเลือกไว้	56	0.67	คัดเลือกไว้
42	1.00	คัดเลือกไว้	57	1.00	คัดเลือกไว้
43	1.00	คัดเลือกไว้	58	0.67	คัดเลือกไว้
44	1.00	คัดเลือกไว้	59	1.00	คัดเลือกไว้
45	1.00	คัดเลือกไว้	60	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 12 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล					
ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.00	คัดเลือกไว้	16	1.00	คัดเลือกไว้
2	0.67	คัดเลือกไว้	17	1.00	คัดเลือกไว้
3	1.00	คัดเลือกไว้	18	1.00	คัดเลือกไว้
4	1.00	คัดเลือกไว้	19	1.00	คัดเลือกไว้
5	1.00	คัดเลือกไว้	20	1.00	คัดเลือกไว้
6	1.00	คัดเลือกไว้	21	1.00	คัดเลือกไว้
7	1.00	คัดเลือกไว้	22	1.00	คัดเลือกไว้
8	1.00	คัดเลือกไว้	23	1.00	คัดเลือกไว้
9	1.00	คัดเลือกไว้	24	1.00	คัดเลือกไว้
10	1.00	คัดเลือกไว้	25	1.00	คัดเลือกไว้
11	1.00	คัดเลือกไว้	26	0.67	คัดเลือกไว้
12	0.67	คัดเลือกไว้	27	1.00	คัดเลือกไว้
13	1.00	คัดเลือกไว้	28	1.00	คัดเลือกไว้
14	1.00	คัดเลือกไว้	29	1.00	คัดเลือกไว้
15	1.00	คัดเลือกไว้	30	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 13 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย		
ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.00	คัดเลือกไว้
2	1.00	คัดเลือกไว้
3	1.00	คัดเลือกไว้
4	0.67	คัดเลือกไว้
5	1.00	คัดเลือกไว้
6	1.00	คัดเลือกไว้
7	1.00	คัดเลือกไว้
8	1.00	คัดเลือกไว้
9	1.00	คัดเลือกไว้
10	1.00	คัดเลือกไว้
11	1.00	คัดเลือกไว้
12	1.00	คัดเลือกไว้
13	1.00	คัดเลือกไว้
14	1.00	คัดเลือกไว้
15	1.00	คัดเลือกไว้
16	1.00	คัดเลือกไว้
17	1.00	คัดเลือกไว้
18	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 14 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเอง		
ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.00	คัดเลือกไว้
2	1.00	คัดเลือกไว้
3	1.00	คัดเลือกไว้
4	1.00	คัดเลือกไว้
5	1.00	คัดเลือกไว้
6	0.67	คัดเลือกไว้
7	1.00	คัดเลือกไว้
8	0.67	คัดเลือกไว้
9	1.00	คัดเลือกไว้
10	1.00	คัดเลือกไว้
11	1.00	คัดเลือกไว้
12	0.67	คัดเลือกไว้
13	0.67	คัดเลือกไว้
14	1.00	คัดเลือกไว้
15	0.33	คัดออก
16	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 15 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

บุคลิกภาพแบบแสดงตัว		
ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
1	0.67	คัดเลือกไว้
2	1.00	คัดเลือกไว้
3	0.67	คัดเลือกไว้
4	1.00	คัดเลือกไว้
5	1.00	คัดเลือกไว้
6	1.00	คัดเลือกไว้
7	1.00	คัดเลือกไว้
8	1.00	คัดเลือกไว้
9	1.00	คัดเลือกไว้
10	1.00	คัดเลือกไว้
11	0.67	คัดเลือกไว้
12	1.00	คัดเลือกไว้
13	1.00	คัดเลือกไว้
14	1.00	คัดเลือกไว้
15	1.00	คัดเลือกไว้
16	1.00	คัดเลือกไว้
17	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 16 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน			การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา		
ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.18	คัดออก	16	.32	คัดเลือกไว้
2	.46	คัดเลือกไว้	17	.67	คัดเลือกไว้
3	.64	คัดเลือกไว้	18	.69	คัดเลือกไว้
4	.40	คัดเลือกไว้	19	.60	คัดเลือกไว้
5	.40	คัดเลือกไว้	20	.69	คัดเลือกไว้
6	.17	คัดออก	21	.36	คัดเลือกไว้
7	.44	คัดเลือกไว้	22	.10	คัดออก
8	.45	คัดเลือกไว้	23	.20	คัดออก
9	.18	คัดออก	24	.22	คัดออก
10	.44	คัดเลือกไว้	25	.13	คัดออก
11	.21	คัดออก	26	.48	คัดเลือกไว้
12	.64	คัดเลือกไว้	27	.50	คัดเลือกไว้
13	.16	คัดออก	28	.47	คัดเลือกไว้
14	.29	คัดเลือกไว้	29	.10	คัดออก
15	.64	คัดเลือกไว้	30	.66	คัดเลือกไว้

ตาราง 16 (ต่อ)

การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านอรรถจริยา			การปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา		
ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
31	.44	คัดเลือกไว้	46	.66	คัดเลือกไว้
32	.39	คัดเลือกไว้	47	.44	คัดเลือกไว้
33	.67	คัดเลือกไว้	48	.20	คัดออก
34	.50	คัดเลือกไว้	49	.47	คัดเลือกไว้
35	.49	คัดเลือกไว้	50	.38	คัดเลือกไว้
36	.50	คัดเลือกไว้	51	.56	คัดเลือกไว้
37	.47	คัดเลือกไว้	52	.40	คัดเลือกไว้
38	.23	คัดออก	53	.43	คัดเลือกไว้
39	.42	คัดเลือกไว้	54	.26	คัดออก
40	.49	คัดเลือกไว้	55	.43	คัดเลือกไว้
41	.17	คัดออก	56	.44	คัดเลือกไว้
42	.31	คัดเลือกไว้	57	.53	คัดเลือกไว้
43	.25	คัดออก	58	.33	คัดออก
44	.17	คัดออก	59	.30	คัดออก
45	.16	คัดออก			

ตาราง 17 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล					
ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.62	คัดเลือกไว้	16	.51	คัดเลือกไว้
2	.20	คัดเลือกไว้	17	.41	คัดเลือกไว้
3	.32	คัดเลือกไว้	18	.59	คัดเลือกไว้
4	.66	คัดเลือกไว้	19	.66	คัดเลือกไว้
5	.56	คัดเลือกไว้	20	.51	คัดเลือกไว้
6	.63	คัดเลือกไว้	21	.52	คัดเลือกไว้
7	.47	คัดเลือกไว้	22	.67	คัดเลือกไว้
8	.42	คัดเลือกไว้	23	.60	คัดเลือกไว้
9	.55	คัดเลือกไว้	24	.63	คัดเลือกไว้
10	.67	คัดเลือกไว้	25	.36	คัดเลือกไว้
11	.57	คัดเลือกไว้	26	.57	คัดเลือกไว้
12	.12	คัดออก	27	.64	คัดเลือกไว้
13	.33	คัดเลือกไว้	28	.47	คัดเลือกไว้
14	.46	คัดเลือกไว้	29	.53	คัดเลือกไว้
15	.54	คัดเลือกไว้	30	.63	คัดเลือกไว้

ตาราง 18 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย		
ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.23	คัดเลือกไว้
2	.57	คัดเลือกไว้
3	.38	คัดเลือกไว้
4	.60	คัดเลือกไว้
5	.49	คัดเลือกไว้
6	.28	คัดเลือกไว้
7	.37	คัดเลือกไว้
8	.47	คัดเลือกไว้
9	.66	คัดเลือกไว้
10	.24	คัดเลือกไว้
11	.61	คัดเลือกไว้
12	.65	คัดเลือกไว้
13	.36	คัดเลือกไว้
14	.53	คัดเลือกไว้
15	.48	คัดเลือกไว้
16	.25	คัดเลือกไว้
17	.49	คัดเลือกไว้
18	.62	คัดเลือกไว้

ตาราง 19 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามการควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเอง		
ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.49	คัดเลือกไว้
2	.81	คัดเลือกไว้
3	.61	คัดเลือกไว้
4	.10	คัดออก
5	.81	คัดเลือกไว้
6	.35	คัดเลือกไว้
7	.61	คัดเลือกไว้
8	.66	คัดเลือกไว้
9	.68	คัดเลือกไว้
10	.81	คัดเลือกไว้
11	.48	คัดเลือกไว้
12	.32	คัดเลือกไว้
13	.51	คัดเลือกไว้
14	.74	คัดเลือกไว้
15	.81	คัดเลือกไว้

ตาราง 20 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

บุคลิกภาพแบบแสดงตัว		
ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.37	คัดเลือกไว้
2	.33	คัดเลือกไว้
3	.38	คัดเลือกไว้
4	.50	คัดเลือกไว้
5	.45	คัดเลือกไว้
6	.50	คัดเลือกไว้
7	.60	คัดเลือกไว้
8	.58	คัดเลือกไว้
9	.44	คัดเลือกไว้
10	.71	คัดเลือกไว้
11	.58	คัดเลือกไว้
12	.77	คัดเลือกไว้
13	.70	คัดเลือกไว้
14	.64	คัดเลือกไว้
15	.73	คัดเลือกไว้
16	.39	คัดเลือกไว้
17	.54	คัดเลือกไว้

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถามการวิจัย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิจัย ซึ่งไม่มีข้อใดถูกหรือผิด เป็นเพียงการศึกษาการปฏิบัติงานของนักเรียนเท่านั้น ดังนั้นคำตอบที่ได้จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการเรียนของนักเรียน และคำตอบของนักเรียนจะใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น จึงขอความกรุณาให้นักเรียนตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุด

2. แบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 5 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดการควบคุมตนเอง

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

3. ขอความกรุณาให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

4. เมื่อนักเรียนตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว ก่อนส่งขอความร่วมมือให้นักเรียนตรวจสอบแบบสอบถามว่าทำครบทุกข้อหรือไม่ ถ้าตอบครบทุกข้อแล้วจึงนำส่ง

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นางสาวพัชรินทร์ ศรีสุวรรณ

นิสิตปริญญาโท

สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ฉบับที่ 1 แบบวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
1	ด้านทาน นักเรียนให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนเมื่อเพื่อนไม่มี					
2	นักเรียนให้คำแนะนำที่มีประโยชน์แก่คนอื่น ๆ เมื่อมีโอกาส					
3	ถ้านักเรียนมีเงิน นักเรียนมักซื้อของมาฝากคนในครอบครัวเมื่อกลับจากไปธุระนอกบ้าน					
4	นักเรียนให้เงินบริจาคสิ่งของของผู้มีฐานะยากจน เช่น ขอนทาน ผู้ประสบไฟไหม้หรือคนพิการ					
5	นักเรียนบริจาคเงินทำบุญเมื่อมีผู้มาเรียไร					
6	นักเรียนนำของใช้บางอย่างที่มีจำนวนมากมาแบ่งให้กับเพื่อนที่ไม่มีใช้					
7	เมื่อให้ของกับใคร นักเรียนคิดว่าเขาคงให้เรากลับมาบ้าง					
8	นักเรียนยินดีที่จะสอนหนังสือให้กับเพื่อนที่เรียนไม่เก่ง					
9	นักเรียนนำถังขยะที่เต็มไปเทโดยไม่ต้องรอให้ครูใช้					
10	เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนทำงานไม่เสร็จนักเรียนจะเข้าไปช่วย					
11	ด้านปิยวาจา นักเรียนมักกล่าวคำขอโทษแก่ผู้อื่นเมื่อนักเรียนเป็นฝ่ายผิด					
12	นักเรียนพูดห้ามปรามเพื่อนเมื่อเห็นเพื่อนทำในสิ่งที่ผิด					
13	เมื่อเห็นเพื่อนทะเลาะกัน นักเรียนมักจะเข้าไปห้ามปรามหรือไกล่เกลี่ยให้เพื่อนคืนดีกัน					
14	นักเรียนมักจะพูดโน้มน้าวเพื่อนให้ทำงานเพื่อส่วนรวม					
15	นักเรียนมักปลอบใจเพื่อน หรือให้กำลังใจเพื่อน เมื่อเพื่อนมีปัญหาเกิดขึ้น เช่น สอบได้คะแนนต่ำมากหรือเจ็บป่วยไม่สบาย					
16	นักเรียนกล่าวขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
17	นักเรียนจะพูดโน้มน้าวเพื่อนเพื่อให้เพื่อนเข้าข้างนักเรียนเมื่อนักเรียนทำผิด					
18	ในการทำงานกลุ่ม นักเรียนจะพูดให้เพื่อนทุกคนมาช่วยทำงานกลุ่มโดยที่เพื่อนทุกคนเต็มใจ					
19	ถ้านักเรียนไม่ชอบใครนักเรียนจะบอกเพื่อนให้ไม่ชอบคนนั้นด้วย					
20	นักเรียนให้กำลังใจเพื่อนเมื่อเพื่อนรู้สึกท้อแท้					
21	<u>ด้านอัตถจริยา</u> เมื่อเพื่อนของนักเรียนป่วย นักเรียนจะพาเพื่อนไปที่ห้องพยาบาล					
22	นักเรียนช่วยงานบ้านโดยไม่ต้องรอให้พ่อแม่เอ่ยปากขอร้องให้ทำ					
23	เมื่อมีกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เช่น วันกีฬา สัปดาห์ใหม่ วันสำคัญทางศาสนา วันพ่อ วันแม่ วันเอดส์โลก เป็นต้น นักเรียนจะช่วยจัดกิจกรรมตามที่ครูมอบหมาย					
24	ถ้านักเรียนเห็นขยะในบริเวณโรงเรียนนักเรียนจะเก็บใส่ถังขยะ					
25	นักเรียนดูแลความสะอาดของห้องเรียนแม้ไม่ใช่เวรของนักเรียน					
26	นักเรียนตั้งใจเล่นกีฬาให้กับทางโรงเรียน					
27	นักเรียนยินดีให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการทำกิจกรรม					
28	นักเรียนยินดีที่จะร่วมแสดงบนเวทีเมื่อทางโรงเรียนจัดงาน					
29	นักเรียนจะช่วยทางโรงเรียนเตรียมสถานที่จัดงานก่อนถึงแม้นักเรียนจะมีการบ้านมาก					
30	นักเรียนไม่อยากเป็นหัวหน้าห้องเพราะงานมาก					
31	<u>ด้านสมานัตตตา</u> เมื่อมีงานที่ต้องแบ่งกันทำในชั้นเรียน ถ้านักเรียนทำงานของตนเองเสร็จแล้วจะช่วยทำงานที่เหลือด้วย					
32	เมื่อนักเรียนเดินผ่านคุณครูนักเรียนจะทำความเคารพ					
33	นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายที่จะต้องทำงานกลุ่ม					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		บ่อยมาก	บ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
34	นักเรียนยินดีที่ไปเข้าค่ายกับนักเรียนโรงเรียนอื่น					
35	นักเรียนรู้สึกดีต่อสิ่งที่ต้องทำงานกลุ่ม					
36	นักเรียนพยายามทำงานที่ทางกลุ่มมอบหมายถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่มีเวลา					
37	นักเรียนมักจะไปถึงที่ประชุมก่อนเวลาที่กำหนด					
38	เวลาทำงานกลุ่มนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มทุกครั้ง					
39	นักเรียนจะให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่าความสำคัญของกลุ่ม					
40	เวลาทำงานกลุ่มนักเรียนจะไม่ยอมออกเงินมากกว่าใคร					

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีต่อนักเรียน เมื่ออ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียน ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
1	นักเรียนร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์กับเพื่อน					
2	นักเรียนไม่ชอบคุยกับเพื่อนที่ไม่สนิท					
3	นักเรียนเข้ากับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนได้ทุกคน					
4	นักเรียนมีความสุขเมื่อได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ					
5	เมื่อมีปัญหา นักเรียนและเพื่อนใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา					
6	ในการทำงานกลุ่มนักเรียนจะรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันจากเพื่อนในกลุ่ม					
7	เมื่อเพื่อนมีปัญหาทุกข์ใจนักเรียนจะรับฟังปัญหาให้เพื่อนสบายใจขึ้น					
8	เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจหรือเรียนไม่รู้เรื่องเพื่อนๆ ที่เรียนรู้อะไรจะช่วยอธิบายให้					
9	นักเรียนและเพื่อนต่างมีความรักสามัคคี					
10	นักเรียนและเพื่อนมีน้ำใจให้ความช่วยเหลือกันไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเรื่องใด					
11	นักเรียนทำตามการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง					
12	นักเรียนไม่พอใจ เมื่อผู้ปกครองขอให้นักเรียนอ่านหนังสือทุกวัน					
13	เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน นักเรียนปรึกษาผู้ปกครอง					
14	ผู้ปกครองไม่สนใจว่านักเรียนจะทำการบ้านหรือไม่					
15	เมื่อนักเรียนกลับบ้านผิดเวลา ผู้ปกครองแสดงอาการหว่านไย					
16	หลังเลิกเรียนนักเรียนกลับถึงบ้านผู้ปกครองถามเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน					
17	นักเรียนตั้งใจเรียนให้สำเร็จตามความคาดหวังของผู้ปกครอง					
18	นักเรียนรู้สึกมีกำลังใจในการเรียนเมื่อผู้ปกครองสอบถามเกี่ยวกับเรื่องเรียน					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
19	เมื่อนักเรียนมีปัญหาการเรียนนักเรียนไม่ชอบปรึกษาผู้ปกครอง					
20	ครูมีเวลาให้นักเรียนเมื่อต้องการขอความช่วยเหลือ					
21	นักเรียนพูดจาสุภาพไพเราะกับครูด้วยความจริงใจ					
22	ครูรับฟังเหตุผลของนักเรียน					
23	ครูให้ความหวังใจและเอาใจใส่นักเรียน					
24	ครูไม่สนใจปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน					
25	ครูเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน					
26	นักเรียนปฏิบัติตามคำชี้แนะของครู					
27	นักเรียนปรึกษาปัญหาส่วนตัวกับครูได้					
28	ครูยิ้มแย้มทักทายนักเรียนเมื่อพบกันนอกห้อง					
29	ครูสนใจนักเรียนในห้องอย่างทั่วถึงเมื่อครูเข้ามาสอน					

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีต่อนักเรียน เมื่ออ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือช่องใดช่องหนึ่งใน 5 ช่อง ที่ตรงกับข้อเท็จจริงของนักเรียน ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
1	ถ้านักเรียนกลับบ้านค่ำ พ่อแม่จะเฝ้าคอยและไม่ให้นักเรียนทำอย่างนั้นอีก					
2	พ่อแม่ซักถามความคิดเห็นของนักเรียนในเรื่องต่างๆ					
3	เวลาทะเลาะกับพี่ๆน้องๆพ่อแม่จะตัดสินโดยไม่ลำเอียง					
4	พ่อแม่จะพูดคุยกับนักเรียนอย่างสนุกสนาน					
5	พ่อแม่มักซื้อสิ่งของให้ลูกๆเท่ากันทุกคน					
6	พ่อแม่อนุญาตให้นักเรียนไปเที่ยวนอกบ้านได้ตามสมควร					
7	พ่อแม่ดูว่ากล่าวหรือทำโทษเมื่อลูกทุกคนทำผิดโดยไม่ยกเว้นคนใด					
8	ในวันหยุด พ่อแม่จะอนุญาตให้นักเรียนทำงานส่วนตัวได้					
9	พ่อแม่ส่งเสริมให้นักเรียน เรียนวิชาที่ถนัด					
10	พ่อแม่ไม่แสดงความโกรธ เมื่อนักเรียนชี้แจงเหตุผล					
11	เมื่อนักเรียนมีปัญหา เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาเรื่องเพื่อน นักเรียนมักจะปรึกษาพ่อแม่					
12	พ่อแม่รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน					
13	เวลาพาไปเที่ยวนอกบ้าน พ่อแม่มักจะถามนักเรียนก่อนว่าอยากไปเที่ยวที่ไหน					
14	เมื่อนักเรียนทำผิด พ่อแม่มักให้ออกาสนักเรียนชี้แจงเหตุผล					
15	ทุกครั้งที่นักเรียนไม่ทำตามสิ่งที่พ่อแม่ต้องการท่านจะถามถึงเหตุผล					
16	นักเรียนเลือกคบเพื่อนทั้งหญิงและชายโดยพ่อแม่ไม่ห้าม					
17	พ่อแม่มักจะให้นักเรียนขบคิดปัญหาต่างๆด้วยตนเอง และจะช่วยเมื่อคิดไม่ออก					
18	เมื่อนักเรียนทำอะไรแล้วพลาดหวัง พ่อแม่จะพูดให้กำลังใจ					

ฉบับที่ 4 แบบวัดการควบคุมตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
1	นักเรียนมักโวยวายเมื่อทำงานไม่สำเร็จ					
2	นักเรียนสามารถระงับอารมณ์โกรธได้ถึงแม้จะมีคนมารบกวนขณะทำงานก็ตาม					
3	เมื่อนักเรียนรู้สึกไม่สบายใจนักเรียนจะพยายามทำจิตใจให้สงบ					
4	นักเรียนเริ่มต้นทำงานสิ่งใดแล้วจะตั้งใจทำงานสิ่งนั้นให้ประสบความสำเร็จ					
5	นักเรียนไม่สนใจว่างานที่ทำอยู่จะเสร็จตามเป้าหมายหรือไม่					
6	นักเรียนมักจะหนีไปดูกระดาษคำตอบของเพื่อนในขณะที่สอบว่าตรงกับนักเรียนหรือไม่					
7	นักเรียนรู้สึกหงุดหงิดเมื่อต้องแก้ผลงานส่งครู					
8	นักเรียนจะตอบโต้ทันทีเมื่อมีใครชี้ข้อบกพร่อง					
9	เมื่อไม่พอใจใครนักเรียนจะตวาดและแสดงสีหน้าให้เขารู้					
10	นักเรียนรู้สึกเบื่อเมื่อต้องทนฟังเรื่องที่ไม่น่าสนใจและจะหาทางเลี่ยงออก					
11	เพื่อนส่วนใหญ่เห็นว่านักเรียนเป็นคนเจ้าอารมณ์					
12	นักเรียนมักจะแสดงอาการไม่เห็นด้วยเมื่อผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ					
13	นักเรียนจะแสดงอาการโวยวายที่ต้องทำงานร่วมกับคนที่ไม่มีความรับผิดชอบ					
14	เมื่อมีอุปสรรคมาขัดขวางในการทำงาน นักเรียนจะหาทางฟันฝ่าอุปสรรคนั้นเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ					

ฉบับที่ 5 แบบวัดบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด ข้อละ 1 คำตอบ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริง
1	นักเรียนชอบแสดงความคิดเห็นต่อหน้าคนมากๆ					
2	นักเรียนดีใจมาก ถ้าได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าห้อง					
3	นักเรียนไม่กลัวที่จะต้องพูดคุยกับคนที่ไม่รู้จักมาก่อน					
4	นักเรียนกล้าตอบคำถามครู แม้ว่าอาจตอบผิดก็ตาม					
5	นักเรียนชอบแสวงหาการผจญภัยที่น่าตื่นเต้น					
6	เมื่อต้องการอาสาสมัคร นักเรียนจะรีบเสนอตัวทันที					
7	นักเรียนเป็นคนเปิดเผยตรงไปตรงมา					
8	เมื่อพบเพื่อนใหม่ นักเรียนจะเป็นฝ่ายเข้าไปทักทายก่อน					
9	การทำกิจกรรมกลุ่ม ไม่ว่าจะอยู่กลุ่มใดนักเรียนก็ไม่กังวล					
10	นักเรียนเข้ากับคนอื่นได้ง่าย					
11	นักเรียนเป็นคนที่มีความมั่นใจ					
12	นักเรียนพร้อมทำงานร่วมกับคนอื่น					
13	นักเรียนรู้สึกที่ตนเองคบเพื่อนได้เร็ว					
14	นักเรียนมักเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น					
15	นักเรียนชอบทำกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถ					
16	นักเรียนคิดว่าโลกนี้น่าอยู่					
17	นักเรียนมองว่าความคิดของแต่ละคนมีประโยชน์ทั้งนั้น					

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. พระมหาสมศักดิ์ ถาวรโร พระอาจารย์ประจำวัดธาตุทอง
อาจารย์พิเศษโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทศพร มณีศรีขำ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร. ละเอียด รักษาเผ่า ข้าราชการบำนาญ ประจำคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางสาวพัชรินทร์ ศรีสุวพันธุ์
วันเดือนปีเกิด	14 เมษายน 2525
สถานที่เกิด	กำแพงเพชร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	100/629 หมู่บ้านนักกีฬาแหลมทอง ถนนกรุงเทพกรีฑา เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร 1.240
ตำแหน่งการงานปัจจุบัน	ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2541	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนศรีพญา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2544	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศรีพญา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2548	ค.บ. (วิทยาศาสตร์ทั่วไป) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2551	กศ.ม. (วิจัยและสถิติทางการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร